

Evaluatie Wet Eindtoetsing PO

Tussenrapportage

Margot Oomens en Frank Scholten (Oberon)
Hans Luyten (Universiteit Twente)

Inhoudsopgave

Samenvatting	7
1 Inleiding	15
1.1 Veranderingen in de wet- en regelgeving	15
1.1.1 Eindtoets	15
1.1.2 Schooladvies.....	16
1.1.3 Toelating vo.....	16
1.2 Onderzoeksvragen.....	17
1.2.1 Onderzoeksvragen procesevaluatie	17
1.2.2 Onderzoeksvragen effectevaluatie	18
1.2.3 Vooruitblik.....	18
1.3 Opzet van het onderzoek	19
1.3.1 Opzet procesevaluatie.....	19
Respons	19
1.3.2 Opzet effectonderzoek.....	20
1.4 Leeswijzer	22
2 Eindtoets	23
2.1 Afgenomen eindtoetsen en behaalde scores	23
2.1.1 Afgenomen eindtoetsen.....	23
2.1.2 Behaalde eindtoetsscores	24
2.1.3 Ontheffing van deelname.....	26
2.2 Keuze voor een eindtoets.....	27
2.2.1 Criteria voor keuze eindtoets.....	27
2.2.2 Betrokkenen bij de keuze voor een eindtoets	27
2.3 Handleiding en rapportage.....	28
2.3.1 Mening over handleiding en rapportage.....	28
2.3.2 Gebruik resultaten	30
2.4 Verplichting en latere afname	30
2.4.1 Verplichte afname	31
2.4.2 Latere afname	31
2.5 Mening ouders en leerlingen.....	32
2.6 Samenvatting.....	33
3 Schooladvies	35
3.1 Advisering door basisscholen	35
3.1.1 Criteria en procedure voor vaststellen schooladvies	35
3.1.2 Betrokkenen bij het vaststellen van het schooladvies	36
3.1.3 Mening scholen	36
3.2 Rol ouders en leerlingen bij advisering.....	37
3.2.1 Ervaringen scholen	37
3.2.2 Ervaringen ouders	40
3.3 Rol voortgezet onderwijs bij advisering	41

3.4	Daadwerkelijke advisering.....	42
3.4.1	Gegeven schooladviezen.....	42
3.4.2	Adviezen voor en na bijstelling	43
3.4.3	Meervoudige schooladviezen	44
3.5	Samenvatting.....	46
4	Heroverweging en bijstelling.....	49
4.1	Aantal en soorten bijstellingen.....	49
4.1.1	Relatie schooladvies en eindtoetsscore	49
4.1.2	Bijstelling van het schooladvies.....	54
4.2	Criteria voor al dan niet bijstellen	57
4.3	Rol ouders bij heroverweging en bijstelling	59
4.4	Omgang voortgezet onderwijs met bijstelling.....	60
4.5	Samenvatting.....	61
5	Plaatsing in het voortgezet onderwijs	63
5.1	Plaatsingsbeleid.....	63
5.1.1	Brugklastypen en plaatsing	63
5.1.2	Overaanmelding.....	64
5.1.3	Aanvullend onderzoek	65
5.2	Rol ouders en leerlingen bij plaatsing	65
5.3	Daadwerkelijke plaatsing in vo.....	67
5.3.1	Relatie schooladvies en plaatsing in leerjaar 1 vo.....	67
5.3.2	Relatie eindtoetsscore en plaatsing in leerjaar 1 vo	70
5.4	Tevredenheid ouders/leerlingen over plaatsing in vo en mening scholen.....	72
5.4.1	Ouders en leerlingen	72
5.4.2	Scholen.....	73
5.5	Samenvatting.....	74
6	Samenwerking scholen voor basis- en voortgezet onderwijs	77
6.1	Afspraken	77
6.1.1	Aantal scholen met afspraken.....	77
6.1.2	Inhoud van de afspraken.....	78
6.2	Overleg	80
6.3	Samenvatting.....	81
7	Informatie aan ouders.....	83
7.1	Overgang van basis- naar voortgezet onderwijs	83
7.2	Scholen voor voorgezet onderwijs	84
7.3	Samenvatting.....	85
8	Onderwijskundig rapport	87
8.1	Informatie in OKR en moment van overdracht	87
8.1.1	Informatie in het onderwijskundig rapport.....	87
8.1.2	Moment van overdracht	87
8.2	Gebruik.....	88
8.2.1	Gebruik van het onderwijskundig rapport	88

8.3	Aanvullende informatie	89
8.3.1	Gevraagde informatie	89
8.3.2	Gebruik aanvullende informatie	91
8.4	Rol ouders.....	93
8.5	Samenvatting.....	94
9	Referentieniveaus.....	95
9.1	Taal en rekenen	95
9.2	Samenvatting.....	96
10	Tot slot	97
10.1	Ervaren knelpunten	97
10.2	Suggesties en opmerkingen van scholen en ouders.....	98
10.2.1	Scholen.....	98
10.2.2	Ouders.....	100
	Bijlage 1 Aanvullende tabellen.....	101

Samenvatting

Wet Eindtoetsing PO

Sinds het schooljaar 2014/2015 is de Wet Eindtoetsing PO van kracht. Volgens deze wet moeten alle basisscholen in groep 8 een eindtoets afnemen bij hun leerlingen. Scholen hebben daarbij de keuze uit door de minister toegelaten eindtoetsen. In de schooljaren 2014/15 en 2015/16 betrof dit drie toetsen: Centrale Eindtoets, Eindtoets Route 8 en IEP Eindtoets. De afname van de eindtoets vindt plaats tussen 15 april en 15 mei. Voordat de leerlingen de eindtoets maken, krijgen zij een schooladvies voor het voortgezet onderwijs. Als na het maken van de eindtoets blijkt dat de toetsscore hoort bij een hoger onderwijstype dan geadviseerd is in het schooladvies dan moet een basisschool dit schooladvies heroverwegen. Op basis van deze heroverweging kan de basisschool besluiten het schooladvies naar boven bij stellen. Indien het schooladvies niet wordt bijgesteld moet de basisschool dit motiveren. Het schooladvies is sinds de nieuwe wet- en regelgeving leidend bij de toelating tot het voortgezet onderwijs. De vo-school moet de leerling vervolgens plaatsen in een klas die minimaal het onderwijs op het niveau van het schooladvies aanbiedt.

Afgesproken is dat de invoering van de nieuwe wet- en regelgeving na twee en na vier jaar geëvalueerd wordt om zicht te houden op de implementatie en de effecten. In opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) voert Oberon samen met de Universiteit Twente het evaluatieonderzoek uit.

Opzet van het onderzoek

Het onderzoek moet zicht geven op de implementatie en de effecten van de nieuwe wet- en regelgeving. We maken daarom bij het onderzoek een onderscheid tussen een procesevaluatie en een effectevaluatie. De hoofdvragen voor deze twee delen van het onderzoek luiden als volgt:

- Procesevaluatie: hoe verloopt de invoering van de nieuwe wet- en regelgeving, waarover zijn betrokkenen tevreden en welke knelpunten ervaren zij?
- Effectevaluatie is: leidt de invoering van de nieuwe wet- en regelgeving tot een verbetering van de overgang van basis- naar voortgezet onderwijs en op een betere doorstroming in het voortgezet onderwijs?

Voor de procesevaluatie hebben we in het najaar van 2015 en 2016 vragenlijsten afgenomen bij basisscholen, scholen voor voortgezet onderwijs en ouders. Op basis van de verkregen respons kunnen we een representatief beeld schetsen. Het effectonderzoek is uitgevoerd met behulp van databestanden op leerlingniveau van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). Daarin zijn gegevens opgenomen over onder het schooladvies, de eindtoetsscore en de plaatsing in het voortgezet onderwijs (vo).

In deze tussenrapportage presenteren we de onderzoeksbevindingen van de eerste twee jaar na invoering van de Wet Eindtoetsing PO.¹ Deze geven een beeld van het verloop van de implementatie en een voorlopig zicht op de effecten. Het onderzoek zal ook in het derde en vierde jaar worden uitgevoerd. Dat is om meerdere redenen van belang. In de eerste plaats is bekend dat voor de

¹ Op verzoek van het ministerie van OCW heeft Oberon vooruitlopend op deze tussenrapportage een onderzoek uitgevoerd naar plaatsingswijzers waarin bas- en vo-scholen afspraken maken over de overgang van bas naar vo. Zie hiervoor: Oomens, M., Ketelaars, M., Aarsen, E. van & Scholten, F. (2016). *Afspraken over de overgang van basis- naar voortgezet onderwijs*. Utrecht: Oberon.

implementatie van onderwijsveranderingen overwegend minimaal drie tot vijf jaar nodig is.² Daardoor kunnen we bij de eindmeting na vier jaar een meer uitgekristalliseerd beeld geven van de implementatie van de nieuwe wet- en regelgeving. Ten tweede zijn van leerlingen waar de nieuwe wet- en regelgeving op van toepassing is pas bij de eindmeting gegevens beschikbaar over hun schoolloopbaan in het vo. Deze zijn nodig om zicht te krijgen op de doorstroom van leerlingen in het vo. In de derde plaats zijn bij de eindmeting van meerdere cohorten leerlingen gegevens beschikbaar over schooladvies, eindtoetsscore en plaatsing in het voortgezet onderwijs, waardoor het dan mogelijk is trends in beeld te brengen.

Implementatie

De hoofdvraag van de procesevaluatie is: hoe verloopt de invoering van de nieuwe wet- en regelgeving, waarover zijn betrokkenen tevreden en welke knelpunten ervaren zij? We presenteren het antwoord op deze vraag door te kijken naar diverse onderdelen van het implementatieproces.

Verplichte afname van de eindtoets

Het verplichte karakter van de eindtoets kan in het vo op meer steun rekenen dan in het basisonderwijs (bao). De helft van de bao-scholen vindt dat scholen de vrijheid moeten hebben om wel of geen eindtoets af te nemen, terwijl dit percentage in het vo 33 procent is. Van de bao-scholen onderschrijft 53 procent de verplichting dat alle leerlingen een eindtoets moeten maken, tegenover 63 procent in het vo.

Latere afname van de eindtoets

De afname van de eindtoets vindt plaats tussen 15 april en 15 mei. Voorheen namen veel scholen in februari een eindtoets af. De mening van scholen over de latere afname van de eindtoets laat geen eenduidig beeld zien. Op een aantal punten is de latere afname van de eindtoets volgens hen positief. Zo kan er volgens bijna twee derde in groep 8 rustiger toegewerkt worden naar de eindtoets. Voor andere aspecten heeft de latere afname volgens de bao-scholen geen voordelen. Zo is maar iets meer dan een kwart van de bao-scholen (28%) van mening dat de resultaten van de eindtoets door een latere afname beter bruikbaar zijn in het kader van een doorgaande leerlijn. In het vo is dit percentage nog iets lager (22%).

Over de gevolgen van de latere afname voor de toelating en plaatsing van leerlingen zijn vo-scholen minder positief dan bao-scholen. Met de uitspraak dat een adequate plaatsing van leerlingen in een brugklas lastiger is te organiseren doordat de eindtoets later wordt afgenomen is 68 procent van de vo-scholen het eens (bao 30%) en met de uitspraak dat het voortgezet onderwijs te laat weet hoeveel leerlingen ze krijgt per onderwijstype is 66 procent van de vo-scholen het eens (bao 31%).

Ook de mening van ouders en leerlingen is enigszins verdeeld. Zo geeft 29 procent aan dat de uitkomst van de eindtoets belangrijk was omdat hierdoor het schooladvies nog kon veranderen en vindt 58 procent de eindtoets niet belangrijk omdat ze toch ze al wisten naar welke vo-school ze zouden gaan.

Referentieniveaus

De eindtoetsen geven niet alleen een toetsscore, maar ook een score op de referentieniveaus voor taal en rekenen. Bijna 30 procent van de vo-scholen ontvangt van alle leerlingen deze scores van de bao-scholen. Ongeveer de helft van de scholen ontvangt deze scores van een deel van hun leerlingen en 20

² Fullan, M. (1992). *The new meaning of educational change*. London: Cassell Educational Limited.

procent ontvangt ze niet. De vo-scholen die de scores op de referentieniveaus taal en rekenen ontvangen, gebruiken deze met name om het (extra) onderwijsaanbod voor individuele leerlingen te bepalen. Vmbo-scholen gebruiken de scores op de referentieniveaus taal en rekenen in verhouding het vaakst.

Leidende rol schooladvies

De leidende rol van het schooladvies bij de overgang van bao naar vo wordt onderschreven door zowel bao- als vo-scholen. Voor het bao geldt dit nog sterker dan voor het vo, respectievelijk 96 procent en 73 procent vindt het goed dat het schooladvies leidend is.

Advisering door basisscholen

Een zeer ruime meerderheid van de bao-scholen gebruikt bij het vaststellen van het schooladvies meerdere criteria, waaronder resultaten uit toetsen op het leerlingvolgsysteem in eerdere groepen, gedragskenmerken, resultaten op toetsen uit het leerlingvolgsysteem in groep 8 en het zorgdossier van de leerling. Eveneens een zeer ruime meerderheid van de bao-scholen heeft een procedure voor het opstellen van het schooladvies. Daarin zijn afspraken opgenomen over het tijdpad/de planning, de communicatie met ouders en beslisregels voor de onderbouwing van het schooladvies. Bij de advisering zijn op vrijwel alle bao-scholen meerdere personen betrokken, waaronder in elk geval de leerkracht(en) van groep 8 en de intern begeleider en vaak ook de directie.

Een zeer ruime meerderheid van de ouders vindt dat de basisschool hen goed geïnformeerd heeft over het schooladvies van hun kind. Iets meer dan de helft van de bao-scholen geeft aan regelmatig druk te ervaren van ouders om een hoger schooladvies te geven. Volgens een ruime meerderheid van de bao-scholen is de druk van ouders gelijk gebleven in vergelijking met de drie voorgaande schooljaren. Drie kwart van de bao-scholen ervaart geen druk van vo-scholen om aan leerlingen een ander schooladvies te geven dan op basis van hun aanleg en prestaties gewenst is. Ruim de helft van bao-scholen hanteert duidelijke procedures om een meningsverschil met ouders over het schooladvies te voorkomen en bijna de helft van de scholen probeert ouders bij een meningsverschil alsnog van hun schooladvies te overtuigen.

Informatie aan ouders

Er zijn verschillende manieren waarop ouders informatie inwinnen of ontvangen over de overgang van basis- naar voortgezet onderwijs en over het aanbod aan vo-scholen in hun omgeving, bijvoorbeeld een informatiegids of -brochure, open dagen van vo-scholen, informatieavonden van bao-school - en vo-scholen en een gesprek met basisschoolleerkracht van het kind. Van de ouders die informatie hebben ingewonnen of ontvangen is ongeveer 90 procent van mening dat deze duidelijk en tijdig beschikbaar is.

Plaatsing in het voortgezet onderwijs

Wanneer er sprake is van een meervoudig schooladvies overlegt 59 procent van de vo-scholen met brugklastypen van verschillende niveaus met de bao-school over de plaatsing, 49 procent van deze scholen houdt bij de plaatsing (ook) rekening met de informatie die de basisschool heeft aangeleverd. Een derde van de scholen plaatst leerlingen met een meervoudig schooladvies meestal in een brugklas die overeenkomt met het hoogste type van het schooladvies.

Scholen voor vo gaan in hun toelatingsprocedure op een verschillende manier om met leerlingen met bijgestelde schooladviezen. Ruim een derde van de vo-scholen zegt (enkele) plaatsen vrij te houden voor leerlingen met een bijgesteld vo-advies. Eveneens ruim een derde geeft aan dat leerlingen met een

bijgesteld schooladvies zich uitsluitend aan kunnen melden als er nog plaatsen beschikbaar zijn. De overige scholen geven aan dat deze vraag voor hen niet van toepassing is. De vo-scholen waarbij sprake is van (nieuwe aanmelding van) leerlingen met een bijgesteld schooladvies hebben we gevraagd of zij voor het schooljaar 2016/17 leerlingen met een bijgesteld schooladvies hebben moeten weigeren omdat er geen plaatsen meer beschikbaar waren. Een zeer ruime meerderheid van deze scholen (84%) heeft geen leerlingen hoeven weigeren.

Volgens de ouders zit een zeer ruime meerderheid van de leerlingen (93%) die in het schooljaar 2016/17 begonnen zijn in het vo op de school die zij als eerste voorkeur hadden opgegeven. Ook geeft een zeer ruime meerderheid van de ouders (94%) aan dat hun kind tevreden is met de vo-school waar het zit.

Samenwerking scholen voor basis- en voortgezet onderwijs

Vrijwel alle bao- en vo-scholen geven aan dat zij over de overgang van bao naar vo afspraken hebben gemaakt. Onderwerpen waarover de gemaakte afspraken gaan, zijn bij een meerderheid van bao- en vo-scholen 'warme overdracht', overdracht van schriftelijke/digitale gegevens en het tijdspad.

Meer dan de helft van bao- en vo-scholen is van mening dat de nieuwe regelgeving niet heeft geleid tot meer overleg tussen bao en vo. De bao- en vo-scholen verschillen nauwelijks wat betreft de mate waarin de onderlinge samenwerking volgens hen voor verbetering vatbaar is. In beide onderwijssoorten zijn de meningen van de scholen verdeeld; ongeveer een kwart van de scholen is van mening dat de samenwerking niet verbeterd hoeft te worden, bijna de helft denkt dat er wel verbetering mogelijk is en ongeveer een kwart antwoordt neutraal.

Knelpunten

Tot slot hebben we de scholen gevraagd welke knelpunten zij ervaren. Voor de bao-scholen is druk van ouders in verhouding het grootste knelpunt (40%), gevolgd door heroverweging van het schooladvies (27%). Voor vo-scholen is de kwaliteit van de schooladviezen het grootste knelpunt (63%), gevolgd door druk van ouders (56%), heroverweging van het schooladvies (56%) en bijstellingen schooladvies (55%). Verder zien we dat het percentage vo-scholen dat de inrichting/organisatie van brugklassen als knelpunt noemt, is afgenomen van 37 procent bij de eerste meting naar 25 procent bij de tweede meting.

Als we het bao en het vo vergelijken valt op dat het percentage bao-scholen dat geen knelpunten ervaart groter is dan het percentage vo-scholen waarvoor dit geldt (bao 27% en vo 7%). Verder is het opvallend dat het percentage vo-scholen dat de kwaliteit van schooladviezen als knelpunt benoemt aanzienlijk groter is dan percentage bao-scholen dat de onderbouwing van het schooladvies als knelpunt noemt (vo 63% en bao 9%).³

De suggesties van scholen en ouders om deze knelpunten op te lossen, geven geen eenduidige richting aan. De belangrijkste boodschap van scholen is wellicht dat zij behoefte hebben aan tijd en rust om de nieuwe regelgeving te implementeren. Brieven vanuit de overheid waarin de regels voor het lopende schooljaar worden aangepast/aangescherpt komen de uitvoering in de praktijk volgens hen niet ten goede. Bovendien hebben scholen de tijd nodig om aan de nieuwe situatie te wennen om tot de meeste passende werkwijze te komen.

³ Het grote verschil tussen deze twee percentages kan samenhangen met het feit dat vo-scholen leerlingen krijgen van meerdere bao-scholen. Stel dat een vo-school leerlingen krijgt van 10 bao-scholen en dat de kwaliteit van het schooladvies op een van deze scholen volgens de vo-school niet goed is, dan ervaart de vo-school dit als een knelpunt. Het ervaren knelpunt heeft dan echter maar betrekking op 10 procent van de bao-scholen.

Effecten

De hoofdvraag van de effectevaluatie is: leidt de invoering van de nieuwe wet- en regelgeving tot een verbetering van de overgang van basis- naar voortgezet onderwijs en op een betere doorstroming in het voortgezet onderwijs? In deze tussenmeting kunnen we deze vraag zoals eerder aangegeven nog niet volledig beantwoorden. We presenteren een voorlopig beeld waarbij we aandacht besteden aan de gegeven schooladviezen, de behaalde eindtoetsscores, de mate van overeenstemming tussen schooladvies en eindtoetsscore, het aantal heroverwegingen en bijstellingen en de mate van overeenstemming tussen enerzijds de positie in leerjaar 1 van het vo en anderzijds het schooladvies en de eindtoetsscore.

Schooladviezen

De verdeling van de schooladviezen is redelijk constant in de periode 2010/11 tot en met 2015/16. In het schooljaar 2014/15 is de nieuwe regelgeving voor het eerst van kracht. Tot en met dat jaar is er een gestage toename van het percentage enkelvoudige schooladviezen (van 68% tot 84%). In 2015/16 is het percentage weer iets gedaald (tot 81%). In de periode 2010/11 tot en met 2014/15 is er ieder jaar sprake van een toename van het percentage basisscholen dat uitsluitend enkelvoudige schooladviezen geeft (van 12% naar 37%). In 2015/16 is er sprake van een afname ten opzichte van het voorgaande jaar, maar het percentage (28%) is nog steeds hoger dan in de jaren 2010/11 tot en met 2013/14.

Het gemiddelde schooladvies (na bijstelling) aan gewichtenleerlingen ligt ongeveer een heel niveau lager dan het gemiddelde schooladvies aan 0.00-leerlingen, respectievelijk vmbo-k/vmbo-(g)t en vmbo-(g)t/havo. In 2010/11 lag het gemiddelde schooladvies aan 0.30-leerlingen nog een fractie boven het gemiddelde schooladvies aan 1.20-leerlingen. In 2014/15 en 2015/16 is er nauwelijks nog een verschil waar te nemen tussen beide groepen gewichtenleerlingen.

Deelname eindtoets

Sinds het schooljaar 2014/15 moeten alle leerlingen een eindtoets maken, tenzij ze aan een van de drie ontheffingsgronden voldoen. In de schooljaren 2014/15 en 2015/16 heeft een zeer kleine groep leerlingen van ongeveer 1 procent geen eindtoets gemaakt. Een zeer ruime meerderheid van deze leerlingen heeft een ontheffing (2014/15 86 procent en 2015/16 91 procent).

Eindtoetsscores

De gemiddelde scores op de Centrale Eindtoets⁴ laten over de periode 2010/11 tot en met 2015/16 een dalende trend zien van circa drie kwart punt. De gemiddelde score op de IEP Eindtoets laat in de jaren 2014/15 en 2015/16 eveneens een daling zien, maar bij de Eindtoets Route 8 zien we in deze twee jaar een lichte stijging. Het is bij deze tussenmeting nog te vroeg om harde conclusies te trekken over het toe- of afnemen van de eindtoetsscores. Bij de Centrale Eindtoets is onbekend of de samenstelling van de groep leerlingen die deze toets maakt vergelijkbaar is aan die van de groep leerlingen die voorheen de Eindtoets Basisonderwijs maakte. Bij de twee andere toetsen is de deelname in 2015/16 aanzienlijk groter dan in het jaar daarvoor. Bij de eindrapportage hebben we van nog twee cohorten leerlingen gegevens beschikbaar, waardoor we dan meerjarige trends in beeld kunnen brengen.

De licht dalende trend in de gemiddelde score op de Centrale Eindtoets is vrijwel geheel te wijten aan een dalend gemiddelde bij jongens. De verschillen op de Centrale Eindtoets tussen 0.00-leerlingen en gewichtenleerlingen zijn groot; gewichtenleerlingen hebben in 2015/16 een achterstand van ruim 7,5

⁴ Tot en met 2013/14 de Eindtoets Basisonderwijs van het Cito.

punten. In 2015/16 is de achterstand van de (krimpende) groep 0.30-leerlingen toegenomen in vergelijking met 2010/11, terwijl de achterstand van 1.20-leerlingen licht is afgenomen.

Overeenstemming tussen schooladvies en eindtoetsscore

Een ruime meerderheid van de leerlingen heeft een (bijgesteld) schooladvies dat in overeenstemming is met het onderwijstype dat past bij hun eindtoetsscore of daar hoogstens een half niveau van afwijkt (zowel naar boven als naar beneden). Het percentage leerlingen met een (bijgesteld) schooladvies dat minimaal een heel niveau hoger/lager is dan het advies op basis van de eindtoetsscore varieert van 19 procent in 2010/2011 tot 27 procent in 2014/15. In 2015/16 daalt dit percentage weer zeer licht, tot 25 procent. Tot en met het eerste jaar van de nieuwe wet- en regelgeving is het percentage leerlingen met een relatief groot verschil tussen schooladvies en 'toetsadvies' dus toegenomen. In het tweede jaar dat de nieuwe wet- en regelgeving van kracht is, is dit percentage weer zeer licht gedaald. Bij de eindrapportage kunnen we in beeld brengen of deze trend zich voortzet.

Heroverweging en bijstelling

Als na het maken van de eindtoets blijkt dat de toetsscore hoort bij een hoger onderwijstype dan geadviseerd is in het schooladvies dan moet een basisschool dit schooladvies heroverwegen. Op basis van deze heroverweging kan de basisschool besluiten het schooladvies naar boven bij stellen. Het percentage leerlingen met een bijgesteld schooladvies bedroeg in 2014/15 4 procent (9 procent van het aantal leerlingen met een heroverweging) en in 2015/16 7 procent (20 procent van het aantal leerlingen met een heroverweging). Bij de eindmeting zijn er ook gegevens beschikbaar over de schoolloopbaan van leerlingen in het vo. We kijken dan bijvoorbeeld naar verschillen in op- en afstroom van leerlingen met een heroverweging die wel en geen bijgesteld schooladvies hebben gekregen. Daardoor ontstaat meer zicht op het effect van bijgestelde schooladviezen.

Na bijstelling van de schooladviezen in 2014/15 en 2015/16 is het percentage leerlingen met een duidelijk lager schooladvies dan hun toetsscore (minimaal één niveau) kleiner dan voor de bijstelling (respectievelijk 18% versus 16% in 2014/15 en 16% versus 12% in 2015/16). Als het schooladvies wordt bijgesteld, leidt dat in verreweg de meeste gevallen tot een verhoging van een half of een heel niveau. Bijstellingen komen het vaakst voor indien de score op de toets een heel niveau of meer aangeeft dan het oorspronkelijk schooladvies. Bijgestelde schooladviezen komen het vaakst voor bij 1.20-leerlingen en het minst vaak bij 0.30-leerlingen.

Overeenstemming tussen positie in leerjaar 1 vo én schooladvies en eindtoetsscore

Het verschil tussen enerzijds de positie in het eerste leerjaar vo en anderzijds het schooladvies en de eindtoetsscores is in de jaren 2010/11 tot en met 2015/16 beperkt. Een ruime meerderheid van de leerlingen komt in het eerste leerjaar vo terecht op een positie die hoogstens een half niveau afwijkt van hun schooladvies en van wat de score op de eindtoets aangeeft. Bij een vergelijking met het schooladvies neemt dit percentage in de periode 2010/11 tot en met 2015/16 af van 73 procent naar 68 procent en in vergelijking met de eindtoetsscore van 81 procent naar 75 procent. Het percentage leerlingen met een onderwijspositie die minimaal één niveau hoger is dan hun toetsscore is in 2015/16 hoger dan in 2010/11 (16% versus 10%).

De percentages 0.00- en 0.30-leerlingen die terecht komen op een onderwijspositie minimaal één niveau boven het gegeven schooladvies zijn redelijk stabiel in van 2010/11 tot en met 2015/16, terwijl het percentage 1.20-leerlingen waarvoor dit geldt licht is afgenomen in die periode. In 2015/16 worden gewichtenleerlingen in het eerste leerjaar vo iets vaker dan 0.00-leerlingen geplaatst op een

onderwijspositie minimaal één niveau boven het gegeven schooladvies. Plaatsing minimaal één niveau onder wat op basis van de eindtoetsscore verwacht wordt, komt in de schooljaren 2014/15 en 2015/16 het vaakst voor bij 0.30-leerlingen en het minst vaak bij 0.00-leerlingen.

Leerlingen met een bijgesteld schooladvies hebben in beide schooljaren sinds invoering van de nieuwe wet- en regelgeving in het eerste leerjaar van het vo gemiddeld een lagere positie dan hun schooladvies en hun eindtoetsscore. Deze 'onderpositionering' heeft wellicht te maken de bevinding dat er niet voor alle leerlingen met een bijgesteld schooladvies plaats is in een hoger brugklatype, eventueel op een andere school.

Zoals eerder beschreven zijn bij de eindmeting ook gegevens beschikbaar over de verdere schoolloopbaan van leerlingen in het vo. Interessante vraag is dan of er daarbij verschillen zijn tussen leerlingen waarbij er wel en geen overeenstemming is tussen enerzijds plaatsing het in eerste jaar vo en anderzijds schooladvies en eindtoetsscore. Het antwoord op deze vraag kan immers duidelijk maken of leerlingen die hoger geplaatst worden dan schooladvies en/of eindtoetsscore deze hogere positie ook daadwerkelijk weten te behouden en ook of leerlingen die lager geplaatst op dat niveau blijven of alsnog opstromen naar een hoger onderwijstype.

1 Inleiding

Sinds het schooljaar 2014/2015 is de Wet Eindtoetsing PO van kracht. Afspraak is dat de minister binnen vier jaar na inwerkingtreding van deze wet aan de Tweede Kamer rapporteert over de implementatie en de effecten. Bovendien is afgesproken dat er binnen twee jaar na invoering een tussenrapportage gegeven wordt. In opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) voert Oberon samen met de Universiteit Twente het onderzoek uit dat als basis dient voor de rapportages aan de Kamer. Voorliggende rapportage betreft de tussenrapportage van het onderzoek waarin we verslag doen van de eerste twee metingen, die betrekking hebben op de overgang van basis- naar voortgezet onderwijs in 2015 en 2016.

1.1 Veranderingen in de wet- en regelgeving

De Wet Eindtoetsing PO brengt voor scholen veranderingen met zich mee wat betreft:

- de eindtoets;
- het schooladvies;
- de toelating tot het voortgezet onderwijs.

Naast veranderingen met betrekking tot het overgang van het basisonderwijs (bao) naar het voortgezet onderwijs (vo) regelt de Wet Eindtoetsing PO ook dat het gebruik van een leerlingvolgsysteem verplicht is voor alle basisscholen.

1.1.1 Eindtoets

Met ingang van het schooljaar 2014/15 is de eindtoets verplicht in het basisonderwijs. Alle leerlingen in groep 8 van het reguliere basisonderwijs moeten een eindtoets maken die hun taal- en rekenvaardigheid meet. Voor leerlingen op scholen voor speciaal onderwijs en speciaal basisonderwijs geldt deze verplichting tot op heden (nog) niet. De eindtoetsen geven niet alleen een eindtoetsscore, maar ook een score op de referentieniveaus voor taal en rekenen. De leerlingen maken de eindtoets tussen 15 april en 15 mei. Op de verplichting zijn drie uitzonderingen. De volgende groepen leerlingen hoeven geen eindtoets te maken (maar mogen dit wel doen):

- zeer moeilijk lerende leerlingen;⁵
- meervoudig gehandicapte leerlingen die moeilijk leren;⁶
- leerlingen die minder dan vier jaar in Nederland zijn en het Nederlands nog niet voldoende beheersen.

Leerlingen met speciale ondersteuningsbehoeften die niet tot deze drie uitzonderingsgroepen behoren moeten wel een eindtoets maken. Voor deze leerlingen zijn aangepaste versies van de toetsen beschikbaar zoals een gesproken versie voor leerlingen met dyslexie of een versie in braille voor leerlingen met een visuele beperking.

Het gebruik van een eindtoets is niet nieuw. Al tientallen jaren worden eindtoetsen in het basisonderwijs gebruikt. Verreweg het meest gebruikt werd de Eindtoets Basisonderwijs van het Cito.

⁵ Als specificatie voor moeilijk leren geldt: leerlingen met een uitstroomprofiel vso-arbeidsmarkt of vso-dagbesteding, vastgelegd en onderbouwd in het ontwikkelingsperspectief van de betreffende leerling en leerlingen met een IQ lager dan 70.

⁶ Idem vorige voetnoot.

Deze werd meestal afgenomen in februari. Naast de Eindtoets Basisonderwijs van het Cito waren er ook alternatieven. Zo gebruikten veel scholen de NIO-intelligentietest of de Drempeltoets. Ook na de invoering van de nieuwe wet- en regelgeving kunnen basisscholen zelf kiezen welke eindtoets zij afnemen, mits het een door de minister toegelaten eindtoets betreft. In de schooljaren 2014/15 en 2015/16 betrof dit drie toetsen:⁷

- Centrale Eindtoets van het College voor Toetsen en Examens;
- Eindtoets Route 8 van A-VISION;
- IEP Eindtoets van Bureau ICE.

Het schooljaar 2014/15 was een overgangsjaar. Naast de drie hiervoor genoemde eindtoetsen mochten scholen ook kiezen voor een van de volgende toetsen:

- Drempelonderzoek 678 van 678 Onderwijs Advisering;
- Een landelijk genormeerde methode-onafhankelijke toets voor groep 8: toetsen Rekenen-Wiskunde en Begrijpend Lezen van het Cito Volgstelsel primair onderwijs of de toets Begrijpend Lezen van 678 Onderwijs Advisering.

1.1.2 Schooladvies

Door de invoering van de nieuwe wet- en regelgeving wordt het schooladvies belangrijker dan voorheen. Elke leerling krijgt voor 1 maart een schooladvies, dus voordat de eindtoets gemaakt is. Het schooladvies mag niet meer dan twee leerwegen of schoolsoorten omvatten. Basisscholen mogen dus enkelvoudige schooladviezen (bijvoorbeeld havo) of meervoudige schooladviezen (bijvoorbeeld vmbo-tl/havo) geven.

Als na het maken van de eindtoets blijkt dat de toetscore hoort bij een hoger onderwijstype dan geadviseerd is in het schooladvies dan moet een basisschool dit schooladvies heroverwegen. Op basis van deze heroverweging kan de basisschool besluiten het schooladvies naar boven bij stellen. Indien het schooladvies niet wordt bijgesteld moet de basisschool dit motiveren. Scholen kunnen bij de heroverweging de ouders/leerling betrekken en/of de vo-school waar de leerling is aangemeld.

1.1.3 Toelating vo

Het schooladvies is sinds de nieuwe wet- en regelgeving leidend bij de toelating tot het voortgezet onderwijs. De vo-school moet de leerling vervolgens plaatsen in een klas die minimaal het onderwijs op het niveau van het schooladvies aanbiedt. Welke klas dat is, mag de vo-school zelf bepalen. Ter verduidelijking een voorbeeld dat afkomstig is van de website 'Nieuwe regelgeving overgang po-vo'.⁸

“Als een leerling bijvoorbeeld een havo-schooladvies krijgt, dan moet de vo-school de leerling ten minste op havo-niveau plaatsen. Het is vervolgens aan de vo-school om te bepalen in welke havo-klas de leerling wordt geplaatst. De school heeft misschien een vmbo-tl/havo-klas, een havo-klas en een havo/vwo-klas. Die bieden in principe allemaal een havo-lespakket aan en de school kan de leerling in elk van die klassen plaatsen. Bij deze afweging kan de school de onderliggende gegevens uit het onderwijskundig rapport van de leerling betrekken.”

Dat het schooladvies leidend is, betekent dus dat vo-scholen geen andere gegevens mogen gebruiken om te besluiten of een leerling toelaatbaar is. Uitzondering hierop vormen scholen die onderwijs aanbieden waarvoor leerlingen specifieke kennis of vaardigheden moeten beheersen. Deze scholen

⁷ In het schooljaar 2016/17 zijn er drie nieuwe toetsen toegelaten door de minister: AMN-Eindtoets van AMN, CESAN Eindtoets van Uitgeverij SM&C en Dia-Eindtoets van Diataal.

⁸ Zie: <http://www.nieuweregelingovergangpo-vo.nl/veelgestelde-vragen/>

mogen de betreffende kennis en vaardigheden aanvullend toetsen. Bijvoorbeeld een Topsport Talentenschool mag in aanvulling op het schooladvies, kijken naar de sportieve prestaties van een leerling. En een school die tweetalig onderwijs (Engels) aanbiedt, mag in aanvulling op het schooladvies toetsen of het Engels van een leerling hiervoor van voldoende niveau is. Ook voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften mag een vo-school in het kader van passend onderwijs gebruik maken van andere gegevens dan het schooladvies, bijvoorbeeld informatie uit het onderwijskundig rapport van een leerling. De vo-school mag de aanvullende informatie in het kader van de zorgplicht gebruiken om na te gaan of de school de juiste ondersteuning kan bieden. Als blijkt dat dat niet het geval is, zoekt de school na overleg met de ouders een andere school. Daarbij moet de leerling in ieder geval terecht komen op een school die past bij het schooladvies.

1.2 Onderzoeksvragen

Het onderzoek moet zicht geven op de implementatie en de effecten van de nieuwe wet- en regelgeving. We maken daarom bij het onderzoek een onderscheid tussen een procesevaluatie en een effectevaluatie. De procesevaluatie richt zich op de uitvoering van de nieuwe wet- en regelgeving: wordt deze nageleefd, in welke mate zijn betrokkenen tevreden over de verschillende onderdelen en welke knelpunten ervaren betrokkenen bij de uitvoering? De effectevaluatie richt zich op de effecten (op schoolloopbanen van leerlingen) van de nieuwe wet- en regelgeving.

1.2.1 Onderzoeksvragen procesevaluatie

Hoofdvraag van de procesevaluatie is: *hoe verloopt de invoering van de nieuwe wet- en regelgeving, waarover zijn betrokkenen tevreden en welke knelpunten ervaren zij?* Deze hoofdvraag beantwoorden we in de tussenrapportage voor de volgende onderwerpen:

1. Eindtoets:
 - verplichte karakter eindtoets;
 - latere afname eindtoets;
 - keuze voor eindtoets;
 - handreiking en rapportage eindtoets;
2. Schooladvies:
 - criteria voor bepalen schooladvies
 - procedure voor en betrokkenen bij advisering
 - rol ouders en leerlingen bij advisering
 - rol vo bij advisering
3. Heroverweging en bijstelling:
 - criteria voor bijstelling
 - rol ouders bij heroverweging en bijstelling
 - toelating tot en plaatsing in het vo van leerlingen met een bijgesteld schooladvies
4. Plaatsing vo:
 - criteria voor plaatsing in brugklatype
 - omgang met meervoudige schooladviezen
 - overaanmelding
 - aanvullend onderzoek op school/afdeling waarvoor specifieke kennis en vaardigheden nodig zijn
 - rol ouders en leerlingen bij plaatsing

5. Samenwerking po en vo:
 - afspraken en eventuele veranderingen daarin
 - overleg
6. Informatie aan ouders over:
 - overgang van basis- naar voortgezet onderwijs
 - scholen voor voortgezet onderwijs
7. Onderwijskundig rapport:
 - inhoud
 - moment van overdracht
 - gebruik
 - rol ouders
8. Referentieniveaus:
 - gebruik score referentieniveau taal door vo-scholen
 - gebruik score referentieniveau rekenen door vo-scholen

1.2.2 Onderzoeksvragen effectevaluatie

Hoofdvraag van de effectevaluatie is: *leidt de invoering van de nieuwe wet- en regelgeving tot een verbetering van de overgang van basis- naar voortgezet onderwijs en op een betere doorstroming in het voortgezet onderwijs?* Deze hoofdvraag hebben we voor de tussenrapportage uitgewerkt in de volgende onderzoeksvragen:

1. Welke scores halen leerlingen op de eindtoets?
2. Hoeveel leerlingen maken geen eindtoets en met welke reden?
3. Welke schooladviezen krijgen leerlingen?
4. In welke mate is er meer of minder congruentie tussen:
 - schooladvies en eindtoetsscore?
 - schooladvies en plaatsing in het eerste leerjaar vo?
 - eindtoetsscore en plaatsing in eerste leerjaar vo?
5. Bij hoeveel leerlingen leidt een eindtoetsscore die hoger is dan het schooladvies wel en niet tot bijstelling van het schooladvies en hoe zien deze bijstellingen eruit?

1.2.3 Vooruitblik

In deze tussenrapportage presenteren we de onderzoeksbevindingen van de eerste twee jaar na invoering van de Wet Eindtoetsing PO. Deze geven een beeld van het verloop van de implementatie en een voorlopig zicht op de effecten. Het onderzoek zal ook in het derde en vierde jaar worden uitgevoerd. Dat is om meerdere redenen van belang. In de eerste plaats is bekend dat voor de implementatie van onderwijsveranderingen overwegend minimaal drie tot vijf jaar nodig is.⁹ Daardoor kunnen we bij de eindmeting na vier jaar een meer uitgekristalliseerd beeld geven van de implementatie van de nieuwe wet- en regelgeving. Ten tweede zijn van leerlingen waarop de nieuwe wet- en regelgeving van toepassing is pas bij de eindmeting gegevens beschikbaar over hun schoolloopbaan in het vo. Deze zijn nodig om zicht te krijgen op de doorstroom van leerlingen in het vo. In de derde plaats zijn bij de eindmeting van meerdere cohorten leerlingen gegevens beschikbaar over schooladvies, eindtoetsscore en plaatsing in het voortgezet onderwijs, waardoor het dan mogelijk is trends in beeld te brengen.

⁹ Fullan, M. (1992). *The new meaning of educational change*. London: Cassell Educational Limited.

1.3 Opzet van het onderzoek

De opzet van het onderzoek is voor de procesevaluatie en het effectonderzoek verschillend. Bij de procesevaluatie hebben we vragenlijsten afgenomen bij bao-scholen, vo-scholen en ouders. Het effectonderzoek is uitgevoerd met behulp van databestanden op leerlingniveau van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO).

1.3.1 Opzet procesevaluatie

In het najaar van 2015 en 2016 hebben bao-scholen, vo-scholen en ouders met een kind in de brugklas een vragenlijst ingevuld. In de vragenlijsten kwamen de onderwerpen voor de procesevaluatie zoals beschreven in de vorige paragraaf aan bod. Op hoofdlijnen was de inhoud van de vragenlijsten voor beide metingen gelijk. Om de omvang van de vragenlijst en daarmee de invultijd te beperken zijn sommige vragen slechts in een van beide metingen aan bod gekomen. Over de inhoud van de vragenlijsten hebben we overlegd met de opdrachtgever. Concepten van de vragenlijsten zijn voorgelegd aan de opdrachtgever en aan de begeleidingscommissie van het onderzoek.¹⁰ Vervolgens hebben we de vragenlijsten getest bij enkele respondenten, waarbij we in het bijzonder aandacht hebben besteed aan de duidelijkheid van de vragen voor verschillende groepen respondenten. De definitieve vragenlijst is gedigitaliseerd, waarbij een zogenaamde routing is opgenomen. Hierdoor worden respondenten op basis van een gegeven antwoord of een achtergrondkenmerk doorverwezen naar de juiste vervolgvragen.

Voor het benaderen van bao-scholen en vo-scholen hebben we gebruik gemaakt van adresbestanden van DUO. Voor het basisonderwijs hebben we een steekproef getrokken, waarbij we zorg hebben gedragen voor voldoende scholen van alle drie de eindtoetsen in de steekproef. In het voortgezet onderwijs hebben we alle vo-locaties benaderd, met uitzondering van locaties die uitsluitend praktijkonderwijs verzorgen. De scholen hebben per e-mail een persoonlijke uitnodiging ontvangen om de vragenlijst in te vullen. Om de respons te verhogen hebben de PO-Raad en de VO-raad in hun nieuwsbrief het belang van het invullen van de vragenlijst benadrukt. Verder hebben de scholen die de vragenlijst nog niet hadden ingevuld via e-mail twee keer een herinnering ontvangen.

Voor het benaderen van ouders met een kind in de brugklas hebben we samengewerkt met DUO. Hierdoor was het mogelijk om van elke basisschool uit onze steekproef vijf ouders te benaderen op het moment dat hun kind in het vo zat. DUO heeft de verzending van de brieven verzorgd omdat wij niet de beschikking hadden over namen en adressen. Hierdoor zijn de persoonsgegevens en de overige data van elkaar gescheiden gebleven. Wel hebben we van DUO per ouders uit de steekproef enkele achtergrondkenmerken ontvangen. De ouders die de vragenlijsten nog niet hadden ingevuld hebben per brief een keer een herinnering ontvangen.

Respons

De vragenlijst is in 2015 verstuurd naar 1.341 bao-scholen en in 2016 naar 1.750 bao-scholen. In 2015 hebben 581 scholen de vragenlijst volledig ingevuld en in 2016 waren dat 641 scholen. De respons bedraagt daarmee respectievelijk 43 procent en 37 procent. Voor een aantal achtergrondkenmerken hebben we de samenstelling van de responsgroep en van de populatie vergeleken: afgenomen

¹⁰ In deze begeleidingscommissie zitten vertegenwoordigers namens het ministerie van OCW, de Inspectie van het Onderwijs, DUO, de PO-Raad, de VO-raad, Ouders & Onderwijs en de aanbieders van eindtoetsen.

eindtoets, denominatie, schoolgrootte, percentage gewichtenleerlingen¹¹ en geografische ligging op basis van vakantieregio (noord, midden en zuid). In de responsgroep zijn in beide jaren de achtergrondkenmerken denominatie en schoolgrootte op basis van aantal leerlingen (samen strata), gewichtenpercentage en vakantieregio ongeveer hetzelfde verdeeld als in de populatie. Doordat we vanwege de relatief kleine aantallen alle scholen hebben benaderd die de IEP Eindtoets en de Eindtoets Route 8 hebben afgenomen, zijn deze scholen oververtegenwoordigd en zijn scholen die de Centrale Eindtoets afnemen ondervertegenwoordigd (in vergelijking tot de populatie). In de analyses hebben we hiervoor gecorrigeerd door middel van weging, zodat de uitkomsten representatief zijn voor de gehele populatie.

In het voortgezet onderwijs is de vragenlijst in 2015 verstuurd naar 1.098 vo-locaties en in 2016 naar 1.105 vo-locaties. De vragenlijst is in 2015 en 2016 respectievelijk ingevuld door 566 en 536 locaties. De respons bedraagt daarmee in 2015 52 procent en in 2016 49 procent. In de responsgroep zijn de achtergrondkenmerken denominatie, onderwijstype en vakantieregio ongeveer hetzelfde verdeeld als in de populatie. Voor de schoolgrootte geldt dat de kleine scholen ondervertegenwoordigd zijn en de grote scholen oververtegenwoordigd. In de analyses hebben we hiervoor gecorrigeerd door middel van weging, zodat de uitkomsten representatief zijn voor de gehele populatie.

In 2015 hebben 3.659 ouders een vragenlijst ontvangen en in 2016 5.246 ouders. Ouders is gevraagd de vragenlijst samen met hun kind in te vullen. De respons in 2015 is 13 procent (487 ouders) en in 2016 19 procent (987 ouders). In de responsgroep zijn in beide jaren ouders van leerlingen die de Centrale Eindtoets hebben afgenomen ondervertegenwoordigd en de ouders van leerlingen die de Eindtoets Route 8 en de IEP Eindtoets hebben gemaakt oververtegenwoordigd (in vergelijking met de populatie). Verder zijn in 2015 ouders van leerlingen een schooladvies vmbo basis/kader ondervertegenwoordigd en ouders van leerlingen met een schooladvies vwo oververtegenwoordigd. In de analyses hebben we hiervoor gecorrigeerd door middel van weging, zodat de uitkomsten representatief zijn voor de gehele populatie.

1.3.2 Opzet effectonderzoek

Het effectonderzoek is gebaseerd op door DUO verstrekte gegevens van alle leerlingen die in de schooljaren 2010/11 tot en met 2015/16 vanuit groep 8 in het reguliere basisonderwijs de overstap hebben gemaakt naar het voortgezet onderwijs. Tabel 1.1 geven we de aantallen leerlingen weer per leerjaar, alsmede de verdeling naar leerlinggewicht en naar sekse .

¹¹ Op basis van het opleidingsniveau van de ouders worden leerlingen in drie categorieën onderverdeeld (1.20-leerlingen: de ouders hebben maximaal basisonderwijs afgerond; 0.30-leerlingen: de ouders hebben maximaal lager beroepsonderwijs afgerond; 0.00-leerlingen: overige leerlingen).

Tabel 1.1 Leerlingen per schooljaar, verdeling naar leerlinggewicht en sekse¹²

jaar	aantal	leerlinggewicht			sekse	
		0.00	0.30	1.20	jongen	meisje
2010/11	186.072	86,3%	8,2%	5,5%	49,8%	50,2%
2011/12	189.689	86,7%	7,9%	5,4%	49,7%	50,3%
2012/13	191.368	87,1%	7,5%	5,4%	49,7%	50,3%
2013/14	189.077	88,0%	6,9%	5,1%	49,8%	50,2%
2014/15	187.413	89,0%	6,1%	4,9%	49,9%	50,1%
2015/16	184.347	89,9%	5,4%	4,6%	49,8%	50,2%
totaal	1.127.966	87,8%	7,0%	5,1%	49,8%	50,2%

Het percentage gewichtenleerlingen (0.30 en 1.20) is afgenomen in de periode 2010/11 tot en met 2015/16. De afname bij 0.30-leerlingen is veel sterker (8,2% naar 5,4%) dan de afname bij 1.20-leerlingen (5,5% naar 5,1%).

Kernbegrippen

In het effectonderzoek spelen drie variabelen een hoofdrol. De score op een van de eindtoetsen, het schooladvies van de basisschool en de onderwijspositie in leerjaar 1 van het vo. Het schooladvies en de onderwijspositie worden uitgedrukt in scores op een schaal van 1 t/m 6 (praktijkonderwijs t/m vwo). Indien het schooladvies of de onderwijspositie twee of meer onderwijstypes omvat (bijv. vmbo-basisberoepsgericht/vmbo-kaderberoepsgericht) is het gemiddelde aangehouden. Het voortgezet speciaal onderwijs (vso) is in de rapportages niet meegenomen, omdat dit niet goed als een niveau kan worden gezien ten opzichte van andere onderwijstypen. Leerlingen worden in het vso geplaatst vanwege een beperking of extra ondersteuningsbehoefte. Dit kan een verstandelijke beperking zijn, maar ook lichamelijke beperkingen of gedragsproblemen kunnen de reden zijn. Met ingang van 2014/15 kunnen schooladviezen na het maken van een eindtoets worden bijgesteld. De gerapporteerde cijfers of schooladviezen over 2014/15 en 2015/16 hebben altijd betrekking op de bijgestelde schooladviezen. Dit zijn immers schooladviezen waarmee de leerlingen daadwerkelijk de overstap maken van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs. Het zal steeds expliciet worden aangegeven indien cijfers worden gerapporteerd over schooladviezen in 2014/15 of 2015/16 voordat ze zijn bijgesteld.

Op basis van de scores op de eindtoetsen kan een verwacht schooladvies en verwachte onderwijspositie worden vastgesteld. Deze kunnen op dezelfde schaal van 1 t/m 6 worden uitgedrukt als hierboven beschreven is. Zodoende kunnen de overeenkomsten tussen score op de eindtoets, schooladvies en onderwijspositie in leerjaar 1 vo voor de leerlingen worden vastgesteld.

Met betrekking tot het vaststellen van een verwacht schooladvies op basis van de eindtoets moet nog vermeld worden dat de richtlijnen niet in alle leerjaren exact hetzelfde zijn geweest. Bij de rapportage over overeenkomsten tussen toetsscores en schooladvies/onderwijspositie wordt de overeenkomst meestal bepaald op basis van de richtlijnen van de eindtoetsen die in 2015/16 van kracht waren (dit wordt altijd expliciet vermeld). In een klein aantal gevallen rapporteren we zowel de resultaten op basis van de huidige richtlijnen als die op basis van de destijds geldende richtlijnen. De keuze om meestal de momenteel geldende richtlijnen aan te houden is gemaakt omdat in dat geval conclusies over

¹² Voor 3 leerlingen is het geslacht onbekend. Voor 339 leerlingen is het leerlinggewicht niet bekend (allen uit leerjaar 2015/16).

overeenkomst tussen toetsscores en schooladvies/onderwijspositie over alle jaren op dezelfde richtlijnen zijn gebaseerd.

1.4 Leeswijzer

In deze tussenrapportage integreren we de bevindingen van de procesevaluatie en het effectonderzoek. In de hoofdstukken 2 tot en met 9 besteden we achtereenvolgens aandacht aan de volgende onderwerpen: eindtoets (hoofdstuk 2), schooladvies (hoofdstuk 3), heroverweging en bijstelling (hoofdstuk 4), plaatsing in het vo (hoofdstuk 5), samenwerking po en vo (hoofdstuk 6), informatie aan ouders (hoofdstuk 7), onderwijskundig rapport (hoofdstuk 8) en referentieniveaus (hoofdstuk 9). We sluiten elk van deze hoofdstukken af met een samenvatting van de belangrijkste bevindingen. Deze samenvatting geeft tevens antwoord op de onderzoeksvragen die in het betreffende hoofdstuk beantwoord zijn. In het slothoofdstuk gaan we in op de knelpunten die bao- en vo-scholen ervaren rondom de overgang van bao naar vo. Vervolgens bespreken we hun suggesties om deze knelpunten weg te nemen of te verminderen en geven we een beknopte samenvatting van de opmerkingen die bao-scholen, vo-scholen en ouders hebben gemaakt aan het einde van de vragenlijst.

2 Eindtoets

In dit hoofdstuk staat de eindtoets centraal. We starten in de eerste paragraaf met de afgenomen eindtoetsen en de door leerlingen behaalde eindtoetsscores. Ook laten we zien hoeveel leerlingen geen eindtoets hebben gemaakt en wat de reden daarvoor was. In de tweede paragraaf staan we stil bij keuze voor een eindtoets door bao-scholen. We geven aan welke criteria een rol spelen bij deze keuze en wie er bij betrokken zijn. In paragraaf 3 presenteren we de mening over de handleiding en de rapportage van de eindtoets en het gebruik van de resultaten. De mening van scholen over de verplichte en latere afname staat centraal in de vierde paragraaf. In paragraaf 5 beschrijven we de mening van ouders/leerlingen over een aantal aspecten van de eindtoets. We sluiten in paragraaf 6 af met een samenvatting van de belangrijkste bevindingen.

2.1 Afgenomen eindtoetsen en behaalde scores

2.1.1 Afgenomen eindtoetsen

Voor zowel het schooljaar 2014/15 als voor 2015/16 hebben we in beeld gebracht welke eindtoets de bao-scholen hebben afgenomen bij hun leerlingen. Hiervoor hebben we gebruik gemaakt van de DUO-gegevens van de gehele populatie bao-scholen. Ook hebben we gekeken naar verschuivingen in de toets die scholen afnemen: welke scholen nemen in 2015/16 een andere toets af dan zij in 2014/15 deden.

Tabel 2.1 Aantal en percentage bao-scholen per eindtoets¹³

eindtoets	aantal 2014/15	% 2014/15	aantal 2015/16	% 2015/16
Centrale Eindtoets	5.302	91%	4.796	76%
Eindtoets Route 8	84	1%	449	7%
IEP Eindtoets	174	3%	1.082	17%
overig	283	5%	nvt	nvt
totaal	5.843	100%	6.327	100%

We zien dat de Centrale Eindtoets marktaandeel heeft verloren, van 91 procent in 2014/15 naar 76 procent in 2015/16. Het marktaandeel van de Eindtoets Route 8 en de IEP Eindtoets neemt toe, bij de Eindtoets Route 8 van 1 procent in 2014/15 naar 7 procent in 2015/16 en bij de IEP Eindtoets van 3 procent in 2014/15 naar 17 procent in 2015/16. Van de scholen die in het schooljaar 2014/15 nog geen eindtoets afnamen heeft 63 procent in 2015/16 gekozen voor de IEP, 20 procent voor de Eindtoets Route 8 en 16 procent voor de Centrale Eindtoets. Tot slot zien we dat 95 procent van de scholen die in 2014/15 de IEP Eindtoets gebruikte, deze toets ook in 2015/16 gebruikt. Voor de Centrale Eindtoets en de Eindtoets Route 8 zijn deze percentages respectievelijk 85 procent en 88 procent.

Naast het aantal en percentage bao-scholen hebben we ook het aantal en percentage leerlingen dat een bepaalde eindtoets maakt in beeld gebracht. Hiervan hebben we gegevens vanaf het schooljaar

¹³ Het totaal aantal scholen in het door DUO geleverde bestand bedroeg in 2015 6.707 en in 2016 6.584. Voor de analyse (en de steekproeftrekking) hebben we de volgende scholen uit het bestand gehaald: scholen zonder eindtoets(score), scholen met 0 of 1 leerling in groep 8, scholen zonder naam of e-mailadres. Een ruime meerderheid (70%) van de scholen die in 2014/15 uit het bestand zijn gehaald, zijn in 2015/16 wel meegenomen. De verdeling van deze scholen over de drie eindtoetsen in 2015/16 was 38% Centrale Eindtoets, 18% Eindtoets Route 8 en 44% IEP Eindtoets.

2010/11. De Eindtoets Route 8 en de IEP Eindtoets waren er toen nog niet. De Centrale Eindtoets beschouwen we in tabel 2.2 als de 'opvolger' van de Eindtoets Basisonderwijs van het Cito.

Tabel 2.2 Aantal en percentage leerlingen per eindtoets

eindtoets	aantal 2010/11	aantal 2011/12	aantal 2012/13	aantal 2013/14	aantal 2014/15	% 2014/15	aantal 2015/16	% 2015/16
Centrale Eindtoets	145.254	152.053	155.568	153.596	154.767	96%	139.826	77%
Eindtoets Route 8	nvt	nvt	nvt	nvt	2151	1%	1.1852	7%
IEP Eindtoets	nvt	nvt	nvt	nvt	4806	3%	2.9850	16%
totaal	145.254	152.053	155.568	153.596	161.724	100%	181.528	100%

De verdeling van leerlingen over de drie toetsen in de schooljaren 2014/15 en 2015/16 komt overeen met de verdeling op schoolniveau.

2.1.2 Behaalde eindtoetsscores

In deze paragraaf gaan we in op de eindtoetsscores van leerlingen. Voor de jaren 2014/15 en 2015/16 maken we hiervoor gebruik van de eindtoetsscores op de Centrale Eindtoets, de Eindtoets Route 8 en de IEP Eindtoets. Het is bovendien mogelijk om de eindtoetsscores op de Centrale Eindtoets te vergelijken met die op de Eindtoets Basisonderwijs uit voorgaande jaren. Omdat niet bekend is of de samenstelling van de groep leerlingen die de Centrale Eindtoets vergelijkbaar is aan die de groep leerlingen die voorheen de Eindtoets Basisonderwijs maakte, is enige voorzichtigheid bij de interpretatie van de gegevens geboden. Naast een toetsscore geven de eindtoetsen ook een score op de referentieniveaus voor taal en rekenen. Het gebruik van deze scores op de referentieniveaus door vo-scholen bespreken we in hoofdstuk 9.

Tabel 2.3 Gemiddelde en standaarddeviatie op de drie eindtoetsen per schooljaar¹⁴

jaar	Centrale Eindtoets		Eindtoets Route 8		IEP Eindtoets	
	gem.	SD	gem.	SD	gem.	SD
2010/11	535,53	9,20	nvt	nvt	nvt	nvt
2011/12	535,56	9,16	nvt	nvt	nvt	nvt
2012/13	535,10	9,85	nvt	nvt	nvt	nvt
2013/14	534,92	10,09	nvt	nvt	nvt	nvt
2014/15	535,21	10,21	202,95	25,88	82,20	10,21
2015/16	534,78	10,14	205,13	25,92	79,97	10,14

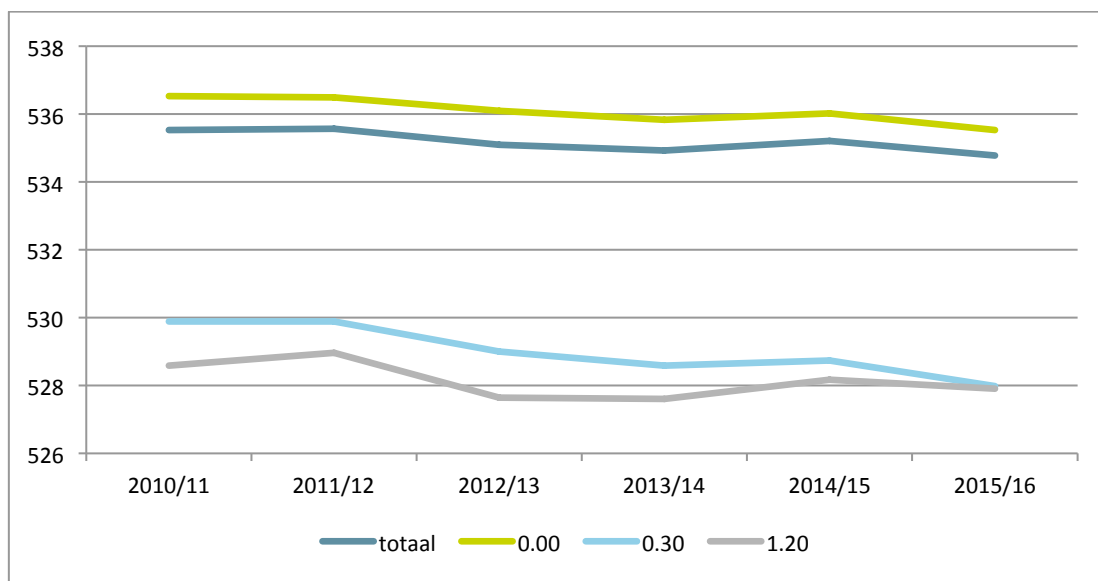
De gemiddelde scores op de Centrale Eindtoets laten over zes jaar een dalende trend zien van circa drie kwart punt. De IEP Eindtoets laat over twee jaar eveneens een daling zien, maar de Eindtoets Route 8 laat over twee jaar een lichte stijging zien. Het is bij deze tussenmeting nog te vroeg om harde conclusies te trekken over het toe- of afnemen van de eindtoetsscores. Bij de Centrale Eindtoets is onbekend of de samenstelling van de groep leerlingen die deze toets maakt vergelijkbaar is aan die van de groep leerlingen die voorheen de Eindtoets Basisonderwijs maakte. Bij de twee andere toetsen is de deelname in 2015/16 aanzienlijk groter dan in het jaar daarvoor. Bij de eindmeting hebben we van nog

¹⁴ gem. = gemiddelde en SD = standaarddeviatie. De standaarddeviatie is een maat voor de spreiding; ongeveer 68% van de scores ligt binnen één standaarddeviatie boven of onder het gemiddelde.

twee cohorten leerlingen gegevens beschikbaar, waardoor we dan meerjarige trends in beeld kunnen brengen.

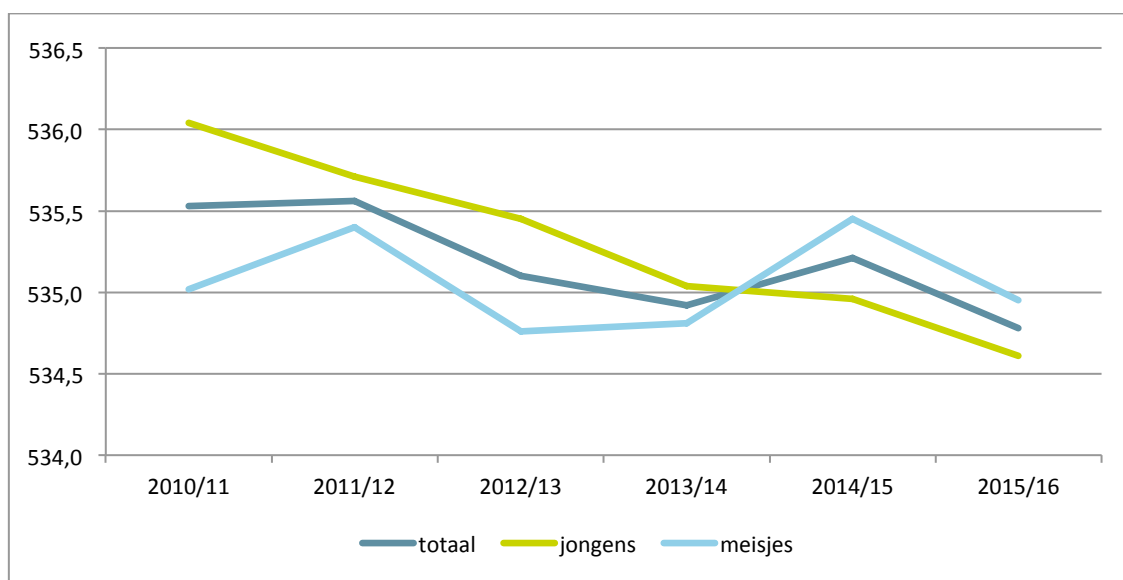
In figuur 2.1 is te zien dat uitsplitsing van de gemiddelden op de Centrale Eindtoets voor de periode 2010/11 tot en met 2015/16 grote achterstanden laat zien van de gewichten-leerlingen ten opzichte van de leerlingen zonder gewicht (7-8 punten). De achterstand van 0.30-leerlingen neemt toe en is in 2015/16 vrijwel gelijk aan die van de 1.20-leerlingen.

Figuur 2.1 Gemiddelde score Centrale Eindtoets naar leerlinggewicht

Uitsplitsing naar sekse laat zien dat de aanvankelijke voorsprong van jongens sinds 2014/15 is omgebogen in een achterstand. De scores voor jongens laten duidelijk een afname zien, terwijl er voor meisjes geen sprake is van een duidelijk patroon (zie figuur 2.2).

Figuur 2.2 Gemiddelde score Centrale Eindtoets naar sekse

2.1.3 Ontheffing van deelname

Zoals we in hoofdstuk 1 beschreven hebben is het maken van een eindtoets vanaf het schooljaar 2014/15 verplicht voor alle leerlingen, tenzij ze aan een van de drie ontheffingsgronden voldoen. Leerlingen die aan een ontheffingsgrond voldoen mogen wel een eindtoets maken. Voor de schooljaren 2014/15 en 2015/15 hebben we gekeken hoeveel leerlingen geen eindtoets hebben gemaakt.

Tabel 2.4 Aantal leerlingen geen eindtoets gemaakt

reden	aantal 2014/15	aantal 2015/16
Ontheffing	1.220	1.699
Verhinderung/ medische redenen	187	142
Totaal	1.407	1.841

In 2014/15 hebben in totaal 1.407 leerlingen geen eindtoets gemaakt (0,7%) en in 2015/16 1.841 leerlingen (1,0%). In verreweg de meeste gevallen heeft de leerling die de toets mist een ontheffing van deelname. In 2014/15 is heeft 86 procent van de leerlingen die geen eindtoets heeft gemaakt een ontheffing en in 2015/16 91 procent. Om welke ontheffingsgrond het gaat is te zien in onderstaande tabel.

Tabel 2.5 Percentage leerlingen geen eindtoets gemaakt per ontheffingsgrond

ontheffingsgrond	% 2014/15	% 2015/16
Zeer moeilijk lerend	72%	55%
Korter dan 4 jaar in Nederland	25%	42%
Meervoudig gehandicapt	3%	2%

Zeer moeilijk lerend is de meest voorkomende reden voor ontheffing, in 2014/15 72 procent en in 2015/16 55 procent. Een verblijfsduur in Nederland korter dan 4 jaar en het Nederlands nog niet voldoende beheersen is met name in 2015/16 ook vaak een reden voor ontheffing. Overigens maakt een groot deel van de leerlingen met een ontheffing toch een eindtoets (28% 2014/15 en 37% 2015/16).

Tabel 2.6 Percentage leerlingen geen eindtoets gemaakt naar leerlinggewicht, 2014/15 en 2015/16 samen

reden	0.00	0.30	1.20
Verhinderung/ medische redenen	0,1%	0,1%	0,2%
Ontheffing	0,5%	1,8%	4,1%
Totaal	0,6%	1,9%	4,3%

Tabel 2.7 Percentage leerlingen geen eindtoets gemaakt per ontheffingsgrond naar leerlinggewicht, 2014/15 en 2015/16 samen

reden	0.00	0.30	1.20
Zeer moeilijk lerend	70%	77%	49%
Korter dan 4 jaar in Nederland	26%	22%	50%
Meervoudig gehandicapt	4%	1%	1%

Gewichtenleerlingen maken vaker geen eindtoets dan 0.00-leerlingen en 1.20-leerlingen maken vaker geen eindtoets dan 0.30-leerlingen. Dit komt omdat gewichtenleerlingen relatief vaak een ontheffing

krijgen. Dat geldt vooral voor 1.20-leerlingen. Zeer moeilijk lerend is zowel 0.00-leerlingen als voor 0.30-leerlingen aanmerkelijk vaker een reden voor ontheffing dan voor 1.20-leerlingen. Voor 1.20-leerlingen is verblijfsduur in Nederland korter dan 4 jaar en het Nederlands nog niet voldoende beheersen relatief vaak een reden voor ontheffing.

2.2 Keuze voor een eindtoets

Uit de door de minister toegelaten eindtoetsen kunnen bao-scholen zelf een keuze maken voor de toets die zij afnemen. In 2015 hebben we gevraagd hoe belangrijk bao-scholen dit vinden. 82 procent van de scholen vindt het (zeer) belangrijk dat deze keuzevrijheid er is. Tien procent vindt dit (zeer) onbelangrijk en acht procent vindt dit niet belangrijk en niet onbelangrijk.

2.2.1 Criteria voor keuze eindtoets

In beide metingen hebben we de bao-scholen gevraagd welke criteria een rol hebben gespeeld bij de keuze voor de eindtoets die zij afnemen.

Tabel 2.8 Criteria die een rol hebben gespeeld bij de keuze voor de af te nemen eindtoets (meting 2015 en 2016)

criterium	% bao-scholen 2014/15	% bao-scholen 2015/16
aansluiting bij het leerlingvolgsysteem dat wij gebruiken	63%	53%
aansluiting bij de eindtoets die wij voorheen (voor invoering van de nieuwe regelgeving) afnamen	61%	40%
afspraken op bestuursniveau	46%	36%
reputatie van de toetsaanbieder	31%	31%
rapportages die geleverd worden	31%	30%
aanpassingsmogelijkheden voor leerlingen met speciale ondersteuningsbehoeften	20%	16%
domeinen die getoetst worden	19%	16%
afnamewijze van de toets (papier/digitaal)	16%	25%
afnameduur van de toets	12%	21%
adaptief karakter van de toets	9%	17%
aanvullende opties van de toets(aanbieder)	2%	4%
afspraken op gemeentelijk niveau	2%	1%

Aansluiting bij het leerlingvolgsysteem dat de school gebruikt (53%), bij de eindtoets die voor invoering van de nieuwe regelgeving werd afgenomen (40%) en afspraken op bestuursniveau (36%) zijn in het schooljaar 2015/16 de belangrijkste criteria bij de keuze voor een eindtoets. Dat was ook in het schooljaar 2014/15 zo, alleen in sterkere mate, respectievelijk 63 procent, 61 procent en 46 procent. De afnamewijze, de afnameduur en het adaptief karakter van de toets zijn criteria die in 2015/16 een belangrijke rol zijn gaan spelen dan in 2014/15.

2.2.2 Betrokkenen bij de keuze voor een eindtoets

Ook hebben we in de eerste meting aan bao-scholen gevraagd wie betrokken waren bij de keuze voor een eindtoets.

Tabel 2.9 Betrokkenen bij de keuze voor de af te nemen eindtoets (meting 2015)

betrokkene	% bao-scholen 2014/15
directie	88%
intern begeleider(s)	75%
leerkracht(en) groep 8	66%
bestuur	39%
andere leerkrachten uit de bovenbouw	8%
medezeggenschapsraad	3%
en/of middenbouw	3%
gemeente	1%

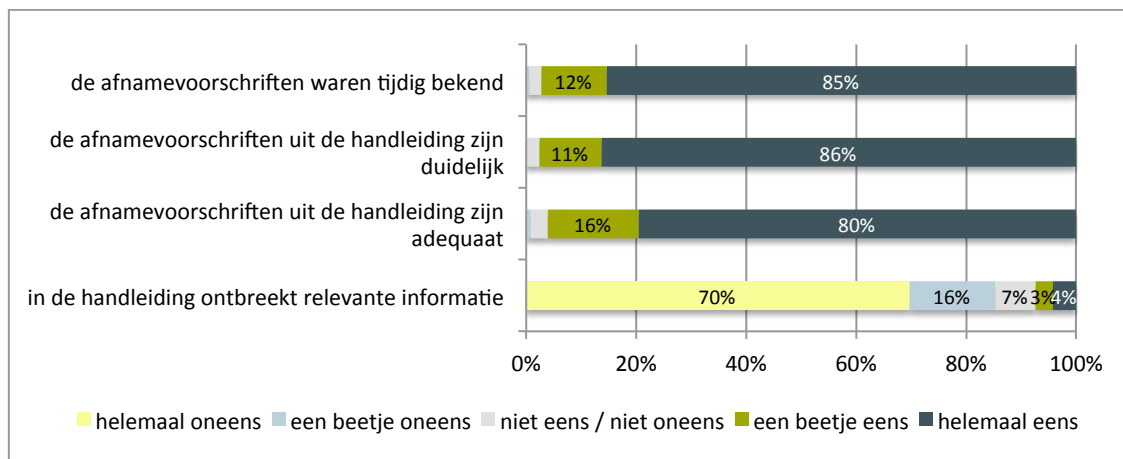
De directie is op 88 procent van de bao-scholen betrokken bij de keuze voor de af te nemen eindtoets, gevolgd door de intern begeleider (75%) en de leerkracht(en) van groep 8 (66%).

2.3 Handleiding en rapportage

2.3.1 Mening over handleiding en rapportage

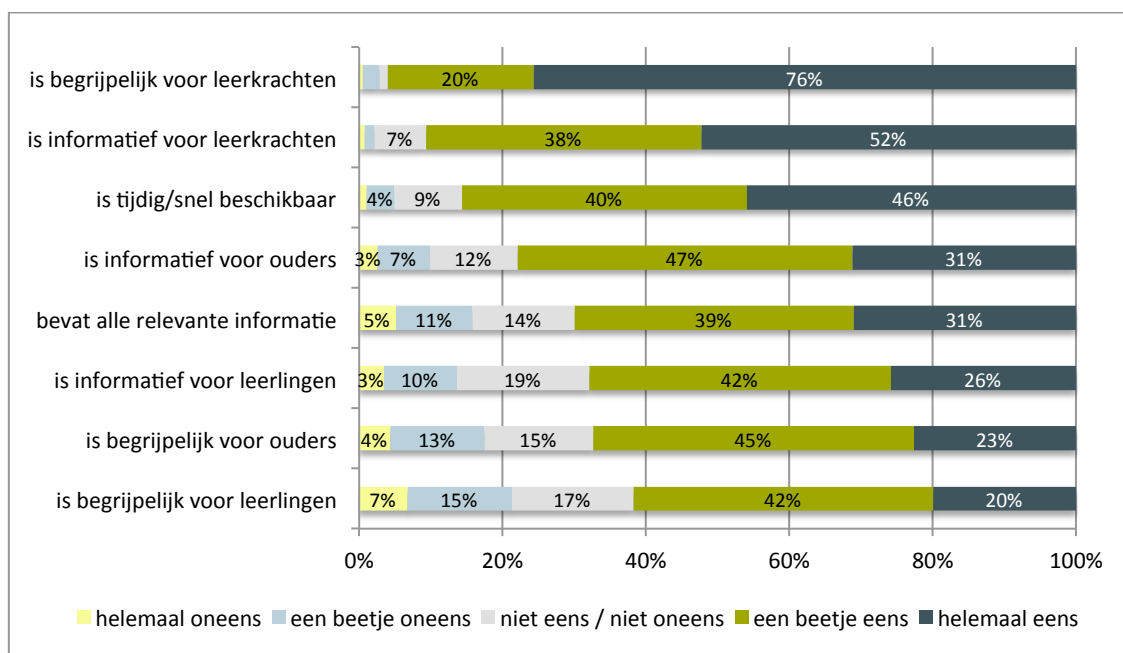
Bij de eerste meting hebben we de bao-scholen een aantal uitspraken voorgelegd over de handleiding en de leerlingrapportage van hun eindtoets. We hebben ze gevraagd aan te geven in welke mate ze het eens zijn met de uitspraken.

Figuur 2.3 Mening bao-scholen over uitspraken handleiding eindtoets (meting 2015)

Volgens de bao-scholen geldt dat de afnamevoorschriften duidelijk, adequaat en tijdig bekend zijn en dat de handleiding de benodigde informatie bevat.

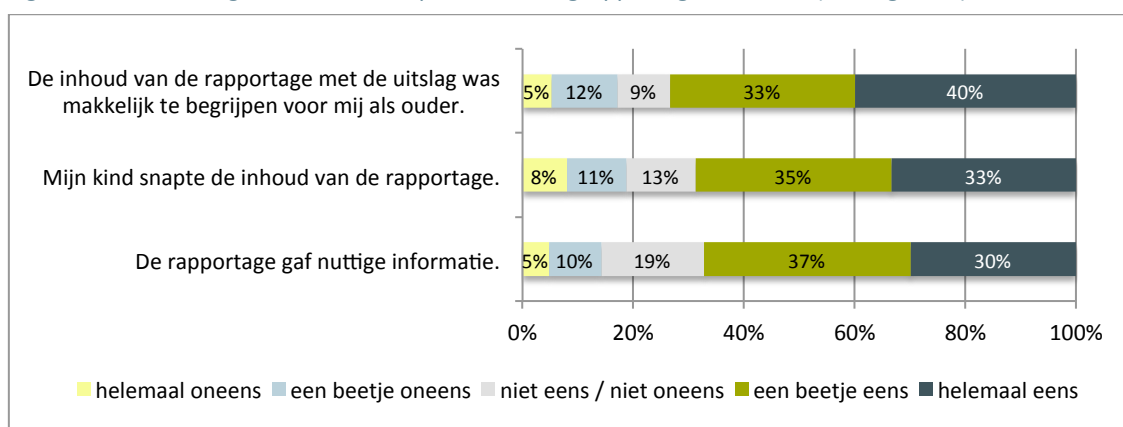
Figuur 2.4 Mening basisscholen over uitspraken leerlingrapportage eindtoets (meting 2015)

Bij alle uitspraken is een (zeer) ruime meerderheid van de scholen het er een beetje of helemaal mee eens. Het positiefst oordelen de scholen over begrijpelijkheid en het informatiegehalte voor leerkrachten.

Naast de mening van scholen hebben we ook ouders en leerlingen gevraagd naar hun mening over de rapportage van de eindtoets. We presenteren hier de gegevens van de tweede meting.¹⁵

Figuur 2.5 Mening ouders over uitspraken leerlingrapportage eindtoets (meting 2016)

Van de ouders heeft 73 procent aangegeven de inhoud van de rapportage te snappen. Ook zijn zij van mening dat hun kind de inhoud van de rapportage snapt (68%) en dat de rapportage nuttige informatie geeft (67%). Er zijn hierbij geen noemenswaardige verschillen tussen de eerste en de tweede meting.

¹⁵ Voor vragen die zowel in de eerste als de tweede meting gesteld zijn, presenteren we in deze rapportage uitsluitend de bevindingen van de tweede meting, tenzij er noemenswaardige verschillen zijn tussen de twee metingen. Daar waar sprake is van dergelijke verschillen vermelden we dat expliciet.

Het oordeel van de ouders komt redelijk overeen met de inschatting van bao-scholen. Waar 73 procent van de ouders zegt de inhoud van de rapportage te begrijpen, is 67 procent van de scholen van mening dat dit het geval is. Wat betreft de begrijpelijkheid van de rapportage voor leerlingen zijn de percentages respectievelijk 68 procent en 62 procent. Tot slot zegt 67 procent van de ouders dat de rapportage hen nuttige informatie geeft, terwijl 78 procent van de scholen van mening is dat de rapportage informatief is voor ouders.

2.3.2 Gebruik resultaten

In de eerste meting hebben we de bao-scholen gevraagd waarvoor zij de resultaten van hun leerlingen op de eindtoets gebruiken.

Tabel 2.10 Gebruik resultaten eindtoets (meting 2015)

gebruiksvorm	% bao-scholen 2014/15
vergelijking met schooladviezen	82%
vergelijking met landelijke gemiddelden	80%
analyses op groepsniveau	72%
(warme) overdracht van leerlingen richting het voortgezet onderwijs	59%
aanpassing van onderwijs van volgende groep 8	46%
vergelijking met andere scholen	43%
aanpassing van onderwijs in lagere groepen	36%
vergelijking tussen leerlingen	30%
onderwijs op maat voor leerlingen in de laatste periode in groep 8	21%
aanpassing procedure voor opstellen schooladviezen	20%

De resultaten van de eindtoets worden door 82% van de bao-scholen gebruikt om te vergelijken met de gegeven schooladviezen¹⁶, gevolgd door het maken van een vergelijking met landelijk gemiddelden (80%), analyses groepsniveau (72%) en (warme) overdracht naar vo (59%). Onderwijs op maat voor leerlingen in de laatste periode van groep 8 (21%) en aanpassing van de procedure voor het opstellen van schooladviezen (20%) worden het minst genoemd.

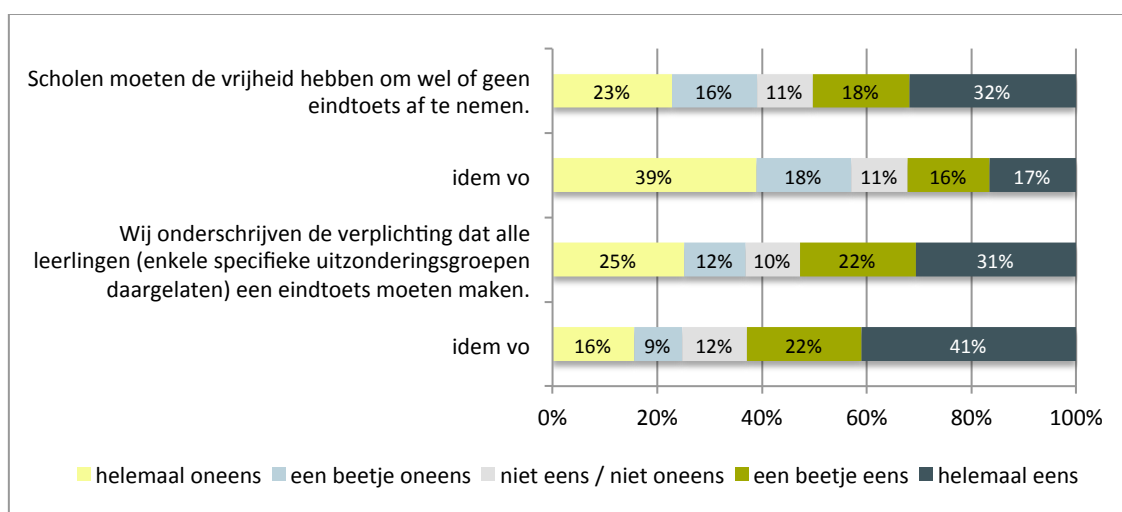
2.4 Verplichting en latere afname

Zowel bao-scholen als vo-scholen hebben we een aantal uitspraken voorgelegd die onder meer gaan over de verplichte en latere afname van de eindtoets.

¹⁶ In de vraagstelling is geen onderscheid gemaakt tussen een vergelijking van de eindtoetsscores en schooladviezen die nodig is om te bepalen of een heroverweging verplicht is en een vergelijking die gemaakt wordt om zicht te krijgen op de 'kwaliteit' van de gegeven schooladviezen. Hierdoor kunnen we op basis van de gegeven antwoorden niet concluderen met welk doel de scholen de vergelijking uitvoeren. Ook kunnen we niet concluderen dat de 18 procent van de scholen die aangeeft geen vergelijking uit te voeren, niet kijkt of een heroverweging verplicht is.

2.4.1 Verplichte afname

Figuur 2.6 Mening scholen over verplichte afname van de eindtoets (meting 2015)

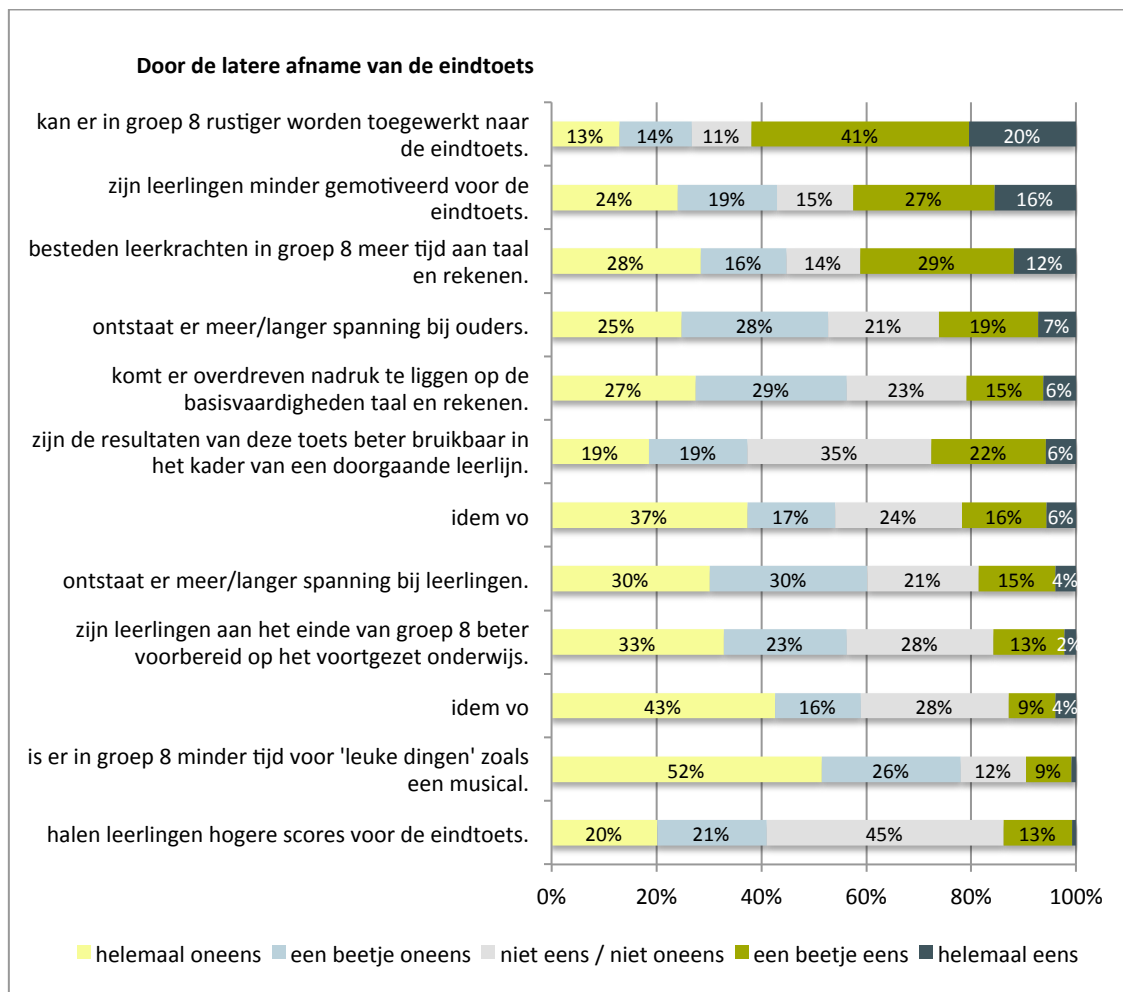
In de eerste meting hebben we zowel bao-scholen als vo-scholen twee stellingen voorgelegd die betrekking hebben op het verplichte karakter van de eindtoets. Van de bao-scholen is 50 procent het (een beetje of helemaal) eens met de stelling dat scholen de vrijheid moeten hebben om wel of geen eindtoets af te nemen. In het vo is dit percentage met 33 procent een stuk lager. De verplichting dat alle bao-scholen een eindtoets af moeten nemen kan in het vo dus op meer steun rekenen dan in het bao. Dat geldt ook voor de verplichting dat in principe alle leerlingen een eindtoets moeten maken. Van de bao-scholen onderschrijft 53 procent deze verplichting (een beetje of helemaal), terwijl dit percentage in het vo 63 procent is.

2.4.2 Latere afname

Uitspraken over de latere afname van de eindtoets waren zowel in de eerste als in de tweede meting opgenomen. De resultaten van de twee metingen laten geen noemenswaardige verschillen zien. We beperken ons bij de presentatie van de resultaten in figuur 2.7 tot de tweede meting.

De antwoorden van bao-scholen op de uitspraken die betrekking hebben op een latere afname van de eindtoets laten een gevarieerd beeld zien. Op een aantal punten is de latere afname van de eindtoets volgens de bao-scholen positief: er kan in groep 8 rustiger toegewerkt worden naar de eindtoets (61% een beetje/helemaal eens), ontstaat er meer/langer spanning bij leerlingen en ouders (60% en 53% een beetje/helemaal oneens), is er in groep 8 minder tijd voor 'leuke dingen' (78% een beetje/helemaal oneens) en komt er overdreven nadruk te liggen op taal en rekenen (21% een beetje/helemaal eens). Voor een aantal andere punten heeft de latere afname van de eindtoets volgens de bao-scholen geen voordelen: leerlingen zijn aan het einde van groep 8 beter voorbereid op het vo (15% een beetje/helemaal eens), leerlingen halen hogere scores voor de eindtoets (14% een beetje/helemaal eens) en toetsresultaten zijn beter bruikbaar in het kader van een doorgaande leerlijn (28% een beetje/helemaal eens).

Figuur 2.7 Mening scholen over latere afname van de eindtoets (meting 2016)

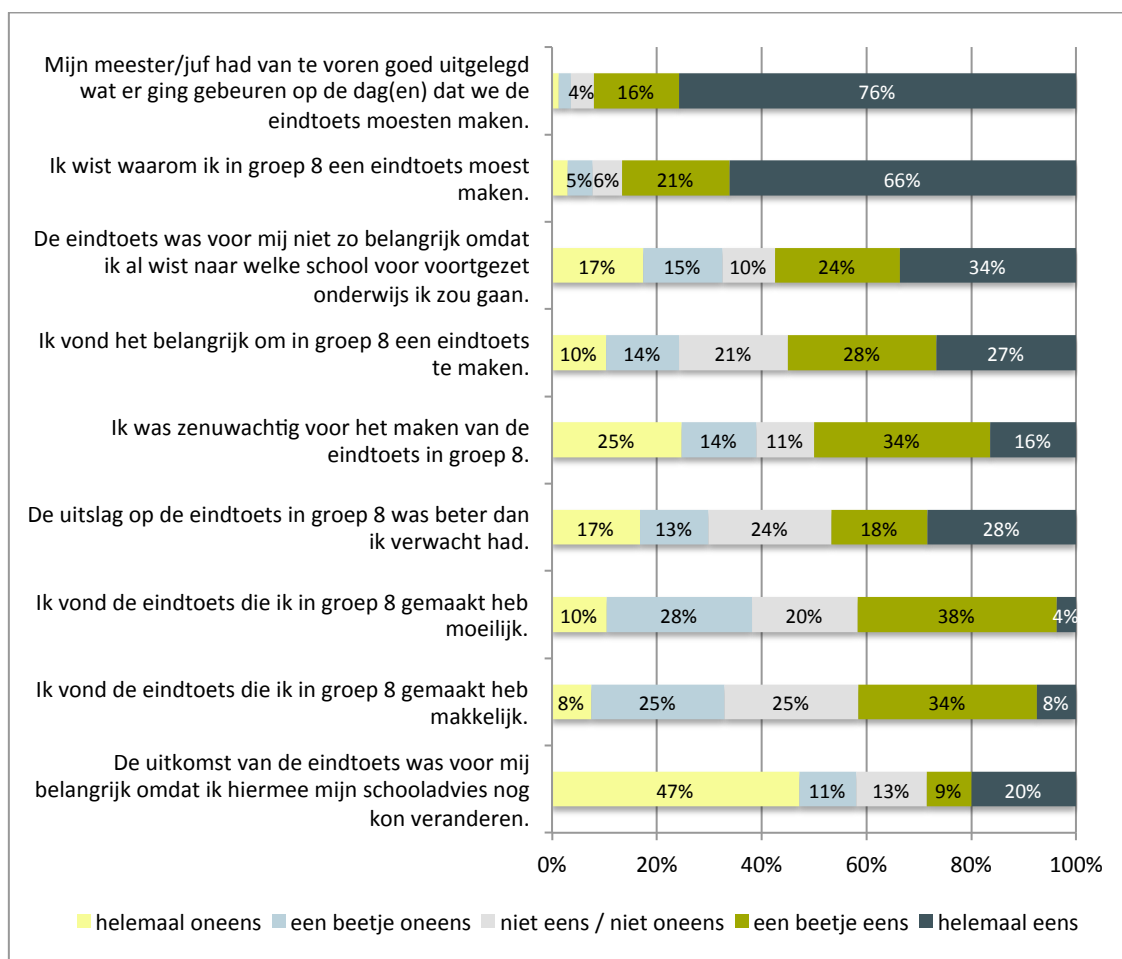

Twee van de uitspraken zijn niet alleen voorgelegd aan basisscholen, maar ook aan vo-scholen. Basisscholen en vo-scholen zijn het erover eens dat een latere afname van de eindtoets niet leidt tot een betere voorbereiding op het vo (15% versus 13% een beetje/helemaal eens). Ook wat betreft de bruikbaarheid van de resultaten in het kader van een doorgaande leerlijn lopen de meningen niet ver uiteen; in het basisschool is 28 procent het hier een beetje/helemaal mee eens en in het vo 22 procent.

2.5 Mening ouders en leerlingen

In beide metingen hebben we aan ouders gevraagd om hun kind bij een aantal uitspraken over de eindtoets het antwoord aan te laten kruisen dat het beste bij zijn/haar mening past.

Figuur 2.8 Mening leerlingen over latere afname van de eindtoets (meting 2016)

De meeste kinderen geven aan dat de meester/juf goed had uitgelegd wat er ging gebeuren op de dag(en) dat de eindtoets moest worden gemaakt (92% een beetje/helemaal eens) en waarom deze moest worden gemaakt (87% een beetje/helemaal eens). De helft van de leerlingen was zenuwachtig voor het maken van de eindtoets en bijna de helft van de leerlingen had een betere uitslag op de toets dan zij hadden verwacht. 42 procent van de leerlingen vond de eindtoets moeilijk en eveneens 42 procent vond de eindtoets makkelijk. Tot slot is 29 procent van de leerlingen van mening dat de uitkomst van de eindtoets belangrijk was omdat ze hiermee hun schooladvies nog konden veranderen.

2.6 Samenvatting

Met ingang van het schooljaar 2014/15 hebben scholen de keuze uit door de minister toegelaten eindtoetsen. De Centrale Eindtoets heeft in 2015/16 marktaandeel verloren ten opzicht van het jaar ervoor (van 91% van de basisscholen naar 76%). Het marktaandeel van de andere twee toetsen is toegenomen, met name bij de IEP Eindtoets. Bij deze toets stijgt het marktaandeel van 3 procent in 2014/15 naar 17 procent in 2015/16. Bij de Eindtoets Route 8 zijn de percentages respectievelijk 1 procent en 7 procent.

De drie belangrijkste criteria voor bao-scholen om te bepalen welke eindtoets zij afnemen zijn aansluiting bij het leerlingvolgsysteem dat de school gebruikt, de eindtoets die voor invoering van de nieuwe regelgeving werd afgenomen en afspraken op bestuursniveau. Bij de keuze voor een eindtoets zijn vaak meerdere personen betrokken, waaronder op een meerderheid van de scholen de directie, de intern begeleider(s) en de leerkracht(en) van groep 8. De bao-scholen zijn van mening dat de afnamevoorschriften van de eindtoets duidelijk, adequaat en tijdig zijn en dat de handleiding de benodigde informatie bevat. De scholen oordelen positief over de leerlingrapportages van hun eindtoets. Deze zijn volgens een meerderheid van de scholen informatief en begrijpelijk voor zowel leerkrachten als voor ouders en leerlingen. Ook ouders hebben deze mening.

Sinds het schooljaar 2014/15 moeten alle leerlingen een eindtoets maken, tenzij ze aan een van de drie ontheffingsgronden voldoen. In de schooljaren 2014/15 en 2015/16 heeft een zeer kleine groep leerlingen van ongeveer 1 procent geen eindtoets gemaakt. Een zeer ruime meerderheid van deze leerlingen heeft een ontheffing (2014/15 86 procent en 2015/16 91 procent).

De gemiddelde score op de Centrale Eindtoets laat een dalende trend zien (van 535,5 in 2010/11 naar 534,8 in 2015/16). De daling is vrijwel geheel te wijten aan een dalend gemiddelde bij jongens (van 536,0 naar 534,6). De verschillen tussen 0.00-leerlingen en gewichtenleerlingen zijn groot (ruim 7,5 punten in 2015/16). Vooral de achterstand van de (krimpende) groep 0.30-leerlingen is toegenomen. In 2015/16 ligt hun gemiddelde score op Centrale Eindtoets nauwelijks nog boven het gemiddelde niveau van de 1.20-leerlingen (527,98 versus 527,91).

Het verplichte karakter van de eindtoets kan in het vo op meer steun rekenen dan in het bao. De helft van de bao-scholen vindt dat scholen de vrijheid moeten hebben om wel of geen eindtoets af te nemen, terwijl dit percentage in het vo 33 procent is. Van de bao-scholen onderschrijft 53 procent de verplichting dat alle leerlingen een eindtoets moeten maken, tegenover 63 procent in het vo.

De mening van betrokkenen over de latere afname van de eindtoets laat geen eenduidig beeld zien. Op een aantal punten is de latere afname van de eindtoets volgens de bao-scholen positief. Zo kan er volgens bijna twee derde in groep 8 rustiger toegewerkt worden naar de eindtoets. Voor andere aspecten heeft de latere afname volgens de bao-scholen geen voordelen. Zo is maar iets meer dan een kwart van de bao-scholen (28%) van mening dat de resultaten van de eindtoets door een latere afname beter bruikbaar zijn in het kader van een doorgaande leerlijn. In het vo is dit percentage nog iets lager (22%). Ook de mening van ouders en leerlingen is enigszins verdeeld. Zo geeft 29 procent aan dat de uitkomst van de eindtoets belangrijk was omdat hierdoor het schooladvies nog kon veranderen en vindt 58 procent de eindtoets niet belangrijk omdat ze toch ze al wisten naar welke vo-school ze zouden gaan.

3 Schooladvies

In dit hoofdstuk bespreken we de bevindingen die betrekking hebben op het schooladvies. We starten in de eerste paragraaf met de advisering door bao-scholen. Welke criteria gebruiken zij om het schooladvies vast te stellen, wie zijn betrokken bij de advisering en wat is de mening van bao-scholen over de leidende rol van het schooladvies? In de tweede paragraaf besteden we aandacht aan de rol van de ouders en leerlingen bij de advisering en in de derde paragraaf aan de rol van vo-scholen hierbij. In paragraaf 4 presenteren we daadwerkelijke schooladviezen die bao-scholen de afgelopen jaren hebben gegeven. We sluiten het hoofdstuk in paragraaf 5 af met een samenvatting van de belangrijkste bevindingen.

3.1 Advisering door basisscholen

3.1.1 Criteria en procedure voor vaststellen schooladvies

Aan de bao-scholen is gevraagd welke criteria zij doorgaans gebruiken voor het vaststellen van het schooladvies van een leerling.

Tabel 3.1 Criteria die een rol spelen bij vaststellen van het schooladvies (meting 2016)

criterium	% bao-scholen 2015/16
resultaten op toetsen uit het leerlingvolgsysteem eerdere groepen	98%
gedragskenmerken	95%
resultaten op toetsen uit het leerlingvolgsysteem groep 8	85%
zorgdossier van de leerling	81%
resultaten op methodegebonden toetsen groep 8	66%
resultaat capaciteitenonderzoek/intelligentieonderzoek	54%
resultaten op methodegebonden toetsen eerdere groepen	47%
thuissituatie van de leerling	43%

Bijna alle bao-scholen gebruiken de resultaten uit toetsen op het leerlingvolgsysteem in eerdere groepen en gedragskenmerken bij het vaststellen van het schooladvies (respectievelijk 98% en 95%). Ook resultaten op toetsen uit het leerlingvolgsysteem in groep 8 en het zorgdossier van de leerlingen worden door een ruime meerderheid van de scholen gebruikt (85% en 81%). In verhouding de minste scholen gebruiken de thuissituatie van de leerling als criterium bij het bepalen van het schooladvies. In het schooljaar 2014/15, bij de eerste meting, was dit percentage nog 58 procent.

Iets meer dan de helft van bao-scholen (54%) gebruikt het resultaat van een capaciteiten- of een intelligentieonderzoek bij het vaststellen van het schooladvies. Dit percentage is nagenoeg gelijk aan het percentage scholen dat dit criterium gebruikte voor invoering van de nieuwe wet- en regelgeving (58%).¹⁷ Verder zien we een verschil tussen scholen met aan de ene kant veel gewichtenleerlingen en aan de andere kant redelijk wat en weinig gewichtenleerlingen (respectievelijk 63%, 48% en 50%).

¹⁷ Inspectie van het Onderwijs (2014). *De kwaliteit van het basisschooladvies*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Een zeer ruime meerderheid van de bao-scholen (86%) heeft een procedure voor het opstellen van het schooladvies. De scholen met een dergelijke procedure hebben we gevraagd welke onderdelen opgenomen zijn in deze procedure.

Tabel 3.2 *Onderdelen van procedure voor opstellen van het schooladvies (meting 2016)*

	% bao-scholen 2015/16 van groep met procedure	% bao-scholen 2015/16 totaal
tijdpad/planning	92%	79%
communicaties met ouders	91%	79%
beslisregels voor de onderbouwing van het advies	83%	72%
taken en verantwoordelijkheden	67%	58%

Iets meer dan 90 procent van de bao-scholen met een procedure heeft daarin een tijdpad en afspraken over de communicatie met de ouders opgenomen (respectievelijk 92% en 91%). Van de totale groep bao-scholen gaat het om 79 procent van de scholen. Ook beslisregels voor de onderbouwing van het schooladvies en een taak- en verantwoordelijkheidsverdeling zijn door een meerderheid van de scholen opgenomen in de procedure (respectievelijk 83% en 67% van scholen met procedure; 72% en 58% van totaal aantal scholen).

3.1.2 *Betrokkenen bij het vaststellen van het schooladvies*

Tabel 3.3 *Betrokkenen bij het opstellen van het schooladvies (meting 2016)*

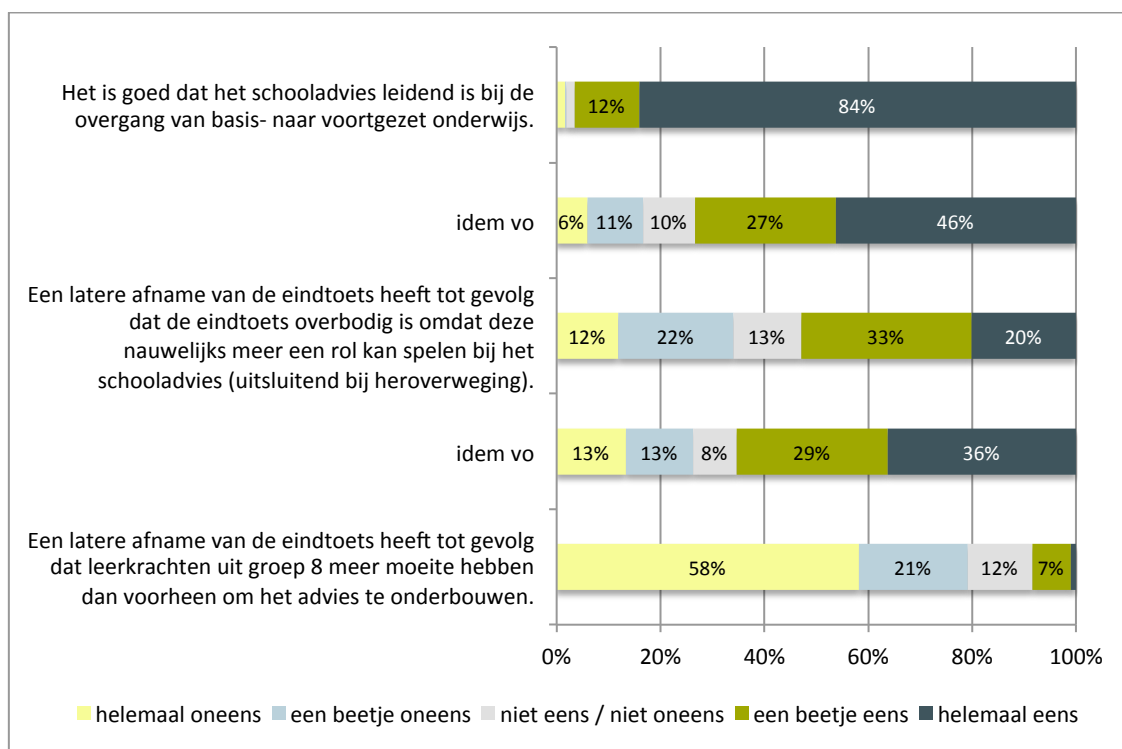
	% bao-scholen 2015/16
leerkracht(en) van groep 8	99%
intern begeleider	96%
directie	76%
leerkrachten van eerdere leerjaren	61%

De leerkracht(en) van groep 8 en de intern begeleider zijn op vrijwel alle bao-scholen betrokken bij het opstellen van het schooladvies voor een leerling (respectievelijk 99% en 96%). De directie en de leerkrachten van eerdere leerjaren zijn bij respectievelijk 76 procent en 61 procent van de bao-scholen betrokken.

3.1.3 *Mening scholen*

Drie kwart of meer van de scholen vindt het goed het goed dat het schooladvies leidend is bij de overgang van bao naar vo (zie figuur 3.1). In het bao is 96 procent het een beetje/helemaal eens met deze uitspraak. In het vo ligt dit percentage lager, namelijk 73 procent. Iets meer dan de helft van de bao-scholen is het eens met de uitspraak dat de eindtoets als gevolg van de latere afname overbodig is omdat deze nauwelijks meer een rol kan spelen bij het schooladvies (53%). In het vo is dit percentage groter, namelijk 65 procent.

Figuur 3.1 Mening scholen over uitspraken over schooladvies (meting 2016)

Voorheen konden bao-scholen de eindtoetsscore gebruiken bij het bepalen van het schooladvies. Na invoering van de nieuwe wet- en regelgeving is dit niet meer mogelijk omdat leerlingen de eindtoets maken nadat zij het schooladvies hebben gekregen. Voor de bao-scholen lijkt dit geen probleem te zijn. 79 procent van de bao-scholen is het helemaal/een beetje oneens met de uitspraak dat een latere afname van de eindtoets tot gevolg heeft dat leerkrachten uit groep 8 meer moeite hebben dan voorheen om het schooladvies te onderbouwen.

3.2 Rol ouders en leerlingen bij advisering

3.2.1 Ervaringen scholen

Tabel 3.4 Houdt uw school bij het opstellen van het schooladvies ook rekening met de wens van de ouders of de leerling bij opstellen schooladvies (meting 2015 en 2016)

	% bao-scholen 2014/15	% bao-scholen 2015/16
nee	47%	35%
ja, met de wens van de leerling	48%	62%
ja, met de wens van ouders	41%	52%

Het percentage bao-scholen dat bij het opstellen van het schooladvies geen rekening houdt met de wens van ouders en leerlingen is in 2015/16 afgenomen in vergelijking met 2014/15 (respectievelijk 35 procent en 47 procent). De percentages scholen die rekening houden met de wens van de ouders en met de wens van de leerling zijn juist toegenomen. In het schooljaar 2015/16 houdt 62 procent van de

scholen rekening met de wens van de leerlingen. In 2014/15 was dat 48 procent. Bij het rekening houden met de wens van de ouders zijn de percentages respectievelijk 52 procent en 41 procent.

We hebben gekeken of zich hierbij verschillen voordoen tussen scholen met verschillende percentages gewichtenleerlingen. Bij scholen met een 'gemiddeld' percentage gewichtenleerlingen is de toename van het aandeel scholen dat rekening houdt met de wens van ouders sterker dan bij scholen met een laag en een hoog percentage gewichtenleerlingen (toename van respectievelijk 18%, 8% en 9%). Bij het rekening houden met de wens van de leerling is de toename bij scholen met een laag en een 'gemiddeld' percentage gewichtenleerlingen groter dan bij scholen met veel gewichtenleerlingen (respectievelijk 15%, 16% en 9%).

Tabel 3.5 *Ervaren druk van ouders bij het opstellen van het schooladvies (meting 2016)*

ervaren druk	% bao-scholen 2015/16
nee, geen druk	44%
ja, een hoger advies	56%
ja, een lager advies	2%

56 procent van de bao-scholen ervaart bij het opstellen van het schooladvies regelmatig druk van ouders om een hoger schooladvies te geven. 44 procent van de bao-scholen geeft aan niet regelmatig druk van ouders te ervaren. We zien daarbij een klein verschil tussen scholen naar gemeentegrootte. Iets meer scholen uit de G4 en de G33 ervaren regelmatig druk van ouders dan scholen uit de overige gemeenten (respectievelijk 60%, 61% en 54%).

Vervolgens hebben we gevraagd hoe de druk in het schooljaar 2015/16 (2014/15) was in vergelijking met de drie schooljaren ervoor. De druk is volgens 82 procent van de scholen gelijk gebleven ten opzichte van de voorgaande drie schooljaren. 12 procent van de bao-scholen is van mening dat de druk is toegenomen en 6 procent dat deze is afgenomen. Bij de scholen uit de G4 zien we verschillen tussen de eerste en tweede meting. Bij de scholen uit de G33 en de overige gemeenten is er geen verschil. Van de bao-scholen uit de G4 geeft 21 procent aan dat de druk in 2015/16 is toegenomen ten opzichte van de drie voorgaande jaren. In 2014/15 was dit percentage nog 9 procent. Bij de scholen uit de G33 en de overige gemeenten zijn de percentages in 205/16 12 procent en 11 procent, terwijl ze in 2014/15 13 procent en 12 procent waren.

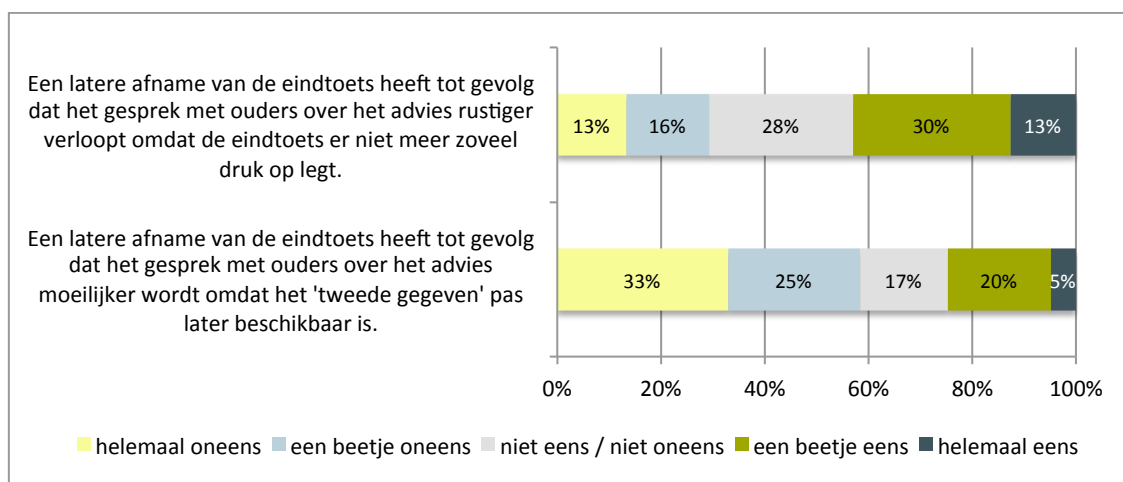
56 procent van de bao-scholen volgt vaak/altijd duidelijke procedures om conflicten met ouders over het schooladvies van hun kind te voorkomen (zie tabel 3.6). 47 procent van de bao-scholen probeert ouders vaak/altijd alsnog te overtuigen van het schooladvies van de school als er een meningsverschil is tussen ouders en school over het schooladvies. Verder zien we dat 38 procent van de bao-scholen aangeeft niet/nooit het 'voordeel van de twijfel' te geven en het schooladvies bij te stellen als er een meningsverschil is tussen de school en de ouders over het schooladvies.

Tabel 3.6 Acties die bao-scholen ondernemen bij een meningsverschil tussen ouders en school over het schooladvies (percentage bao-scholen) (meting 2016)

actie	dat is niet/nooit het geval	dat is enigszins/soms het geval	dat is vaak/altijd het geval
Wij volgen duidelijke procedures om conflicten met ouders op dit punt te voorkomen.	10%	34%	56%
Wij proberen de ouders alsnog van ons advies te overtuigen.	5%	49%	47%
Wij adviseren ouders een vo-school te kiezen die zoveel mogelijk opties open laat (met zoveel mogelijk relevante onderwijstypen)	14%	48%	38%
We geven de ouders/de leerling het 'voordeel van de twijfel' en stellen het advies bij.	38%	59%	2%

De meningen van de bao-scholen over de gevolgen van de latere afname van de eindtoets voor het gesprek met de ouders over het schooladvies zijn verdeeld (zie figuur 3.2). 43 procent van de scholen is het een beetje/helemaal eens met de uitspraak dat het gesprek met ouders over het schooladvies rustiger verloopt omdat de eindtoets er niet meer zoveel druk op legt. 29 procent van de scholen is het echter een beetje/helemaal oneens met deze uitspraak. 25 procent van de scholen vindt het moeilijker om het gesprek met ouders te voeren omdat het tweede gegeven (de eindtoetsscore) pas later beschikbaar is. 58 procent van de scholen is het daar echter mee oneens.

Figuur 3.2 Mening scholen over uitspraken over rol ouders bij schooladvies (meting 2016)

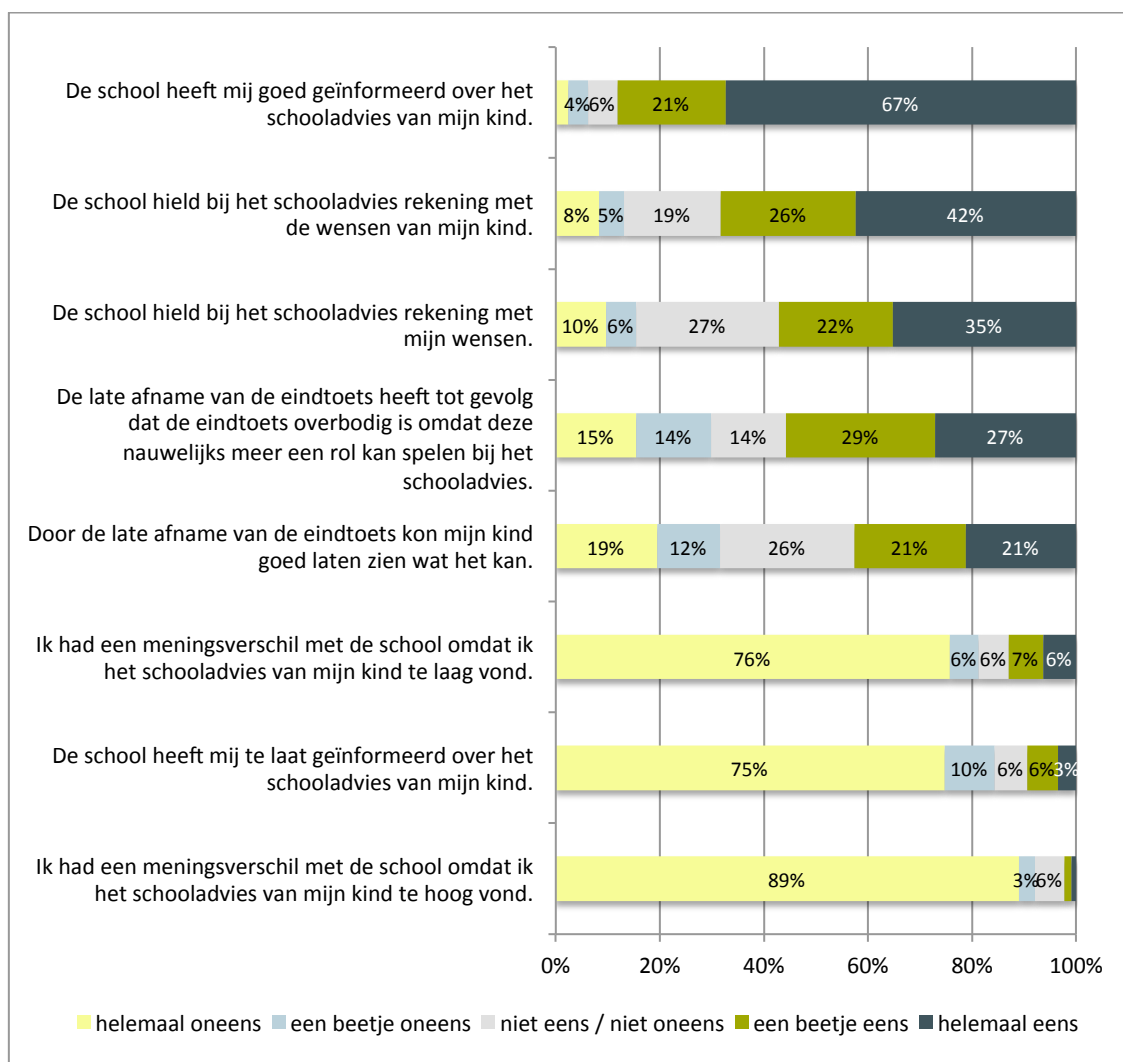
3.2.2 Ervaringen ouders

Tabel 3.7 Manier waarop ouders geïnformeerd zijn over het schooladvies van hun kind (meting 2016)

manier waarop geïnformeerd	% ouders 2015/16
toen mijn kind in groep 8 zat heb ik als ouder/verzorger een gesprek gehad over het schooladvies aan mijn kind	85%
toen mijn kind in groep 7 zat heb ik als ouder/verzorger een gesprek gehad met de school over het verwachte vervolgonderwijs	59%
na de eindtoets heb ik als ouder/verzorger een gesprek gehad met de basisschool	37%
ik ben niet bij het schooladvies betrokken geweest	0%

Alle ouders zijn op een of meerdere manieren geïnformeerd over het schooladvies van hun kind. 85 procent van de ouders heeft toen hun kind in groep 8 zat een gesprek gehad over het schooladvies. Een dergelijke gesprek vond bij 59 procent van de ouders (ook) plaats toen hun kind in groep 7 zat. Tot slot heeft 37 procent van de ouders na de eindtoets (ook nog) een gesprek gehad met de basisschool.

Figuur 3.3 Mening ouders over uitspraken over schooladvies (meting 2016)

Een zeer ruime meerderheid van de ouders vindt dat de bao-school hen goed geïnformeerd heeft over het schooladvies van hun kind (88% is het een beetje/helemaal eens met deze uitspraak). Negen procent van ouders vindt dat zij te laat geïnformeerd zijn over het schooladvies van hun kind. Volgens 68 procent van de ouders hield de bao-school bij het schooladvies rekening met de wensen van hun kind en volgens 57 procent met de wensen van hen als ouders. Deze percentages komen redelijk overeen met de percentages die de bao-scholen hiervoor geven, respectievelijk 62 en 52 procent (zie tabel 3.4). Een meningsverschil met de school omdat het schooladvies van hun kind volgens de ouders te laag was, deed zich voor bij 13 procent van de ouders en omdat het schooladvies volgens ouders te hoog was bij 2 procent van ouders.

Iets meer dan de helft van ouders (56%) is van mening dat de latere afname van de eindtoets tot gevolg heeft dat deze overbodig is omdat deze nauwelijks meer een rol kan spelen bij het schooladvies. Dit percentage is ongeveer gelijk aan het percentage bao-scholen dat deze mening heeft (53%, zie figuur 3.1). 42 procent van de ouders geeft aan dat hun kind goed kon laten zien wat het kan door de late afname van de eindtoets.

3.3 Rol voortgezet onderwijs bij advisering

Tabel 3.8 *Ervaren druk van vo-scholen bij het opstellen van het schooladvies (meting 2016)*

ervaren druk	% bao-scholen 2015/16
nee, geen druk	74%
ja, een lager advies	23%
ja, een hoger advies	5%

Ongeveer drie kwart van de bao-scholen (74%) ervaart geen druk van vo-scholen om aan leerlingen een ander schooladvies te geven dan op basis van hun aanleg en prestaties gewenst is. Bijna een kwart van de bao-scholen (23%) ervaart druk van vo-scholen om een lager schooladvies te geven dan passend is bij de aanleg en prestaties van een leerling en 5 procent ervaart druk om een hoger schooladvies te geven. Alleen bij de scholen uit de G4 zien we een verschil tussen de eerste en de tweede meting. Het beeld in 2015/16 is voor de bao-scholen uit de G4 in 2015/16 gunstiger dan in 2014/15. In 2015/16 ervaart 65 procent van de scholen uit de G4 geen druk van vo-scholen, tegenover 46 procent in 2014/15. Bij druk om een lager schooladvies te geven zijn deze percentages respectievelijk 33 procent en 48 procent en bij druk om een hoger schooladvies 6 procent en 12 procent.

Vervolgens hebben we gevraagd hoe de druk van vo-scholen in het schooljaar 2015/16 (2014/15) was in vergelijking met de drie schooljaren ervoor. Volgens 82 procent van de bao-scholen was deze druk gelijk in voorgaande drie jaren, volgens 13 procent groter en volgens 5 procent kleiner. We zien hier verschillen tussen scholen uit de G4 aan de ene kant en scholen uit de G33 en de overige gemeenten aan de andere kant. Volgens 69 procent van de scholen uit de G4 is de druk gelijk gebleven, tegenover 85 procent en 83 procent van de scholen uit de G33 en de overige gemeenten. De druk is kleiner van in voorgaande jaren volgens 12 procent van de G4-scholen en volgens 5 procent en 4 procent van de scholen uit de G33 en de overige gemeenten.

Tot slot hebben we bij de tweede meting gevraagd welke acties bao-scholen ondernemen bij een meningsverschil met een vo-school over het schooladvies.

Tabel 3.9 Acties die bao-scholen ondernemen bij een meningsverschil met vo-school over het schooladvies (percentage bao-scholen) (meting 2016)

actie	dat is niet/nooit het geval	dat is enigszins/soms het geval	dat is vaak/altijd het geval
Wij blijven bij ons oorspronkelijke advies.	5%	23%	72%
Wij volgen duidelijke procedures om conflicten met vo-scholen op dit punt te voorkomen.	22%	25%	53%
Wij proberen de vo-school alsnog van ons advies te overtuigen.	15%	38%	46%
We stellen het advies bij.	69%	30%	1%

Bijna drie kwart van de bao-scholen blijft vaak/altijd bij het oorspronkelijke schooladvies als er een meningsverschil is met de vo-school over het schooladvies. 53 procent van de scholen heeft duidelijke procedures om dergelijke meningsverschillen te voorkomen en 46 procent probeert de vo-school alsnog te overtuigen.

3.4 Daadwerkelijke advisering

3.4.1 Gegeven schooladviezen

In onderstaande tabel presenteren we de verdeling van de gegeven schooladviezen over de verschillende onderwijstypen voor de schooljaren 2010/11 tot en met 2015/16. De schooladviezen voor 2014/15 en 2015/16 zijn de schooladviezen na bijstelling.

Tabel 3.10 Verdeling van schooladviezen

advies	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
1.0 – pro (praktijkonderwijs)	1%	1%	1%	1%	1%	1%
2.0 – vmbo-b (basisberoepsgericht)	6%	6%	7%	7%	8%	7%
2.5 – vmbo-b/vmbo-k	4%	4%	4%	3%	3%	3%
3.0 – vmbo-k (kaderberoepsgericht)	9%	9%	10%	11%	11%	11%
3.5 – vmbo-k/vmbo(g)t	3%	3%	3%	2%	2%	3%
4.0 – vmbo-(g)t (gemengd/theoretisch)	20%	21%	22%	22%	23%	21%
4.5 – vmbo-(g)t/havo	10%	9%	8%	7%	5%	7%
5.0 – havo	17%	18%	19%	20%	22%	21%
5.5 – havo/vwo	13%	12%	10%	8%	6%	8%
6.0 – vwo	17%	18%	18%	19%	20%	21%

De verdeling van de schooladviezen is redelijk constant in de periode 2010/11 tot en met 2015/16. In het schooljaar 2014/15 is de nieuwe regelgeving voor het eerst van kracht. In dat jaar zien we een afname van de gecombineerde schooladviezen voor de hogere onderwijstypen (vmbo-(g)t/havo en havo/vwo), terwijl het percentage enkelvoudige schooladviezen voor de hogere onderwijstypen toeneemt (havo en vwo). In het tweede schooljaar waarin de nieuwe regelgeving van kracht is zien we eveneens kleine verschuivingen bij de hogere onderwijstypen. De percentages gecombineerde schooladviezen in deze onderwijstypen nemen weer toe tot die van 2013/14.

3.4.2 Adviezen voor en na bijstelling

Als na het maken van de eindtoets blijkt dat de toetsscore hoort bij een hoger onderwijstype dan geadviseerd is in het schooladvies dan moet een bao-school dit schooladvies heroverwegen. Op basis van deze heroverweging kan de bao-school besluiten het schooladvies naar boven bij stellen. In onderstaande tabel laten we de verschillen zien in de verdeling van de schooladviezen voor en na bijstelling in de schooljaren 2014/15 en 2015/16.

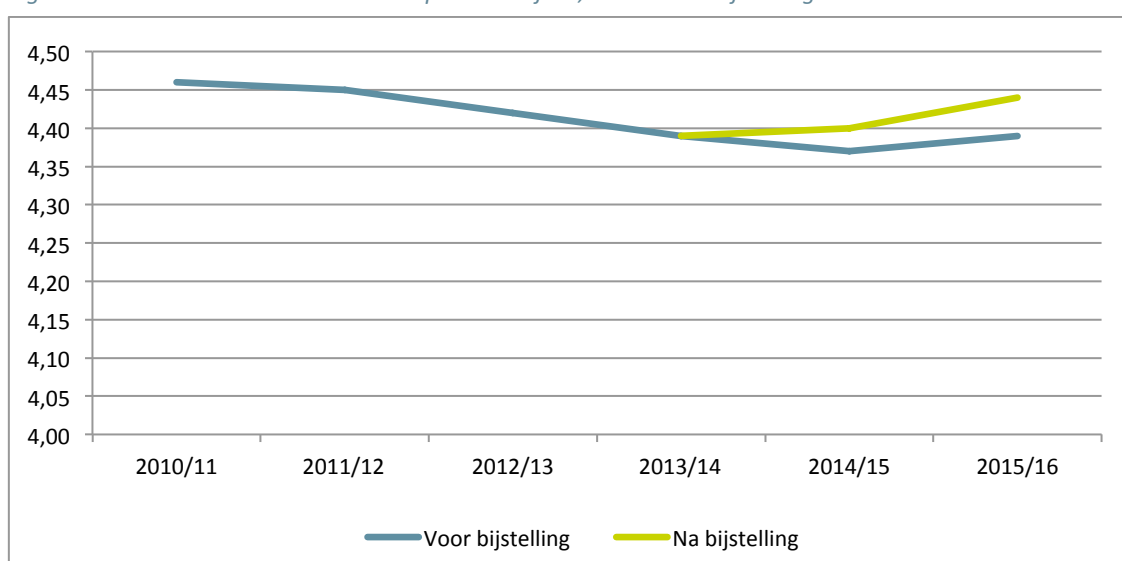
Tabel 3.11 Verdeling van schooladviezen voor en na bijstelling

advies	2014/15		2015/16	
	voor	na	voor	na
1.0 – pro (praktijkonderwijs)	1%	1%	1%	1%
2.0 – vmbo-b (basisberoepsgericht)	8%	8%	7%	7%
2.5 – vmbo-b/vmbo-k	3%	3%	3%	3%
3.0 – vmbo-k (kaderberoepsgericht)	12%	11%	12%	11%
3.5 – vmbo-k/vmbo(g)t	2%	2%	3%	3%
4.0 – vmbo-(g)t (gemengd/theoretisch)	23%	23%	21%	21%
4.5 – vmbo-(g)t/havo	5%	5%	6%	7%
5.0 – havo	22%	22%	20%	21%
5.5 – havo/vwo	6%	6%	7%	8%
6.0 – vwo	19%	20%	20%	21%

Afgaande op de schooladviezenverdeling uit bovenstaande tabel leidt bijstelling tot relatief iets meer havo- tot en met vwo-adviezen. Het gaat om beperkte verschillen, 1,0 procent in 2014/15 en 1,7 procent in 2015/16.

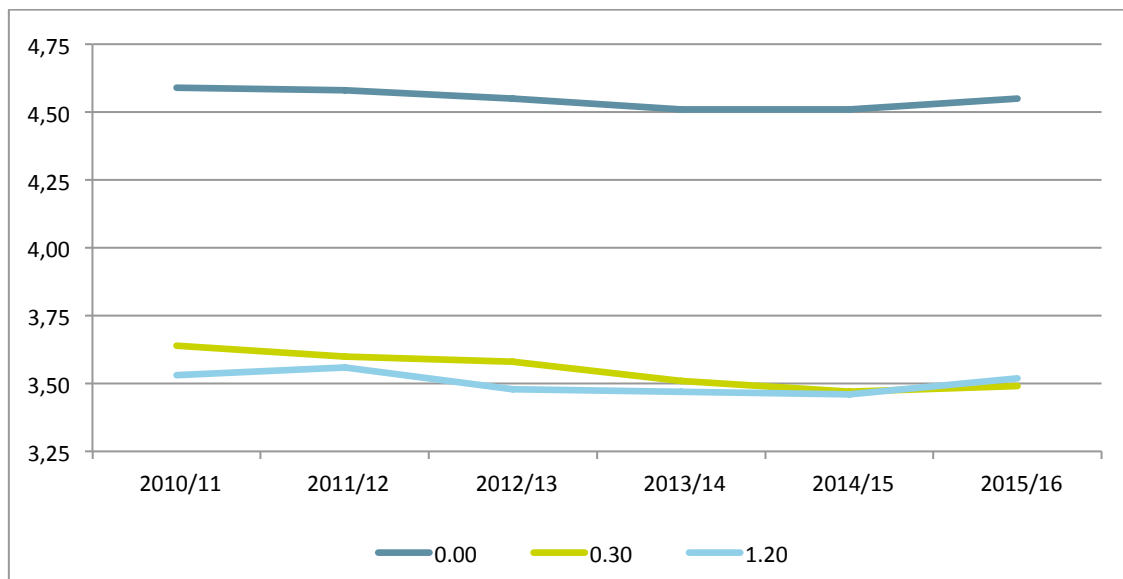
Door aan de schooladviezen een score toe te kennen van 1 tot en met 6 (zie tabel 3.10 en 3.11) kunnen we ook het gemiddelde schooladvies per schooljaar berekenen. In onderstaande figuur presenteren we deze gemiddelde schooladviezen voor de schooljaren periode 2010/11 tot en met 2015/16. Voor de schooljaren 2014/15 en 2015/16 geven zowel het schooladvies voor als na bijstelling weer.

Figuur 3.4 Gemiddeld schooladvies per schooljaar, voor en na bijstelling

Het gemiddeld schooladvies op de schaal van 1 t/m 6 per jaar is t/m 2014/15 steeds (licht) gedaald. In 2014/15 konden schooladviezen voor het eerst worden bijgesteld. Het gemiddelde van de bijgestelde schooladviezen ligt een fractie hoger dan het gemiddelde voor bijstelling. In 2015/16 is sprake van een lichte stijging voor de schooladviezen voordat ze worden bijgesteld. Als we het gemiddelde niveau volgen van de schooladviezen na bijstelling is met name in 2015/16 een duidelijke stijging te zien. Bij dit alles moet worden aangetekend dat de fluctuaties in de gemiddelden per jaar hebben betrekking op minder dan 0,1 niveau. Het gemiddelde schooladvies ligt steeds net iets onder 4,5 (vmbo-(g)t/havo).

Figuur 3.5 Gemiddeld schooladvies (na bijstelling) per schooljaar naar leerlinggewicht

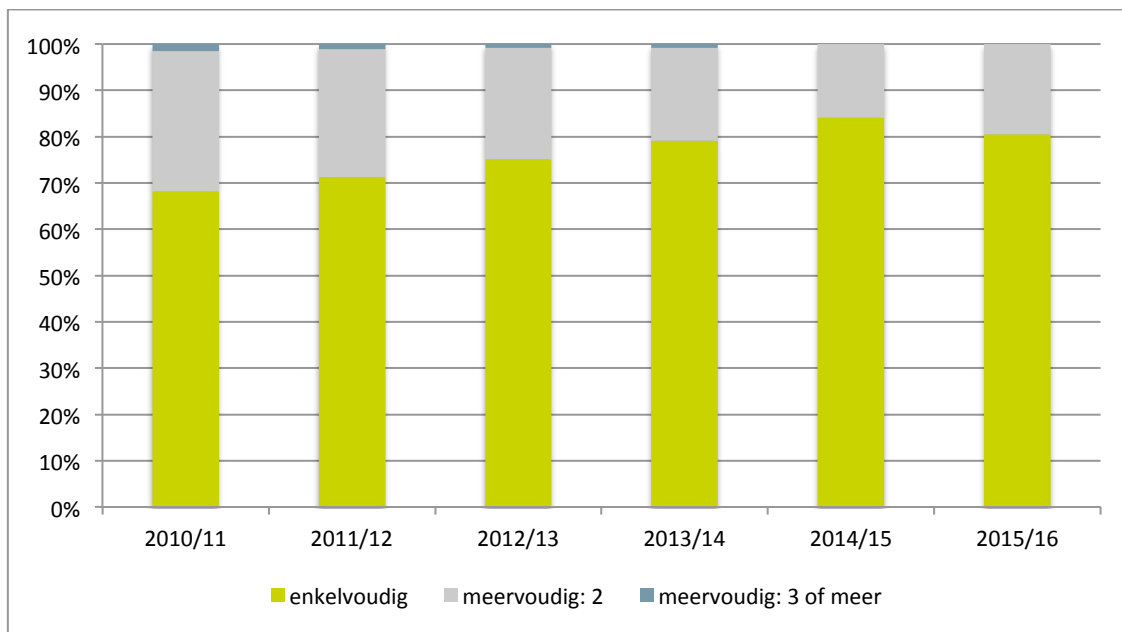

De gemiddelde schooladviezen laten een groot verschil zien tussen beide categorieën gewichtenleerlingen en de 0.00-leerlingen. Het gemiddeld schooladvies van de 0.30-leerlingen is lager komen te liggen in de periode 2010/11 tot en met 2015/16. De verschillen tussen de gemiddelde schooladviezen van jongens en meisjes zijn verwaarloosbaar.

3.4.3 Meervoudige schooladviezen

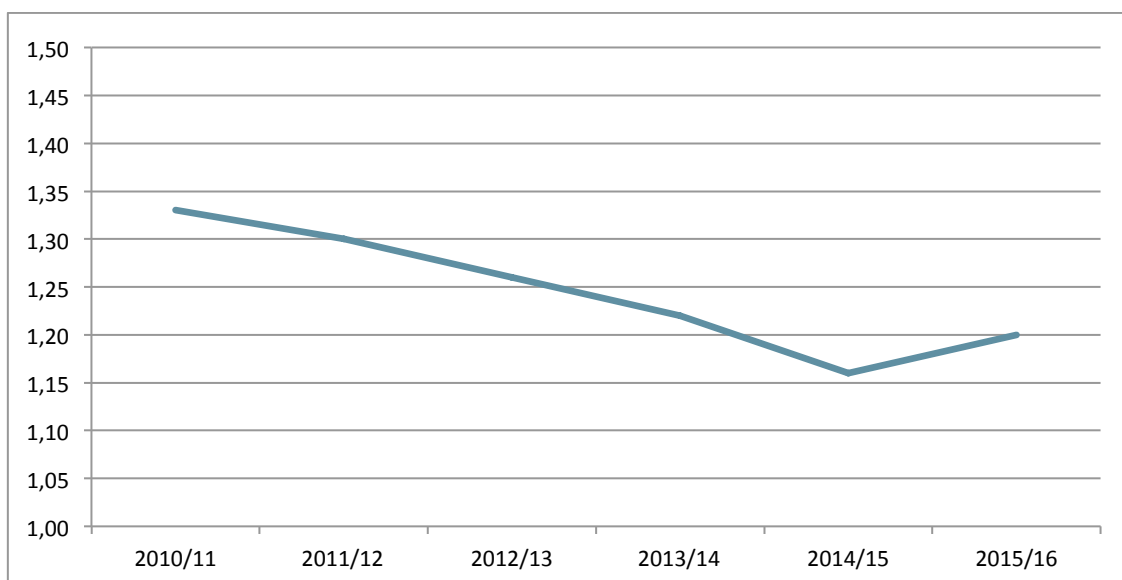
Na invoering van de nieuwe regelgeving mag het schooladvies niet meer dan twee leerwegen of schoolsoorten omvatten. Basisscholen mogen dus enkelvoudige schooladviezen (bijvoorbeeld havo) of meervoudige schooladviezen (bijvoorbeeld vmbo-tl/havo) geven. Voor invoering van de nieuwe regelgeving waren er ook basisscholen die schooladviezen van drie schoolsoorten of meer gaven. In figuur 3.6 presenteren we percentages enkelvoudig en meervoudige schooladviezen. We zien vanaf 2010/11 een gestage stijging van het percentage enkelvoudige schooladviezen. In 2015/16 is dit percentage iets teruggelopen.

Figuur 3.6 Breedte van de schooladviezen per schooljaar

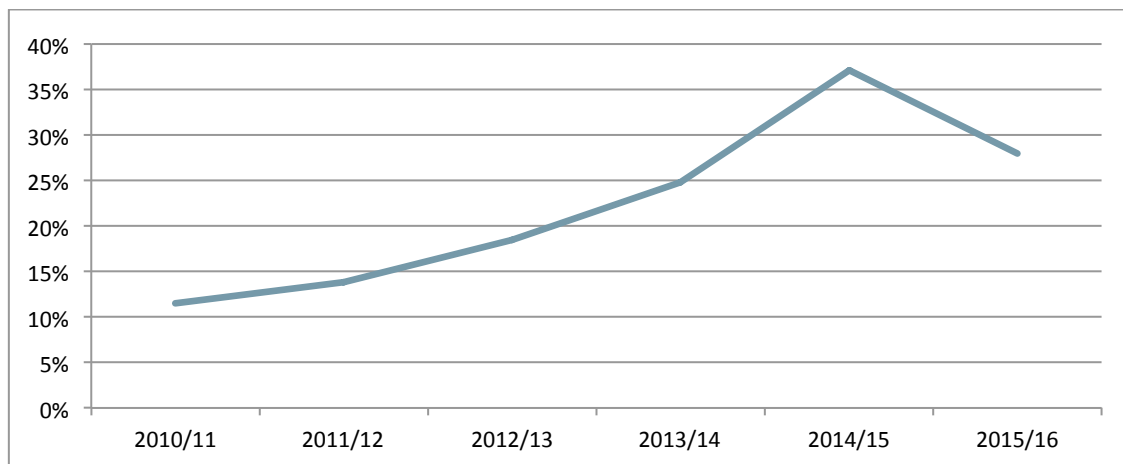

In figuur 3.7 presenteren we de gemiddelde breedte van de gegeven schooladviezen. Deze breedte varieert van 1 (bijv. vmbo-k) tot 5 (vmbo-b/vwo). Schooladviezen breder dan 2 (bijv. vmbo-(g)t/vwo) komen vanaf 2014/15 niet meer voor, maar waren daarvoor ook al zeldzaam. De gemiddelde breedte van de schooladviezen loopt terug tot en met 2014/15 en ligt in 2015/16 weer iets hoger. De verschillen naar leerlinggewicht zijn zeer gering en verschillen in breedte van de schooladviezen naar sekse zijn afwezig (zie tabel B.1 en B.2 in de bijlage).

Figuur 3.7 Gemiddelde breedte van de schooladviezen per schooljaar

Figuur 3.8 Percentage bao-scholen met uitsluitend enkelvoudig schooladviezen

In de periode 2010/11 tot en met 2014/15 is er ieder jaar sprake van een duidelijke stijging van het percentage bao-scholen dat uitsluitend enkelvoudige schooladviezen geeft (van 12% naar 37%). In 2015/16 is er sprake van een afname ten opzichte van het voorgaande jaar, maar is het percentage nog steeds hoger dan alle jaren uit de periode 2010/11 tot en met 2013/14.

3.5 Samenvatting

De leidende rol van het schooladvies bij de overgang van bao naar vo wordt onderschreven door zowel bao- als vo-scholen. Voor het bao geldt dit nog sterker van voor het vo, respectievelijk 96 procent en 73 procent vindt het goed dat het schooladvies leidend is.

Een zeer ruime meerderheid van de bao-scholen (98% - 81%) gebruikt bij het vaststellen van het schooladvies de volgende criteria: de resultaten uit toetsen op het leerlingvolgsysteem in eerdere groepen, gedragskenmerken, resultaten op toetsen uit het leerlingvolgsysteem in groep 8 en het zorgdossier van de leerling. Eveneens een zeer ruime meerderheid van de bao-scholen (86%) heeft een procedure voor het opstellen van het schooladvies. Daarin zijn afspraken opgenomen over het tijdpad/de planning, de communicatie met ouders en beslisregels voor de onderbouwing van het schooladvies. Bij de advisering zijn op vrijwel alle bao-scholen meerdere personen betrokken, waaronder in elk geval de leerkracht(en) van groep 8 en de intern begeleider en vaak ook de directie.

Een zeer ruime meerderheid van de ouders (88%) vindt dat de bao-school hen goed geïnformeerd heeft over het schooladvies van hun kind. Een meningsverschil met de school omdat het schooladvies van hun kind te laag was deed zich volgens 13 procent van de ouders voor. Dit percentage is een stuk lager dan het percentage bao-scholen dat aangeeft bij het opstellen van het schooladvies regelmatig druk te ervaren van ouders om een hoger schooladvies te geven (56%). Volgens een ruime meerderheid van de bao-scholen (82%) is druk van ouders gelijk gebleven in vergelijking met de drie voorgaande schooljaren. Ruim de helft van bao-scholen (56%) hanteert duidelijke procedures om een meningsverschil met ouders over het schooladvies te voorkomen en bijna de helft van de scholen (47%) probeert ouders bij een meningsverschil alsnog van hun schooladvies te overtuigen.

Drie kwart van de bao-scholen ervaart geen druk van vo-scholen om aan leerlingen een ander schooladvies te geven dan op basis van hun aanleg en prestaties gewenst is. Als er sprake is van een meningsverschil met de vo-school over het schooladvies blijft bijna drie kwart van de bao-scholen bij hun oorspronkelijke schooladvies.

De verdeling van de schooladviezen is redelijk constant in de periode 2010/11 tot en met 2015/16. In het schooljaar 2014/15 is de nieuwe regelgeving voor het eerst van kracht. In dat jaar zien we een afname van de gecombineerde schooladviezen voor de hogere onderwijstypen (vmbo-(g)t/havo en havo/vwo), terwijl het percentage enkelvoudige schooladviezen voor de hoger onderwijstypen toeneemt (havo en vwo). In het tweede schooljaar waarin de nieuwe regelgeving van kracht is zien we eveneens kleine verschuivingen bij de hogere onderwijstypen. De percentages gecombineerde schooladviezen in deze onderwijstypen nemen weer toe tot die van 2013/14.

Het gemiddelde schooladvies (na bijstelling) aan gewichtenleerlingen ligt ongeveer een heel niveau lager dan het gemiddelde schooladvies aan 0.00-leerlingen, respectievelijk vmbo-k/vmbo-(g)t en vmbo-(g)t/havo. In 2010/11 lag het gemiddelde schooladvies aan 0.30-leerlingen nog een fractie boven het gemiddelde schooladvies aan 1.20-leerlingen. In 2014/15 en 2015/16 is er nauwelijks nog een verschil waar te nemen tussen beide groepen.

Vanaf 2010/11 tot en met 2014/15 is er een gestage toename van het percentage enkelvoudige schooladviezen (van 68% tot 84%). In 2015/16 is het percentage iets gedaald (tot 81%). Met ingang van 2014/15 worden uitsluitend nog tweevoudige schooladviezen gegeven (bijv. havo/vwo), maar ook daarvoor waren bredere schooladviezen erg zeldzaam (maximaal 1,5% in 2010/11). In de periode 2010/11 tot en met 2014/15 is er ieder jaar sprake van een toename van het percentage bao-scholen dat uitsluitend enkelvoudige schooladviezen geeft (van 12% naar 37%). In 2015/16 is er sprake van een afname ten opzichte van het voorgaande jaar, maar het percentage (28%) is nog steeds hoger dan in de jaren 2010/11 tot en met 2013/14.

4 Heroverweging en bijstelling

Als na het maken van de eindtoets blijkt dat de toetscore hoort bij een hoger onderwijstype dan geadviseerd is in het schooladvies dan moet een bao-school dit schooladvies heroverwegen. Op basis van deze heroverweging kan de bao-school besluiten het schooladvies naar boven bij stellen. Indien het schooladvies niet wordt bijgesteld moet de bao-school dit motiveren. Scholen kunnen bij de heroverweging de ouders/leerling betrekken en/of de vo-school waar de leerling is aangemeld. In dit hoofdstuk beschrijven we hoe vaak het schooladvies en de eindtoetscore al dan niet overeenkomen en in hoeveel gevallen er als deze niet overeenkomen sprake is van bijstellingen (paragraaf 4.1). Vervolgens gaan we in op de criteria die bao-scholen hanteren om te besluiten of zij een schooladvies wel of niet bijstellen (paragraaf 4.2). In de derde paragraaf gaan we in op de rol van ouders bij heroverwegingen en bijstellingen in de vierde paragraaf op de rol van het vo. We sluiten af met een samenvatting van de belangrijkste bevindingen.

4.1 Aantal en soorten bijstellingen

Bij de beschrijving van de relatie tussen schooladvies en eindtoetscore maken we gebruik van de termen 'overadvisering' en 'onderadvisering'. Na het maken van de eindtoets kan blijken dat de eindtoetscore past bij een hoger of een lager onderwijstype dan geadviseerd is in het schooladvies. Indien het schooladvies lager is dan de eindtoetscore noemen we dit onderadvisering en wanneer het schooladvies hoger is dan de eindtoetscore noemen we dit overadvisering. Met het gebruik van deze termen 'overadvisering' en 'onderadvisering' willen we zeker niet suggereren dat het door de basisschool gegeven schooladvies niet correct is. Het schooladvies is immers gebaseerd op een breed aantal aspecten van het functioneren van een leerling over een langere periode (zie 3.1), terwijl de eindtoets een momentopname is die zich beperkt tot taal- en rekenvaardigheden van een leerling. De eindtoets is in de nieuwe wet- regelgeving bedoeld als een 'second opinion', naast het schooladvies van de basisschool. Als de eindtoets hoger uitvalt dan verwacht, moeten de basisscholen hun eerder gegeven schooladvies heroverwegen en eventueel bijstellen. Mede van deze regel is het belangrijk om inzicht te hebben in de mate van 'onder- en overadvisering.

Bij de eindmeting zijn er ook gegevens beschikbaar over de schoolloopbaan van leerlingen in het vo. We kijken dan bijvoorbeeld naar verschillen in op- en afstroom van leerlingen met over- en onderadvisering. Bijvoorbeeld stromen leerlingen die zijn overgeadviseerd vaker af? Het antwoord op deze vraag laat zien of leerlingen met een relatief hoog schooladvies erin slagen deze positie te behouden in het vo. Ook zullen we nagaan of er verschillen zijn tussen leerlingen met een bijgesteld schooladvies in vergelijking met leerlingen zonder bijgesteld schooladvies (en wel een heroverweging). Daardoor krijgen we meer zicht op het effect van bijgestelde schooladviezen.

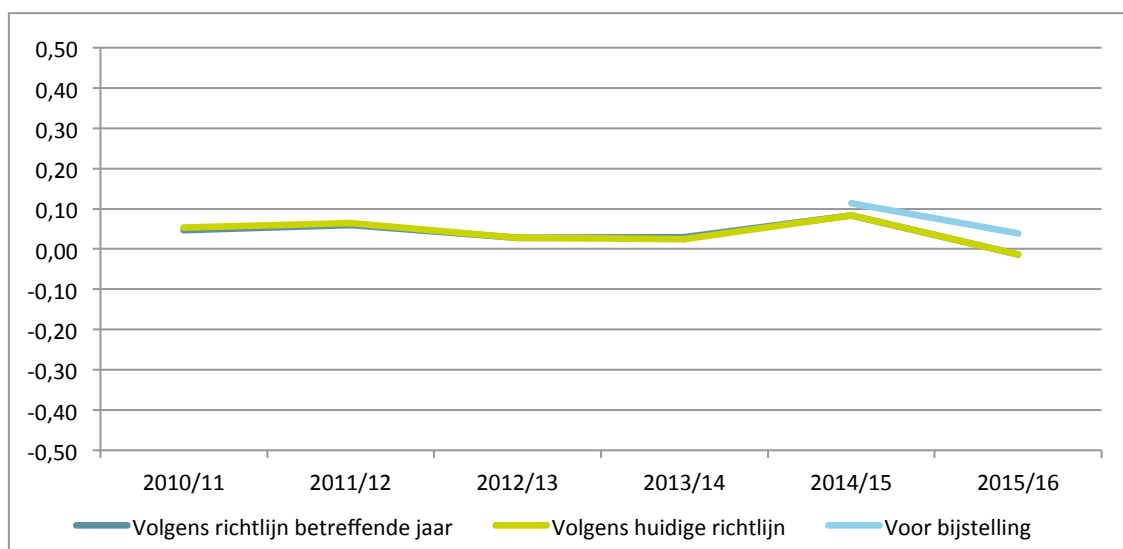
4.1.1 Relatie schooladvies en eindtoetscore

In deze paragraaf beschrijven we in hoeverre de schooladviezen en de scores op de eindtoets met elkaar in overeenstemming zijn. Het schooladvies en het verwachte schooladvies op basis van de eindtoetscore worden uitgedrukt in scores op een schaal van 1 t/m 6 (praktijkonderwijs t/m vwo). De cijfers geven het verschil aan in onderwijsniveau volgens de eindtoetscore en het uiteindelijk gegeven schooladvies. Voor de schooljaren 2014/15 en 2015/16 rapporteren we eveneens de congruentie tussen onderwijsniveau volgens de eindtoetscore en schooladvies voordat de schooladviezen zijn bijgesteld.

De richtlijnen voor advisering op basis van toetsscores zijn niet in alle jaren hetzelfde.¹⁸ Daarom presenteren we de overeenstemming tussen schooladvies en eindtoetsscore zowel op basis van de richtlijnen zoals die in betreffende schooljaar golden als op basis van de huidige richtlijnen.

In figuur 4.1 presenteren we de overeenstemming tussen het schooladvies en de eindtoetsscore. De waarde 0 geeft aan dat er sprake is van overeenstemming tussen het schooladvies en de eindtoetsscore. Een positief cijfer geeft aan dat op basis van de toetsscore een hoger onderwijsniveau geadviseerd zou kunnen worden (onderadvisering). Een negatief cijfer betekent dat op basis van de toetsscore een lager onderwijsniveau in het vo verwacht wordt (overadvisering).

Figuur 4.1 Overeenstemming tussen schooladvies en eindtoetsscore per schooljaar

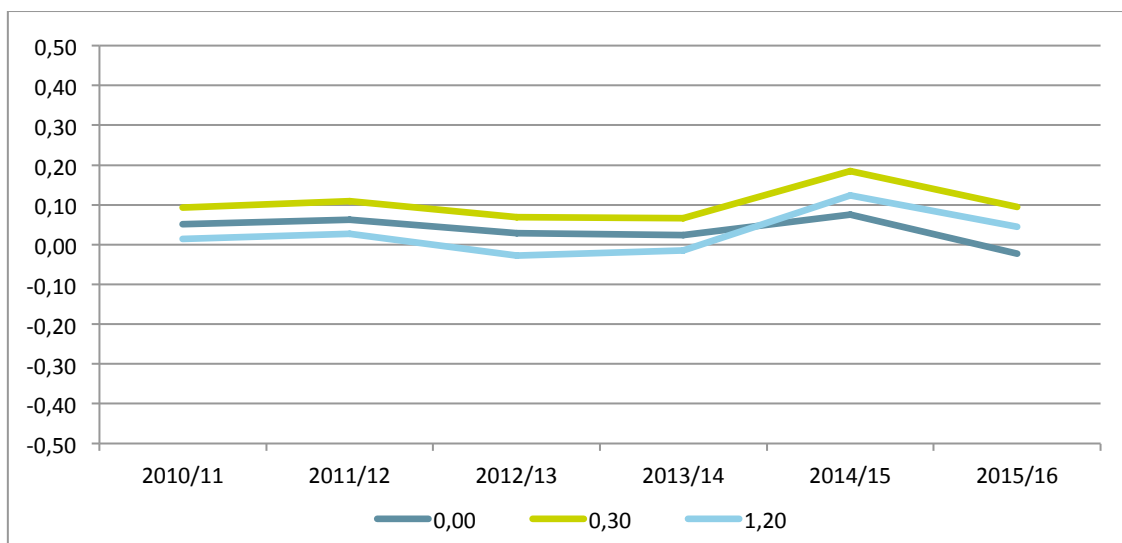
Zowel volgens de richtlijnen uit het betreffende jaar als volgens de huidige richtlijnen is er tot en met 2014/15 gemiddeld genomen steeds sprake van een zekere onderadvisering (zie figuur 4.1). Overigens gaat het om zeer kleine afwijkingen (enkele honderdsten van een volledig onderwijsniveau). In het meeste recente jaar is er gemiddeld genomen zo goed als geen sprake van over- of onderadvisering.

Als we voor de schooljaren 2014/15 en 2015/16 de overeenstemming tussen schooladvies en toetsscores vergelijken voor de schooladviezen voor en na bijstelling zien we het volgende. In 2014/15 is er zowel voor als na bijstelling van de schooladviezen gemiddeld genomen sprake van enige onderadvisering. Na bijstelling is er de mate van onderadvisering kleiner dan voor bijstelling. In 2015/16 is er gemiddeld voor bijstelling van de schooladviezen enige overadvisering, terwijl daar na bijstelling geen sprake meer van is.

In de volgende twee figuren presenteren we de overeenstemming tussen het schooladvies en de eindtoetsscore naar leerlinggewicht en naar sekse. Daarbij gaan we uit van de huidige richtlijnen en voor de schooljaren 2014/15 en 2015/16 van de bijgestelde schooladviezen.

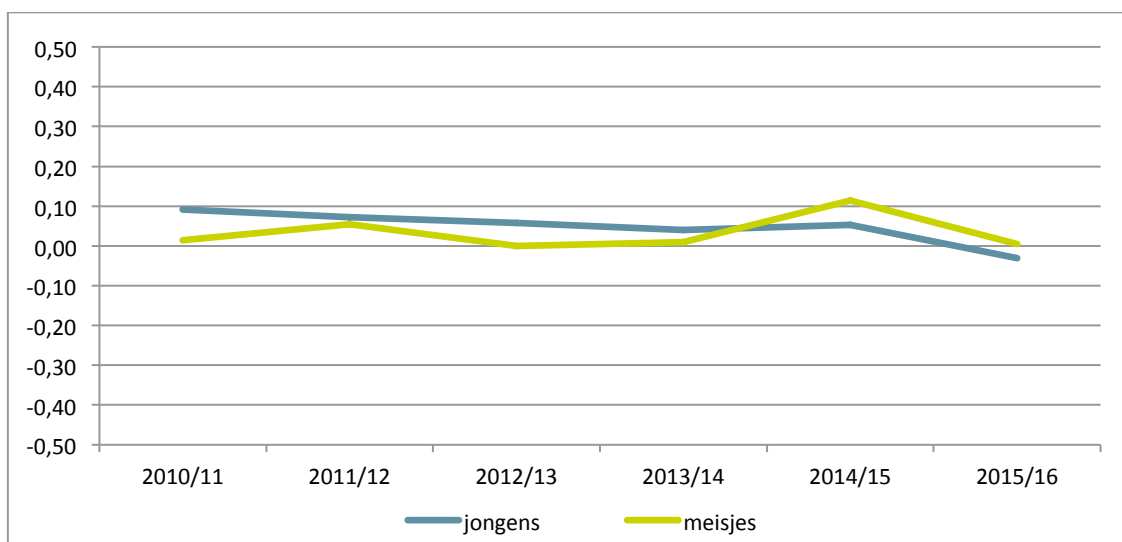
¹⁸ Bij de Eindtoets Route 8 zijn in de richtlijnen alleen enkelvoudige verwachte schooladviezen opgenomen. Leerlingen die deze toets hebben gemaakt en een meervoudig schooladvies krijgen, zijn dus altijd een half niveau over- of ondergeadviseerd.

Figuur 4.2 Overeenstemming tussen (bijgesteld) schooladvies en eindtoetsscore per schooljaar naar leerlinggewicht

Onder advisering is relatief sterk onder 0.30-leerlingen. Voor 0.00-leerlingen geldt dat het uiteindelijke schooladvies meestal dicht in de buurt ligt van het advies dat men op basis van de toets mag verwachten. In de periode 2010/11 tot en met 2013/14 komen de schooladviezen aan 1.20-leerlingen overeen met hun eindtoetsscores. In de jaren 2014/15 en 2015/16 worden zij gemiddeld genomen juist iets ondergeadviseerd. Overigens gaat het steeds om kleine afwijkingen tussen toetsscores en daadwerkelijk schooladvies.

Figuur 4.3 Overeenstemming tussen (bijgesteld) schooladvies en eindtoetsscore per schooljaar naar sekse

Tot en met 2013/14 was er bij jongens gemiddeld sprake van iets meer onder advisering dan bij meisjes. In 2014/15 is dit omgekeerd. In 2015/16 is er bij jongens sprake van enige over advisering, terwijl voor meisjes geldt dat het gemiddelde schooladvies vrijwel exact overeenkomt met de gemiddelde toetsscore.

Vervolgens hebben we gekeken naar de mate van over- en onder advisering. Indien het schooladvies lager is dan de toetsscore beschouwen we dat als onder advisering. Als het schooladvies hoger is dan de eindtoetsscore beschouwen we dat als over advisering. Daarbij hanteren we de volgende onderverdeling:

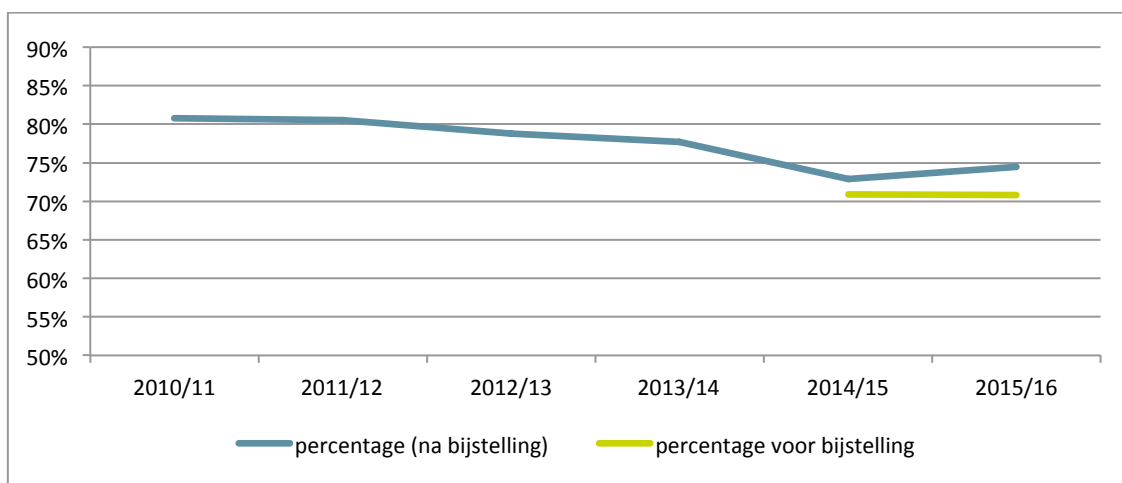
- zeer sterke over advisering: schooladvies anderhalf niveau of meer hoger dan eindtoetsscore;
- sterke over advisering: schooladvies een niveau hoger dan eindtoetsscore;
- beperkte over advisering: schooladvies een half niveau hoger dan toetsscore;
- schooladvies stemt overeen met eindtoetsscore;
- beperkte onder advisering: schooladvies een half niveau lager dan eindtoetsscore;
- sterke onder advisering: schooladvies een niveau lager dan eindtoetsscore;
- zeer sterke onder advisering: schooladvies anderhalf niveau of meer lager dan eindtoetsscore.

Tabel 4.1 Percentages leerlingen over- en onder advisering ten opzichte van eindtoetsscore

mate van over- /onder advisering	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	voor bijstelling	
							2014/15	2015/16
zeer sterke over advisering	3%	3%	4%	4%	4%	5%	4%	5%
sterke over advisering	6%	6%	7%	7%	7%	9%	7%	9%
beperkte over advisering	15%	15%	15%	16%	14%	16%	14%	16%
overeenstemming	42%	42%	42%	40%	37%	39%	36%	36%
beperkte onder advisering	24%	23%	22%	22%	22%	19%	21%	19%
sterke onder advisering	7%	8%	8%	8%	11%	9%	12%	11%
zeer sterke onder advisering	3%	3%	3%	3%	5%	3%	6%	5%

We kunnen concluderen dat de grootste groep leerlingen (minimaal 36%) uiteindelijk een schooladvies krijgt dat in overeenstemming is met de score op de eindtoets. In de jaren voor 2014/15 lag dit zelfs iets hoger dan daarna (hoewel de richtlijnen van 2015/16 zijn aangehouden bij het bepalen van onder- en over advisering). Het totale percentage over advisering ligt in alle jaren lager dan het totale percentage onder advisering. In 2014/15 was het percentage leerlingen met onder advisering relatief hoog (37% na bijstelling) en het jaar daarna was het percentage over advisering relatief hoog (30% na bijstelling). De percentages sterk en zeer sterke over- en onder advisering laten een stijging zien, al is het percentage (zeer) sterk onder advisering in 2015/16 weer wat lager. Voor een (zeer) ruime meerderheid van de leerlingen ligt het schooladvies in alle jaren niet meer dan een half niveau boven of beneden het niveau volgens de eindtoets (zie ook figuur 4.4). Het percentage leerlingen waarvoor dit geldt neemt af in de periode 2010/11 tot en met 2014/15 (van 81% naar 73%) en neemt het laatste jaar weer iets toe (tot 75%, na bijstelling).

Figuur 4.4 Percentage leerlingen met een schooladvies niet meer dan een half niveau beneden of boven het niveau volgens de eindtoets (beperkte overadvisering + overeenstemming + beperkt onderadvisering)

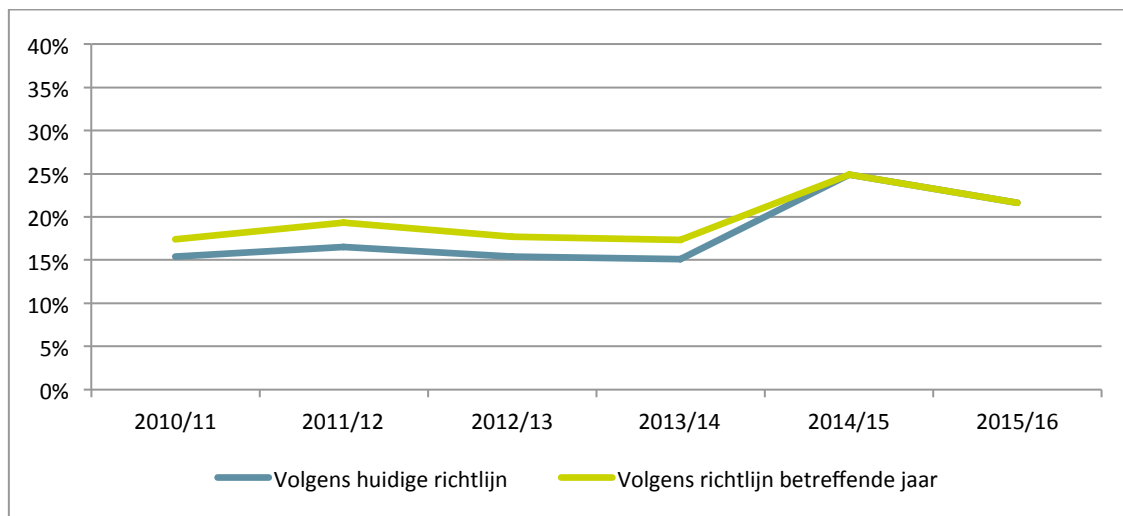

Beperkte onderadvisering is in de periode 2010/11 tot en met 2015/16 afgenomen voor 0.00- en 0.30-leerlingen, terwijl de percentages voor 1.20-leerlingen nauwelijks zijn veranderd (zie tabel B.3 t/m B6 in de bijlage). Sterke tot zeer sterke onderadvisering is bij 0.30- en 1.20-leerlingen toegenomen. De percentages beperkte overadvisering zijn bij alle drie de groepen leerlingen redelijk stabiel. Sterke tot zeer sterke overadvisering is toegenomen bij 0.00-leerlingen. Als we naar het laatste schooljaar kijken zien we dat er bij gewichtenleerlingen vaker sprake is van (zeer) sterke onderadvisering dan bij 0.00-leerlingen (0.00-leerlingen 11%, 0.30-leerlingen 18% en 1.20-leerlingen 16%).

Tussen jongens en meisjes zijn er in de periode 2010/11 tot en met 2015/16 geen grote verschillen wat betreft de mate van over- of onderadvisering. De enige uitzondering is de relatief sterke toename van het percentage sterke tot zeer sterke overadvisering bij jongens.

Vervolgens hebben we gekeken naar het percentage basisscholen met meer dan 50 procent ondergeadviseerde leerlingen. Dit zijn scholen waar meer dan de helft van leerlingen na bijstelling een schooladvies krijgt dat minimaal een half niveau lager is dan de eindtoets aangeeft. Zowel de percentages die gebaseerd zijn op de huidige regels als de percentages die zijn gebaseerd op de regels die golden in het schooljaar dat de schooladviezen gegeven werden, worden weergegeven.

Figuur 4.5 Percentage bao-scholen met meer dan 50 procent ondergeadviseerde leerlingen

Het percentage bao-scholen waar meer dan de helft van de leerlingen ondergeadviseerd wordt vertoont in de periode 2010/11 tot en met 2013/14 lichte schommelingen. In 2014/15 is er sprake van een duidelijke toename. In 2015/16 zien we weer een lichte afname.

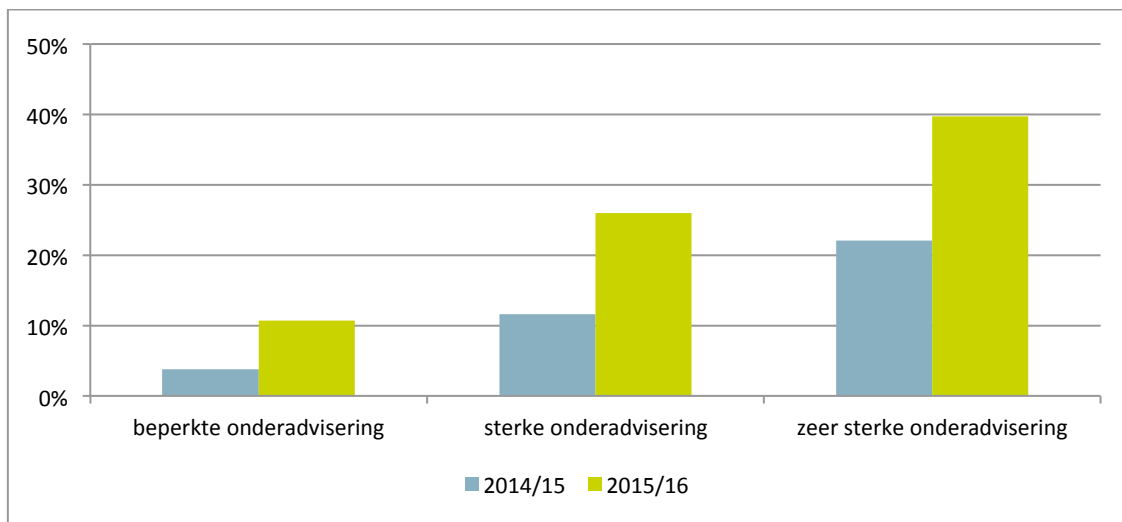
4.1.2 Bijstelling van het schooladvies

Bij leerlingen die hoger scoren op de eindtoets dan werd verwacht op grond van hun schooladvies moet het schooladvies heroverwogen worden en kan het bijgesteld worden. In 2014/15 gold dit voor 39 procent van de leerlingen en in 2015/16 voor 35 procent. We zien dat in 2015/16 een aanzienlijk groter aandeel van de leerlingen met een heroverweging een bijgesteld schooladvies heeft gekregen dan in 2014/15.¹⁹ In 2015/16 betreft dit 20 procent van het aantal leerlingen met een heroverweging (7 procent van het totaal aantal leerlingen) en in 2014/15 om 9 procent van het aantal leerlingen met een heroverweging (4 procent van het totaal aantal leerlingen). Overigens zien we in beide schooljaren dat er ook een zeer beperkt aantal leerlingen is die op de eindtoets niet hoger scoren dan hun schooladvies, maar die toch een bijgesteld schooladvies hebben gekregen. In 2014/15 ging het om totaal 416 leerlingen (0,3 % van het totaal aantal leerlingen) en in 2015/16 om 372 leerlingen (0,2% van het totaal aantal leerlingen).

In figuur 4.6 geven we per categorie van onder advisering weer welk percentage leerlingen een bijgesteld schooladvies heeft gekregen.

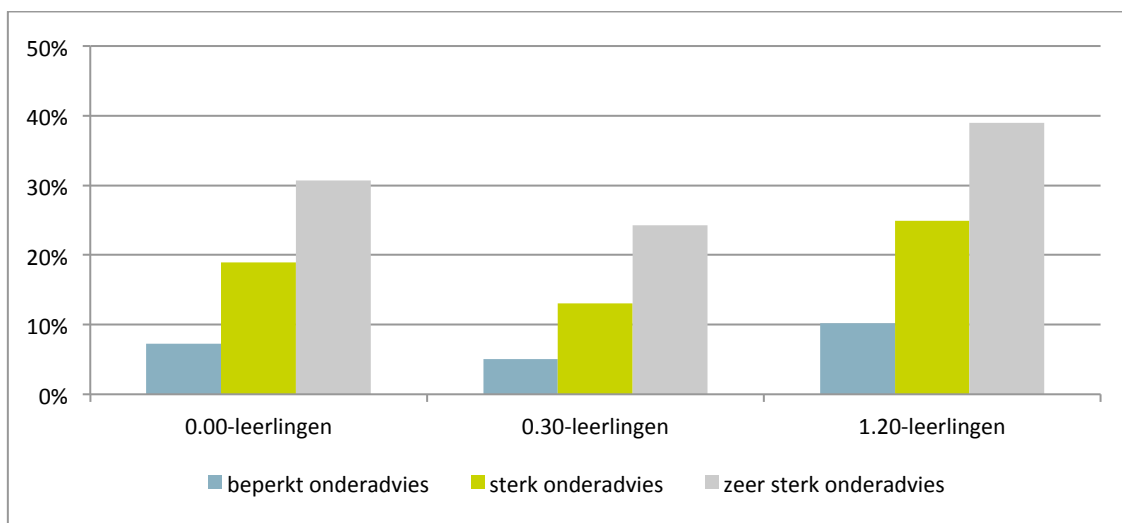
¹⁹ Deze toename hangt vermoedelijk deels samen met de verbeterde registratie in BRON (Basisregister Onderwijs).

Figuur 4.6 Percentages leerlingen met bijgestelde schooladviezen naar categorie van onder advisering

Bijgestelde schooladviezen komen vaker voor naarmate de mate van onder advisering van het oorspronkelijke schooladvies groter is. Verder zien we dat het percentage bijgestelde schooladviezen in alle drie de categorieën van onder advisering in 2015/16 groter is dan in 2014/15.

Figuur 4.7 Percentages leerlingen met bijgestelde schooladviezen naar leerlinggewicht (2014/15 en 2015/16 samen)

Bijgestelde schooladviezen komen het vaakst voor bij 1.20-leerlingen en het minst vaak bij 0.30-leerlingen. De 0.00-leerlingen nemen een middenpositie in. De verschillen in de percentages bijstelling van de schooladviezen tussen meisjes en jongens zijn verwaarloosbaar.

Voor alle leerlingen van wie het schooladvies in 2014/15 en 2015/16 is bijgesteld is nagegaan wat het nieuwe schooladvies is geworden.²⁰

²⁰ Inclusief de leerlingen waarbij geen sprake was van onder advisering maar wel van een bijgesteld schooladvies.

Tabel 4.2 Percentages leerlingen met bijgestelde schooladvies van oorspronkelijk schooladvies naar bijgesteld schooladvies (2014/15 en 2015/16 samen)²¹

Oorspronkelijk schooladvies										
Bijgesteld schooladvies	pro	vmbo-b	vmbo-b/vmbo-k	vbmo-k	vmbo-k/vmbo(g)t	vmbo-(g)t	vmbo-(g)t/havo	havo	havo/vwo	vwo ²²
vmbo-b	87,4%	3,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
vmbo-b/vmbo-k	7,9%	27,3%	1,8%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
vbmo-k	3,9%	58,5%	39,8%	0,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
vmbo-k/vmbo(g)t	0,0%	4,7%	16,9%	15,6%	1,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
vmbo-(g)t	0,8%	5,6%	36,0%	79,4%	80,0%	4,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
vmbo-(g)t/havo	0,0%	0,3%	4,7%	3,6%	13,7%	44,6%	0,5%	0,0%	0,0%	0,0%
havo	0,0%	0,3%	0,6%	0,7%	3,2%	48,2%	84,2%	0,1%	0,0%	20,0%
havo/vwo	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	1,4%	2,7%	14,3%	58,2%	0,7%	0,0%
vwo	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,4%	0,8%	41,7%	99,3%	80,0%
totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
aantallen	127	1476	681	3727	842	5202	2136	3430	1280	5

Uit tabel 4.2 blijkt dat in verreweg de meeste gevallen het bijgestelde schooladvies een half tot een heel niveau hoger ligt dan het oorspronkelijke schooladvies. De cellen die betrekking hebben op de gevallen dat het bijgestelde schooladvies een volledig niveau hoger ligt dan het oorspronkelijke zijn donkerblauw gearceerd en de cellen die de gevallen weergeven dat het bijgestelde schooladvies een half niveau hoger ligt zijn lichtblauw gearceerd. In bijna alle gevallen valt ruim 85% van de bijgestelde schooladviezen in de licht- of donkerblauw gearceerde cellen. Er is slechts één duidelijke uitzondering op deze regel. Indien het schooladvies van een leerling die aanvankelijk een vmbo-b/vmbo-k-advies heeft gekregen wordt bijgesteld, wordt het in een aanzienlijk aantal gevallen (36%) met anderhalf niveau verhoogd.

²¹ Volgens de wet- en regelgeving mogen de schooladviezen alleen naar boven bijgesteld worden. Toch zien we in de tabel dat er zeer kleine aantallen leerlingen zijn waarbij het bijgestelde schooladvies gelijk is aan het oorspronkelijke schooladvies of lager is dan het oorspronkelijke schooladvies. Dit hangt wellicht samen met een niet-optimale registratie van de bijgestelde schooladviezen.

²² Vanzelfsprekend geldt voor leerlingen die in eerste instantie een vwo-advies hadden dat hun schooladvies niet naar boven bijgesteld kan worden. Toch is er een zeer beperkte groep van 5 leerlingen waarbij het oorspronkelijke vwo-advies is bijgesteld (zie ook vorige voetnoot).

In de tabellen B.11 tot en met B13 in de bijlage geven we de relatie tussen oorspronkelijk en bijgesteld schooladvies apart weer voor 0.00-leerlingen, 0.30-leerlingen en 1.20-leerlingen. Voor alle drie de groepen leerlingen wordt het algemene beeld bevestigd.

4.2 Criteria voor al dan niet bijstellen

In het schooljaar 2014/15 geeft 61 procent van de bao-scholen aan dat zij leerlingen hadden waarbij de uitkomst van de eindtoets hoger was dan het schooladvies. In 2015/16 is dit percentage toegenomen tot 78 procent. Vervolgens hebben we deze scholen gevraagd of de heroverweging bij de betreffende leerlingen geleid heeft tot een bijstelling van het schooladvies naar boven.

Tabel 4.3 *Bijstelling van schooladvies bij leerlingen met een toetsscore hoger dan het schooladvies (meting 2015 en 2016)*

	% bao-scholen 2014/15		% bao-scholen 2015/16	
	van groep met leerlingen met hogere eindtoets	totaal	van groep met leerlingen met hogere eindtoets	totaal
ja, bij alle leerlingen met heroverweging	24%	15%	30%	24%
ja, bij een groot deel van de leerlingen met heroverweging	15%	9%	30%	23%
ja, bij een klein deel van de leerlingen met heroverweging	29%	18%	18%	14%
nee	32%	20%	22%	17%

Het percentage bao-scholen waarbij een heroverweging van het schooladvies niet heeft geleid tot een bijstelling van de schooladviezen van een of meerdere leerlingen naar boven was in 2014/15 32 procent en is in 2015/16 gedaald naar 22 procent. Van het totaal aantal bao-scholen betreft dit respectievelijk 20 procent en 17 procent. Bijstellen van het schooladvies bij alle leerlingen of bij een groot deel van de leerlingen met een heroverweging gebeurt in 2015/16 op 30 procent van de bao-scholen en op 18 procent van de bao-scholen bij een klein deel van de leerlingen met heroverweging. Het schooljaar ervoor waren deze percentages respectievelijk 24 procent, 15 procent en 29 procent. Samenvattend zien we dat er in 2015/16 meer leerlingen zijn waarbij een heroverweging leidt tot een bijstelling dan in 2014/15. We zien daarbij geen verschillen tussen scholen met een laag en een hoog percentage gewichtenleerlingen.

Zowel bij de eerste als de tweede meting hebben we aan bao-scholen met leerlingen waarbij de uitkomst van de eindtoets hoger was dan het schooladvies gevraagd welke criteria doorgaans doorslaggevend zijn op te bepalen of het schooladvies bij een heroverweging naar boven wordt bijgesteld.

Bijna drie kwart van de bao-scholen geeft aan dat de score op de eindtoets doorslaggevend is om te bepalen dat het schooladvies naar boven wordt bijgesteld (zie tabel 4.4). Iets meer dan de helft van de scholen noemt 'leerlingen het voordeel van de twijfel geven' als doorslaggevend criterium.

Gedragsskenmerken en de wens van ouders leerlingen zijn op respectievelijk 44 procent en 34 procent van de scholen een doorslaggevend criterium. De overige criteria spelen bij een zeer ruime minderheid van de bao-scholen een doorslaggevend rol (12% of minder). We zien hier geen verschillen tussen scholen naar percentage gewichtenleerlingen.

Tabel 4.4 Criteria die doorslaggevend zijn bij het wel bijstellen van het schooladvies (meting 2016)

criterium	% bao-scholen 2015/16 van groep met leerlingen met heroverweging	% bao-scholen 2015/16 totaal
de score op de eindtoets	73%	57%
leerlingen krijgen 'het voordeel van de twijfel'	53%	41%
gedragskenmerken	44%	34%
wens van de ouders/leerling	34%	27%
resultaten op methode-onafhankelijke toetsen	12%	9%
resultaat capaciteitenonderzoek/intelligentieonderzoek	7%	5%
thuisituatie van de leerling	6%	5%
resultaten op methodegebonden toetsen	6%	5%
zorgdossier van de leerling	3%	3%
verwachte reactie vo-school	3%	2%

Bij de tweede meting hebben we de scholen die aangaven dat het schooladvies van leerlingen met een hogere eindtoetscore dan hun schooladvies niet wordt bijgesteld (zie tabel 4.3) gevraagd welke criteria doorgaans doorslaggevend zijn om te bepalen dat het schooladvies niet naar boven wordt bijgesteld.

Tabel 4.5 Criteria die doorslaggevend zijn bij het niet bijstellen van het schooladvies (meting 2016)

criterium	% bao-scholen 2015/16 van groep die na heroverweging niet bijstelt	% bao-scholen 2015/16 totaal
gedragskenmerken	64%	11%
resultaten op methode-onafhankelijke toetsen	33%	6%
wens van de ouders/leerling	31%	5%
zorgdossier van de leerling	29%	5%
resultaten op methodegebonden toetsen	18%	3%
de score op de eindtoets	18%	3%
resultaat capaciteitenonderzoek/intelligentieonderzoek	12%	2%
thuisituatie van de leerling	12%	2%
verwachte reactie vo-school	9%	2%

Het criterium dat het vaakst genoemd wordt om het schooladvies niet naar boven bij te stellen is gedragskenmerken (64% van de scholen die niet bijstellen, 11% van het totaal aantal scholen). Resultaten op methode-onafhankelijke toetsen, de wens van ouders/leerling en het zorgdossier van de leerling worden door (bijna) een derde van de scholen genoemd als doorslaggevend criterium om het schooladvies niet naar boven bij te stellen (respectievelijk 33% (6% van totaal), 31% (5% van totaal) en 29% (5% van totaal)). Er zijn hierbij geen verschillen tussen scholen naar percentage gewichtenleerlingen.

4.3 Rol ouders bij heroverweging en bijstelling

Aan de bao-scholen met leerlingen waarbij de uitkomst van de eindtoets hoger was dan het schooladvies hebben we gevraagd of zij bij de heroverweging druk van ouders ervaren om het schooladvies naar oven bij te stellen.

Tabel 4.6 *Ervaren druk van ouders om schooladvies bij heroverweging naar boven bij te stellen (meting 2016)*

criterium	% bao-scholen 2015/16 van groep met leerlingen met heroverweging	% bao-scholen 2015/16 totaal
nee	43%	34%
ja, bij een klein deel van de leerlingen met heroverweging	35%	27%
ja, bij een groot deel van de leerlingen met heroverweging	13%	10%
ja, bij alle leerlingen met heroverweging	9%	7%

Van de bao-scholen die leerlingen met een heroverweging hebben, geeft 43 procent aan geen druk van ouders te ervaren om het schooladvies naar boven bij te stellen. Dit betreft 34 procent van het totaal aantal scholen. 35 procent van de scholen (27 procent van het totaal) ervaart druk van ouders bij een klein deel van de leerlingen met heroverweging, 13 procent (10% van het totaal) bij een groot deel van de leerlingen met heroverweging en 9 procent (7% van het totaal) bij alle leerlingen met heroverweging. Scholen met een laag percentage gewichtenleerlingen ervaren minder vaker druk van ouders dan andere scholen. Van de scholen met een laag percentage gewichtenleerlingen geeft 33 procent aan geen druk van ouders te ervaren, tegenover 50 procent en 47 procent van scholen met een 'gemiddeld' en een hoog percentage gewichtenleerlingen.

Van de ouders van leerlingen met een heroverweging geeft 60 procent aan dat zij een gesprek met de school hebben gehad om te overleggen of het schooladvies naar boven werd bijgesteld. Ouders van leerlingen met een bijgesteld schooladvies zijn overwegend tevreden over de manier waarop zij hierover geïnformeerd zijn: 79% is (zeer) tevreden. Dit is een toename ten opzicht van 2014/15, toen dit percentage 51 procent was.²³

Bij de tweede meting hebben we ouders gevraagd in hoeverre zij op de hoogte zijn van de regelgeving rondom bijstellen van het schooladvies. Conform de regelgeving geeft 88 procent van de ouders aan het eens te zijn met de uitspraak dat de basisschool het schooladvies naar boven *mag* bijstellen als het toetsadvies een hoger niveau aangeeft dan het schooladvies. Er zijn echter ook ouders die het eens zijn met de uitspraak dat bijstellen van het schooladvies in dat geval *moet* (14%). Bijstellen van het schooladvies naar beneden na heroverweging is niet toegestaan volgende de regelgeving. Bijna de helft van ouders denkt echter dat dit mag (46%) en 5 procent denkt dat dit moet.

²³ Enige voorzichtigheid bij de interpretatie van deze percentages is geboden. Het aantal ouders van kinderen met een bijgesteld schooladvies in onze onderzoeksgroep was in 2014/15 18 en in 2015/16 68.

4.4 Omgang voortgezet onderwijs met bijstelling

Aan de vo-scholen hebben wij gevraagd hoe zij in hun toelatingsprocedure omgaan met leerlingen waarvoor het schooladvies naar boven is bijgesteld.

Tabel 4.7 Toelatingsprocedure vo-scholen voor leerlingen met bijgesteld schooladvies (meting 2016)

	% vo-scholen
wij houden (enkele) plaatsen vrij voor deze leerlingen	36%
deze leerlingen kunnen zich uitsluitend aanmelden als er nog plaatsen beschikbaar zijn	35%
niet van toepassing	29%

Ruim een derde van de vo-scholen (36%) zegt (enkele) plaatsen vrij te houden voor leerlingen met een bijgesteld vo-advies. Eveneens ruim een derde (35%) geeft aan dat leerlingen met een bijgesteld schooladvies zich uitsluitend aan kunnen melden als er nog plaatsen beschikbaar zijn. De overige scholen geven aan deze vraag voor hen niet van toepassing is. Met uitzondering van deze groep 'overige' scholen hebben we de vo-scholen gevraagd hoe zij in hun plaatsingsbeleid omgaan met leerlingen die op basis van het bijgesteld schooladvies toelaatbaar zijn tot een hoger brugklatype dan waarin zij oorspronkelijk geplaatst zijn.

Tabel 4.8 Plaatsingsbeleid vo-scholen voor leerlingen met bijgesteld schooladvies die toelaatbaar zijn tot een hoger brugklatype dan waarin zij oorspronkelijk geplaatst zijn (meting 2016)

	% vo-scholen
wij plaatsen deze leerlingen altijd in een hoger brugklatype	36%
wij plaatsen deze leerlingen uitsluitend in een hoger brugklatype daar waar nog plaatsen beschikbaar zijn	18%
wij maken per leerling een individuele afweging	17%
niet van toepassing	29%

Ruim een derde van de vo-scholen plaatst leerlingen met een bijgesteld schooladvies altijd in een hoger brugklatype. 18 procent doet dat alleen als er nog plaatsen beschikbaar zijn en 17 procent maakt per leerling een individuele afweging.

Tot slot hebben we de vo-scholen waarbij sprake is van (nieuwe aanmelding van) leerlingen met een bijgesteld schooladvies²⁴ bij de tweede meting gevraagd of zij voor het schooljaar 2016/17 leerlingen met een bijgesteld schooladvies hebben moeten weigeren omdat er geen plaatsen meer beschikbaar waren. 84 procent van deze scholen heeft geen leerlingen hoeven weigeren. 7 procent heeft 1 of 2 leerlingen moeten weigeren en de overige 9 procent heeft drie of meer leerlingen moeten weigeren. We zien hier verschillen tussen scholen naar gemeentegrootte en naar onderwijstype. Scholen in de G4 waarbij sprake is van leerlingen met een bijgesteld schooladvies hebben vaker een of meerdere leerlingen moeten weigeren (30%) dan scholen in de G33 (12%) en de overige gemeenten (14%). Van de vmbo-scholen waarbij sprake is van leerlingen met een bijgesteld schooladvies heeft slechts 7 procent een of meerdere leerlingen moeten weigeren vanwege een tekort aan plaatsen. Bij brede

²⁴ De groep scholen die in de tabellen 4.7 en 4.8 niet tot de groep 'niet van toepassing' hoort.

scholengemeenschappen en havo/vwo-scholen is het percentage respectievelijk 19 procent en 24 procent. Van het totaal aantal vo-scholen heeft 89 procent geen leerlingen hoeven weigeren.

4.5 Samenvatting

Een ruime meerderheid van de leerlingen krijgt een schooladvies dat in overeenstemming is met de score op de eindtoets of daarvan hoogstens een half niveau van afwijkt (in positieve dan wel negatieve zin). Het percentage leerlingen met een schooladvies dat minimaal een heel niveau hoger/lager uitviel dan wat men op basis van de toets zou mogen verwachten varieert van 19 procent in 2010/2011 tot 27 procent in 2014/15. In 2015/16 daalt dit percentage weer zeer licht, tot 25 procent.

Als na het maken van de eindtoets blijkt dat de toetscore hoort bij een hoger onderwijstype dan geadviseerd is in het schooladvies dan moet een basisschool dit schooladvies heroverwegen. Op basis van deze heroverweging kan de basisschool besluiten het schooladvies naar boven bij stellen. Het percentage leerlingen met een bijgesteld schooladvies bedroeg in 2014/15 4 procent (9 procent van het aantal leerlingen met een heroverweging en in 2015/16 7 procent (20 procent van het aantal leerlingen met een heroverweging).²⁵

Na bijstelling van de schooladviezen in 2014/15 en 2015/16 is het percentage leerlingen met een duidelijk lager schooladvies dan de toets (minimaal één niveau) kleiner dan voor de bijstelling (respectievelijk 18% versus 16% in 2014/15 en 16% versus 12% in 2015/16). Als het schooladvies wordt bijgesteld, leidt dat in verreweg de meeste gevallen tot een verhoging van een half of een heel niveau. Bijstellingen komen het vaakst voor indien de score op de toets een heel niveau of meer aangeeft dan het oorspronkelijk schooladvies. Bijgestelde schooladviezen komen het vaakst voor bij 1.20-leerlingen en het minst vaak bij 0.30-leerlingen.

Aan basisscholen die een of meerdere leerlingen hadden waarbij een heroverweging moest plaatsvinden, hebben we gevraagd welke criteria doorslaggevend zijn om te bepalen dat het schooladvies wel wordt bijgesteld. Bij bijna drie kwart van deze groep scholen (73%) is de score op de eindtoets doorslaggevend om te bepalen dat het schooladvies naar boven wordt bijgesteld en bij iets meer dan de helft van de scholen (53%) is 'leerlingen het voordeel van de twijfel geven een doorslaggevend criterium. Scholen die aangeven het schooladvies na heroverweging niet bij te stellen, noemen gedragskenmerken het vaakst als doorslaggevend criterium.

We hebben ouders gevraagd in hoeverre zij op de hoogte zijn van de regelgeving rondom bijstellen van het schooladvies. Conform de regelgeving geeft 88 procent van de ouders aan het eens te zijn met de uitspraak dat de basisschool het schooladvies naar boven *mag* bijstellen als het toetsadvies een hoger niveau aangeeft dan het schooladvies. Er zijn echter ook ouders die het eens zijn met de uitspraak dat bijstellen van het schooladvies in dat geval *moet* (14%). Bijstellen van het schooladvies naar beneden na heroverweging is niet toegestaan volgende de regelgeving. Bijna de helft van ouders denkt echter dat dit mag (46%) en 5 procent denkt dat dit moet.

Scholen voor vo gaan in hun toelatingsprocedure op een verschillende manier om met leerlingen met bijgestelde schooladviezen. Ruim een derde van de vo-scholen (36%) zegt (enkele) plaatsen vrij te

²⁵ De toename van het aandeel leerlingen met een bijgesteld schooladvies hangt vermoedelijk deels samen met de verbeterde registratie in BRON (Basisregister Onderwijs).

houden voor leerlingen met een bijgesteld schooladvies. Eveneens ruim een derde (35%) geeft aan dat leerlingen met een bijgesteld schooladvies zich uitsluitend aan kunnen melden als er nog plaatsen beschikbaar zijn. De overige scholen geven aan dat deze vraag voor hen niet van toepassing is. De voescholen waarbij sprake is van (nieuwe aanmelding van) leerlingen met een bijgesteld schooladvies hebben we gevraagd of zij voor het schooljaar 2016/17 leerlingen met een bijgesteld schooladvies hebben moeten weigeren omdat er geen plaatsen meer beschikbaar waren. 84 procent van deze scholen heeft geen leerlingen hoeven weigeren. 7 procent heeft 1 of 2 leerlingen moeten weigeren en de overige 9 procent heeft drie of meer leerlingen moeten weigeren.

5 Plaatsing in het voortgezet onderwijs

5.1 Plaatsingsbeleid

5.1.1 Brugklastypen en plaatsing

Brugklassen in het vo verschillen van elkaar wat betreft 'breedte'. We maken een onderscheid in:

- enkelvoudige brugklassen: bijvoorbeeld vmbo-theoretisch en vwo;
- meervoudige brugklassen met twee onderwijstypen: bijvoorbeeld vmbo-basis/kader en havo/vwo;
- meervoudig brugklassen met drie of meer onderwijstypen (brede brugklassen): bijvoorbeeld vmbo-theoretisch/havo/vwo.

Tabel 5.1 Brugklastypen van vo-scholen (meting 2016)

soorten brugklassen	% vo-scholen
enkelvoudig	22%
enkelvoudig en meervoudig 2	28%
enkelvoudig en meervoudig 3	0%
enkelvoudig, meervoudig 2 en meervoudig 3 of meer	1%
meervoudig 2	37%
meervoudig 3	10%
meervoudig 2 en meervoudig 3	1%
totaal	100%

Op bijna de helft van de scholen (49%) zijn alle brugklassen meervoudig. Ruim een vijfde van de vo-scholen (22%) heeft alleen enkelvoudige brugklassen en 29 procent van de scholen heeft zowel enkelvoudige als meervoudige brugklassen. Op de overige 48 procent van de scholen zijn alle brugklassen meervoudig.

We hebben de vo-scholen gevraagd of alle brugklassen op hun school hetzelfde zijn. Alle brugklassen zijn hetzelfde als bijvoorbeeld alle brugklassen havo/vwo zijn. Alle brugklassen zijn niet hetzelfde als bijvoorbeeld een deel van de brugklassen havo/vwo is en een deel vwo of als bijvoorbeeld een deel van de brugklassen vwo is en een ander deel vwo/tweetalig onderwijs. Bijna een kwart van de vo-scholen geeft aan dat alle brugklassen hetzelfde zijn en bij ruim drie kwart zijn niet alle brugklassen hetzelfde. Scholen waarbij niet alle brugklassen hetzelfde zijn, maken nadat zij een leerling hebben toegelaten een keuze voor de plaatsing van een leerling in een bepaald brugklastypen. Op scholen waar alle brugklassen hetzelfde zijn is een dergelijke keuze niet nodig.

Voor het plaatsen van leerlingen in een bepaald brugklastype gebruikt 98 procent van de vo-scholen het schooladvies (zie tabel 5.2). Op iets meer dan de helft van de scholen (54%) is een mondelinge toelichting door de basisschool een criterium om te bepalen in welke brugklas een leerling geplaatst wordt. Resultaten op toetsen uit het leerlingvolgsysteem spelen op 43 procent van de scholen een rol, het zorgdossier van de leerling op 37 procent van de scholen en de eindtoets op 31 procent van de scholen.

Tabel 5.2 Criteria voor plaatsing van leerlingen in bruglastype (alleen scholen met verschillende brugklassen) (meting 2016)

criterium	% vo-scholen 2015/16
schooladvies	98%
mondelijke toelichting door de po-school	54%
resultaten op toetsen uit het leerlingvolgsysteem	43%
zorgdossier van de leerling	37%
eindtoetsscore	31%
resultaat capaciteitenonderzoek/intelligentieonderzoek	28%
gedragskenmerken	27%
wens van ouders	17%
thuissituatie van de leerling	11%
resultaten op methodegebonden toetsen	6%

De groep vo-scholen met verschillende brugklassen is ook gevraagd hoe zij omgaan met de plaatsing van leerlingen met meervoudige schooladviezen.

Tabel 5.3 Plaatsing van leerlingen met meervoudige schooladviezen (alleen scholen met verschillende brugklassen) (meting 2016)

criterium	% vo-scholen 2015/16
wij bepalen de plaatsing per leerling op basis van overleg met de basisschool	59%
wij bepalen de plaatsing per leerling op basis van informatie die de basisschool heeft aangeleverd	49%
wij plaatsen deze leerlingen meestal in het hoogste type van het advies	33%
wij bepalen de plaatsing van deze leerlingen op basis van het aantal beschikbare plaatsen	7%
wij plaatsen deze leerlingen meestal in het laagste type van het advies	5%

59 procent van de scholen met verschillende bruglastypen bepaalt de plaatsing van leerlingen met meervoudige schooladviezen in overleg met de basisschool. 49 procent houdt bij de plaatsing (ook) rekening met de informatie die de basisschool heeft aangeleverd. Een derde van de scholen plaatst leerlingen met een meervoudig schooladvies meestal in een brugklas die overeenkomt met het hoogste type van het schooladvies.

5.1.2 Overaanmelding

Tabel 5.4 Procedure voor het geval het aantal aangemelde leerlingen groter is dan het aantal beschikbare plaatsen (meting 2016)

criterium	% vo-scholen 2015/16
nee	60%
ja, loting/matching	25%
ja, broertjes/zusjes-regeling	20%
ja, selectie op basis van schooladvies	7%
ja, postcode regeling (bijvoorbeeld voorrang verlenen aan leerlingen uit de eigen gemeente)	7%

Van de vo-scholen heeft 60 geen procedure voor het geval het aantal aangemelde leerlingen groter is dan het aantal beschikbare plaatsen. Op 96 procent van deze scholen heeft de afgelopen jaren ook geen overaanmelding plaatsgevonden. Een kwart van de scholen heeft een loting/matchingprocedure voor overaanmelding, 20 procent heeft een broertjes/zusjes-regeling. Een procedure op basis van het schooladvies van de leerlingen of op basis van de postcode komt zeer beperkt voor (beide 7%).

Uitgesplitst naar gemeentegrootte blijkt dat 13 procent van de vo-scholen in de G4 (eerste meting 25%) geen procedure heeft, tegenover 62 procent in de G33 en 73 procent in de overige gemeenten. Van de scholen in de G4 heeft 70 procent een loting/matching-procedure en 39 procent een broertjes/zusjes-regeling. Vooral bij de loting/matching-procedure is in de G4 een stijging te zien in vergelijking met de vorige meting, namelijk van 53 procent naar 70 procent.

Bij in totaal ongeveer 80 procent van de vo-scholen heeft de afgelopen drie jaren geen overaanmelding plaatsgevonden. Dit is 54 procent voor scholen uit de G4, 82 procent voor scholen uit de G33 en 87 procent voor scholen uit de overige gemeenten. In de G4 had 34 procent voor het schooljaar 2016/17 meer aanmeldingen dan er plaatsen waren en ook 35 procent voor (een van beide) schooljaren 2014/15 en 2015/16. Scholen voor havo/vwo en brede scholengemeenschappen hebben de afgelopen drie jaar vaker te maken gehad met overaanmelding dan vmbo-scholen, respectievelijk 20 procent, 16 procent en 8 procent.

5.1.3 Aanvullend onderzoek

In hoofdstuk 1 hebben we beschreven dat vo-scholen volgens de nieuwe regelgeving geen andere gegevens dan het schooladvies mogen gebruiken om te besluiten of een leerling toelaatbaar is. Uitzondering hierop vormen scholen die onderwijs aanbieden waarvoor leerlingen specifieke kennis of vaardigheden moeten beheersen. Ook voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften mag een vo-school in het kader van passend onderwijs gebruik maken van andere gegevens dan het schooladvies, bijvoorbeeld informatie uit het onderwijskundig rapport van een leerling. Van het totaal aantal vo-scholen voert 15 procent aanvullend onderzoek uit. In alle gevallen lijkt het te gaan om aanvullende onderzoek voor afdelingen/scholen die tot de uitzonderingen behoren. Het betreft afdelingen voor leerweg ondersteunend onderwijs, praktijkonderwijs, tweetalig onderwijs, (top)sport, techniek, cultuur en plusklassen.

5.2 Rol ouders en leerlingen bij plaatsing

In paragraaf 5.1.1 hebben we beschreven dat op 75 procent van de vo-scholen niet alle brugklassen hetzelfde zijn. Deze scholen hebben we gevraagd of zij bij het plaatsen van leerlingen in een bepaald brugklastype rekening houden met de wens van ouders en/of leerlingen.

Tabel 5.5 *Houdt uw school bij het plaatsen van leerlingen in een bepaald brugklastype ook rekening met de wens van de ouders of de leerling (alleen scholen met verschillende brugklassen) (meting 2016)*

	% vo-scholen 2015/16
nee	57%
ja, met de wens van ouders	41%
ja, met de wens van de leerling	31%

Ruim de helft van de vo-scholen met verschillende brugklastypen (57%) houdt bij de plaatsing van leerlingen in een bepaald brugklastypen geen rekening met de wens van ouders of leerlingen. Met de wens van ouders houdt 41 procent van deze scholen rekening en met de wens van de leerling 31 procent. We zien hierbij geen verschillen naar schooltype.

Tabel 5.6 Ervaren druk van ouders bij het plaatsen van leerlingen in een bepaald brugklastype (alleen scholen met verschillende brugklassen) (meting 2016)

ervaren druk	% vo-scholen 2015/16
ja, een hoger brugklastype	66%
nee, geen druk	33%
ja, een lager brugklastype	1%

Ongeveer twee derde van de vo-scholen met verschillende brugklastypen (66%) ervaart in 2015/16 druk van ouders om een leerling in een hoger brugklastype te plaatsen. In het schooljaar 2014/15 was de ervaren druk groter bij scholen uit de G4 dan bij scholen uit de G33 en de overige gemeenten (respectievelijk 78%, 69% en 68%). In het schooljaar 2015/16 was de ervaren druk in de G4 juist iets kleiner dan in de andere gemeenten (G4 60%, G33 en overige gemeenten 68%).

Volgens 59 procent van de scholen met verschillende brugklastypen is de druk die zij van ouders ervaren bij de plaatsing van een leerling in een bepaald brugklastype gelijk gebleven ten opzichte van voorgaande drie schooljaren. Bijna een derde (32%) is van mening dat deze druk groter is geworden en 9 procent vindt dat de druk kleiner is geworden. We zien hierbij geen verschillen naar gemeentegrootte.

Tot slot hebben we aan de scholen met verschillende brugklastypen gevraagd welke acties zij ondernemen bij een meningsverschil tussen ouders en school over plaatsing in een bepaald brugklastype.

Tabel 5.7 Acties die vo-scholen ondernemen bij een meningsverschil tussen ouders en school over plaatsing van leerlingen in een bepaald brugklastype (alleen scholen met verschillende brugklassen) (meting 2016)

actie	dat is niet/nooit het geval	dat is enigszins/soms het geval	dat is vaak/altijd het geval
Wij volgen duidelijke procedures om conflicten met ouders op dit punt te voorkomen.	7%	12%	82%
Wij doen er alles aan om de ouders alsnog te overtuigen.	13%	47%	40%
We gunnen de ouders/de leerling het 'voordeel van de twijfel'.	36%	59%	5%

Een zeer ruime meerderheid van de vo-scholen (82%) volgt vaak/altijd duidelijke procedures om conflicten met ouders over plaatsing van hun kind in een bepaald brugklastype te voorkomen. Verder doet 40 procent van de vo-scholen er vaak/altijd alles aan om ouders alsnog te overtuigen. 36 procent van de scholen geeft aan ouders bij een meningsverschil over de plaatsing van hun kind in een bepaald brugklastype nooit 'het voordeel van de twijfel' te geven.

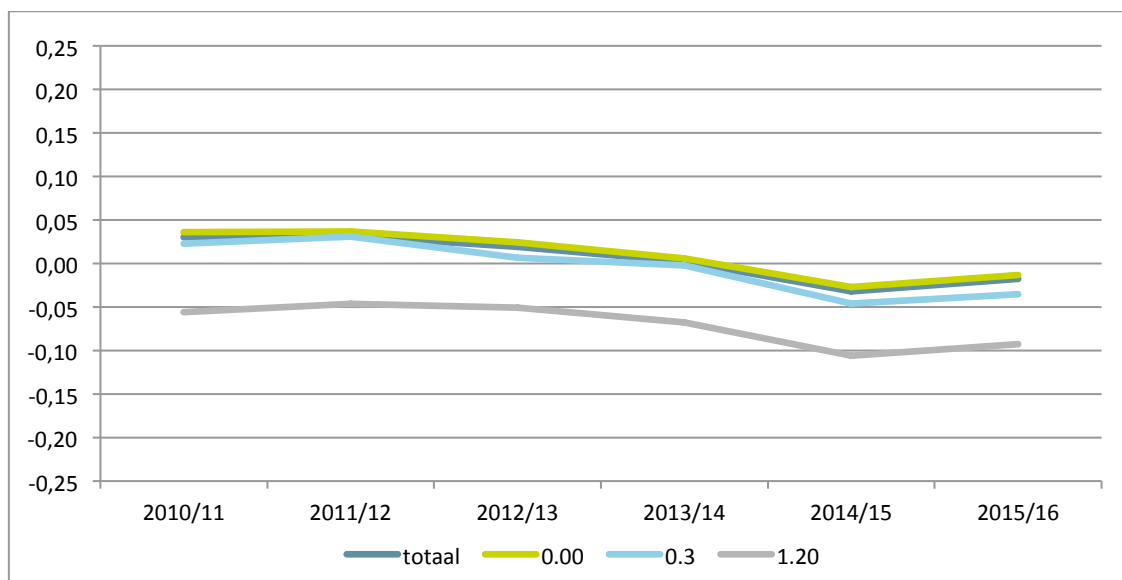
5.3 Daadwerkelijke plaatsing in vo

In deze paragraaf gaan we in op de relatie tussen enerzijds de positie in het eerste leerjaar vo en anderzijds het schooladvies en de eindtoetsscore. Daarbij maken we gebruik van de termen 'onderpositionering' en 'overpositionering'. Indien de positie in het eerste jaar vo lager is dan het schooladvies of de eindtoetsscore noemen we dit onderpositionering en wanneer de plaatsing hoger is dan het schooladvies of de eindtoetsscore noemen we dat overpositionering. Met het gebruik van deze termen 'onderpositionering' en 'overpositionering' willen we zeker niet suggereren dat de plaatsing door vo-scholen niet correct is. Om meer zicht te krijgen op hoe passend de plaatsing voor leerlingen is, zijn ook gegevens nodig over de verdere schoolloopbaan van leerlingen in het vo. Bij de eindmeting zijn die gegevens beschikbaar. Dan kunnen we antwoord geven op vragen zoals slagen leerlingen die relatief hoog geplaatst zijn erin om deze positie in het vo te behouden of stromen leerlingen die relatief laag geplaatst zijn in verhouding vaak op naar een hoger onderwijstype?

5.3.1 Relatie schooladvies en plaatsing in leerjaar 1 vo

Het schooladvies en de onderwijspositie van leerlingen in het eerste leerjaar vo worden uitgedrukt in scores op een schaal van 1 t/m 6 (praktijkonderwijs t/m vwo). Indien het schooladvies of de onderwijspositie twee of meer onderwijstypes omvat (bijv. vmbo-b/vmbo-k) is het gemiddelde aangehouden. We hebben gekeken in hoeverre het schooladvies en de onderwijspositie in leerjaar 1 overeenkomen. Een positief cijfer geeft aan dat op basis van het schooladvies de leerling op een hoger niveau geplaatst had kunnen worden (onderpositionering).

Figuur 5.1 Overeenstemming tussen schooladvies en onderwijspositie leerjaar 1 vo naar leerlinggewicht

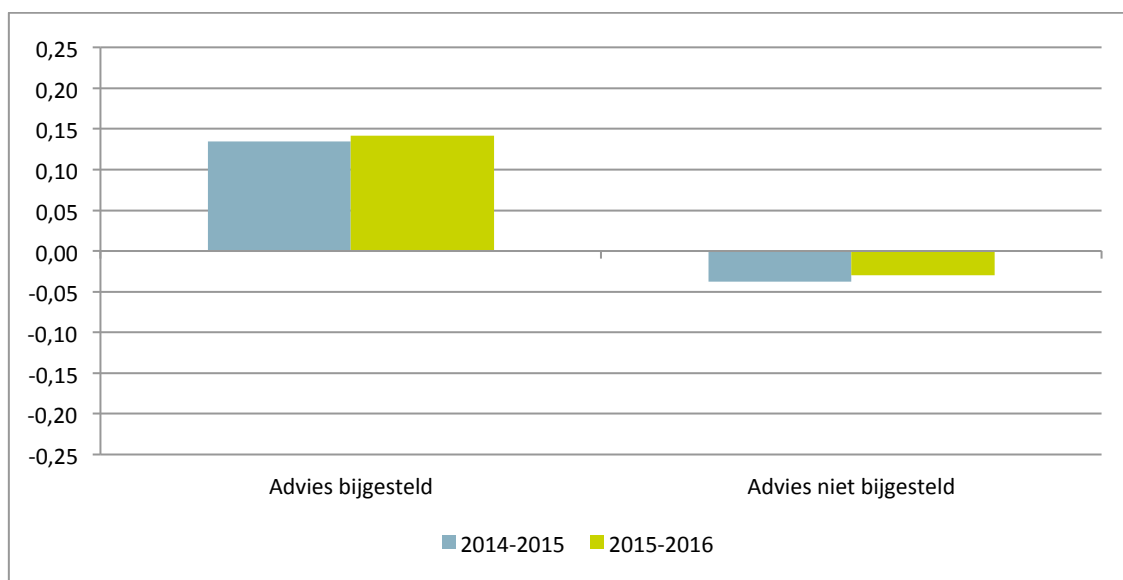

Het gemiddelde verschil tussen het schooladvies en de onderwijspositie leerjaar 1 vo is in alle jaren erg klein. De verschillen tussen het schooladvies en de onderwijspositie zijn veel kleiner dan de verschillen tussen advies op basis van de eindtoetsscore en het gegeven schooladvies (zie paragraaf 4.1.1). Tot en met 2013/14 zijn de schooladviezen gemiddeld steeds iets hoger dan de positie in leerjaar 1 vo. In de schooljaren 2014/15 en 2015/16 is de gemiddelde positie in leerjaar 1 vo juist iets hoger dan het schooladvies.

Het gemiddelde verschil tussen schooladvies en onderwijspositie van 0.00- en 0.30-leerlingen is vergelijkbaar met dat van alle leerlingen. Bij leerlingen met een gewicht van 1.20 is hun onderwijspositie in alle jaren iets hoger dan hun schooladvies. Gemiddeld genomen is er bij deze leerlingen spraken van overpositionering. Eerder hebben we gezien dat het gemiddelde schooladvies van 0.30- en 1.20-leerlingen heel dicht bij elkaar ligt (zie paragraaf 3.4.1). De hoogte van het gemiddelde schooladvies voor 1.20-leerlingen kan dus geen verklaring bieden voor hun relatief hoge positie in leerjaar 1 in vergelijking met hun schooladviezen. De verschillen naar geslacht met betrekking tot over- en onderpositionering zijn verwaarloosbaar.

In figuur 5.2 presenteren we het gemiddelde verschil tussen het schooladvies en de onderwijspositie in leerjaar uitgesplitst voor wel en niet bijgestelde schooladviezen. Net als in figuur 5.1 geldt ook hier dat een positief cijfer aangeeft dat de een leerling op basis van het schooladvies hoger geplaatst had kunnen worden (onderpositionering).

Figuur 5.2 *Overeenstemming tussen schooladvies en onderwijspositie leerjaar 1 vo naar wel/niet bijgesteld schooladvies*

Leerlingen met een bijgesteld schooladvies hebben in de schooljaren 2014/15 en 2015/16 gemiddeld een lagere positie in leerjaar 1 vo dan het schooladvies. Bij deze leerlingen is er in beide jaren sprake van onderpositionering. Wellicht hangt dit samen met de bevinding dat er niet voor alle leerlingen met een bijgesteld schooladvies plaats is in een hoger brugklatype, eventueel op een andere school (zie 4.4). Leerlingen waarvan het schooladvies niet is bijgesteld zijn in beide schooljaren gemiddeld juist iets overgepositioneerd.

Vervolgens hebben we gekeken naar de mate van over- en onderpositionering. Indien de positie in leerjaar 1 lager is dan het schooladvies beschouwen we dat als onderpositionering. Als de positie in leerjaar 1 hoger is dan het schooladvies beschouwen we dat als overpositionering. Daarbij hanteren we de volgende onderverdeling:

- zeer sterke overpositionering: onderwijspositie anderhalf niveau of meer hoger dan schooladvies;
- sterke overpositionering: onderwijspositie een niveau hoger dan schooladvies;
- beperkte overpositionering: onderwijspositie een half niveau hoger dan schooladvies;

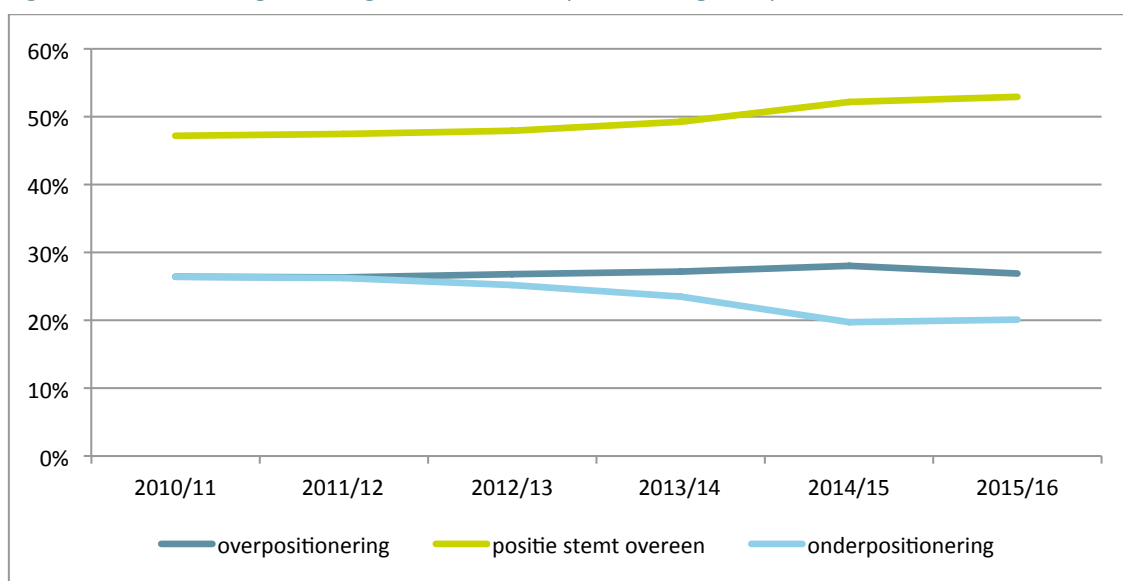
- positie leerjaar 1 vo stemt overeen met het schooladvies;
- beperkte onderpositionering: onderwijspositie een half niveau lager dan schooladvies;
- sterke onderpositionering: onderwijspositie een niveau lager dan schooladvies;
- zeer sterke onderpositionering: onderwijspositie anderhalf niveau of meer lager dan schooladvies.

Tabel 5.8 Percentages leerlingen over- en onderpositionering ten opzichte van schooladvies

mate van over-/onderpositionering	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
zeer sterke overpositionering	1%	1%	1%	1%	1%	1%
sterke overpositionering	6%	6%	6%	6%	6%	5%
beperkte overpositionering	20%	19%	20%	20%	21%	21%
positie leerjaar 1 VO stemt overeen met het advies	47%	48%	48%	49%	52%	53%
beperkte onderpositionering	16%	15%	15%	14%	12%	13%
sterke onderpositionering	8%	8%	8%	7%	6%	6%
zeer sterke onderpositionering	3%	3%	3%	2%	2%	2%

De grootste groep leerlingen (minimaal 47%) komt in leerjaar 1 vo terecht op een positie die in overeenstemming is met het schooladvies. In de jaren voor 2014/15 lag dit net lager dan 50 procent en de laatste jaren net erboven. Opvallend is de daling in onderpositionering in 2014/15 (van 24% naar 20%) (zie ook figuur 5.3).

Figuur 5.3 Percentages leerlingen over- en onderpositionering ten opzichte van schooladvies

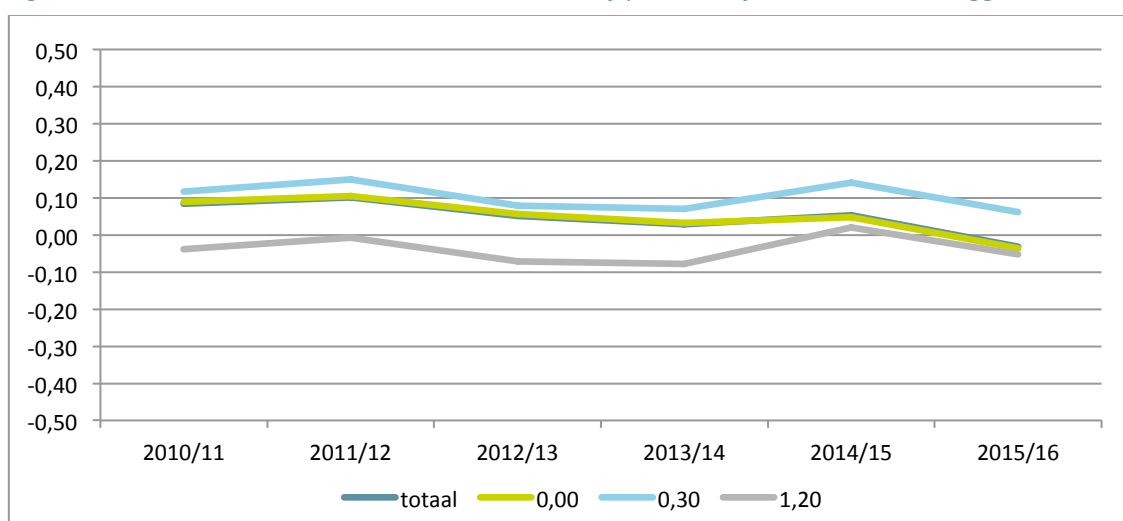
In de tabellen B.14 tot en met B.17 in de bijlage geven we de veranderingen in de mate van over- en onderpositionering weer over de periode 2010/11 t/m 2015/16 uitgesplitst naar leerlinggewicht. De tijdreeksen voor beperkte overpositionering laten voor alle drie de leerlingcategorieën weinig tot geen verandering zien. Beperkte overpositionering komt iets minder vaak voor bij 0.30-leerlingen dan bij 0.00- en 1.20-leerlingen; in 2015/16 gaat het om 19 procent van de 0.30-leerlingen en 21 procent van de 0.00- en 1.20-leerlingen. Bij sterke tot zeer sterke overpositionering is een lichte teruggang waar te nemen voor 1.20-leerlingen.

5.3.2 Relatie eindtoetsscore en plaatsing in leerjaar 1 vo

Op vergelijkbare wijze als in de vorige paragraaf gaan we in deze paragraaf in op de relatie tussen de eindtoetsscores en plaatsing in leerjaar 1 vo. Een positief cijfer geeft aan dat op basis van de eindtoetsscore de leerling op een hoger niveau geplaatst had kunnen worden (onderpositionering).

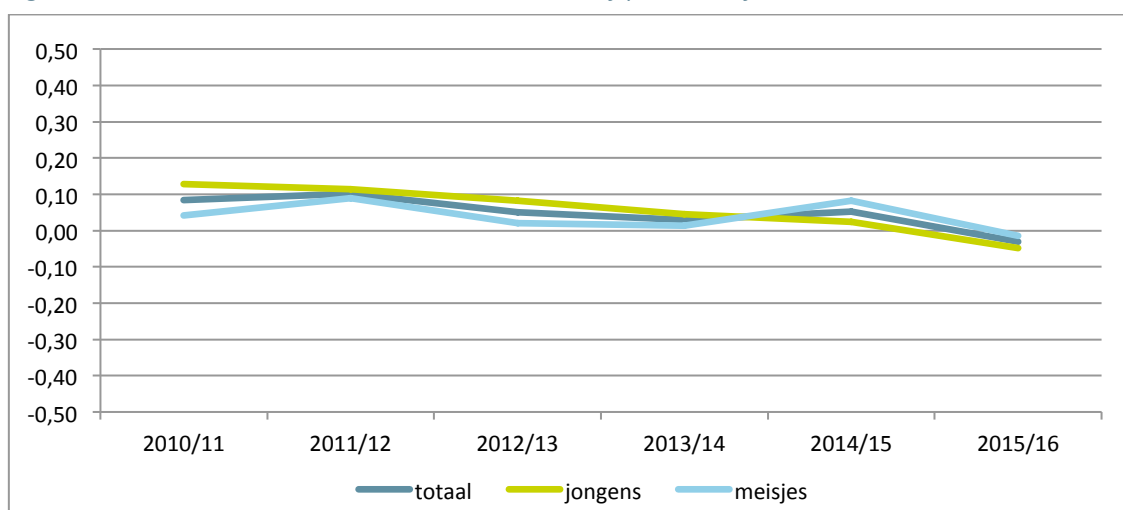
Het gemiddelde verschil tussen onderwijspositie volgens de eindtoets en onderwijspositie leerjaar 1 vo is in alle jaren erg klein (zie figuur 5.4). In 2010/11 en 2011/12 geeft de gemiddelde score op de eindtoets steeds een iets hogere positie in leerjaar 1 vo aan dan daadwerkelijk bereikt. In de jaren daarna komen de leerlingen juist in een iets lager niveau terecht in leerjaar 1 vo dan de eindtoets aangeeft.

Figuur 5.4 Verschil tussen eindtoetsscore en onderwijspositie leerjaar 1 vo naar leerlinggewicht

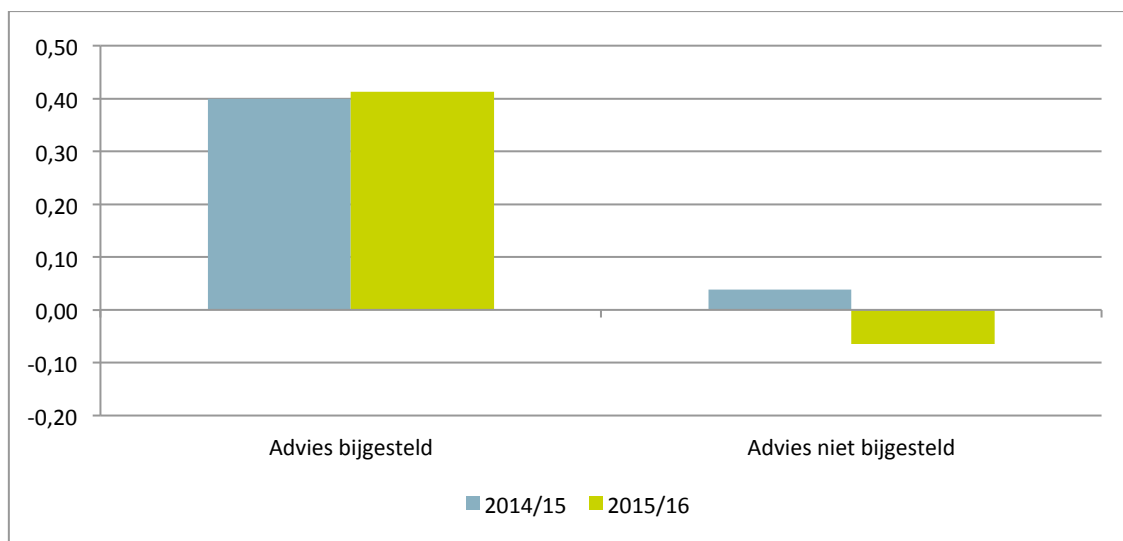
Het gemiddelde verschil tussen eindtoetsscore en onderwijspositie van 0.00-leerlingen is in alle jaren vergelijkbaar met dat van alle leerlingen. Bij leerlingen met een gewicht van 1.20 is hun onderwijspositie in bijna alle jaren iets hoger dan hun eindtoetsscore (overpositionering) en bij 0.30-leerlingen in alle jaren iets lager (onderpositionering). De trends van de 0.30- en de 1.20-leerlingen lopen redelijk parallel.

Figuur 5.5 Verschil tussen eindtoetsscore en onderwijspositie leerjaar 1 vo naar sekse

De gemiddelde verschillen tussen eindtoetsscore en onderwijspositie leerjaar 1 laten voor jongens en meisjes (zeer) beperkte verschillen zien. Verder valt op dat er bij jongens een trend kan worden waargenomen van lichte onderpositionering naar lichte overpositionering.

Figuur 5.6 *Verskil tussen eindtoetsscore en onderwijspositie leerjaar 1 vo naar wel/niet bijgesteld schooladvies*

Leerlingen met een bijgesteld schooladvies hebben in de schooljaren 2014/15 en 2015/16 gemiddeld een lagere positie in leerjaar 1 vo dan hun eindtoetsscore (bijna een half onderwijsniveau). Bij deze leerlingen is er in beide jaren sprake van onderpositionering. Leerlingen waarvan het schooladvies niet is bijgesteld zijn in beide schooljaren terecht gekomen op een positie die veel sterker overeenkomt met hun eindtoetsscore.

Vervolgens hebben we gekeken naar de mate van over- en onderpositionering. Indien de positie in leerjaar 1 lager is dan de eindtoetsscore beschouwen we dat als onderpositionering. Als de positie in leerjaar 1 hoger is dan de eindtoetsscore beschouwen we dat als overpositionering. Daarbij hanteren we dezelfde onderverdeling als bij de mate van over- en onderpositionering in relatie tot het schooladvies.

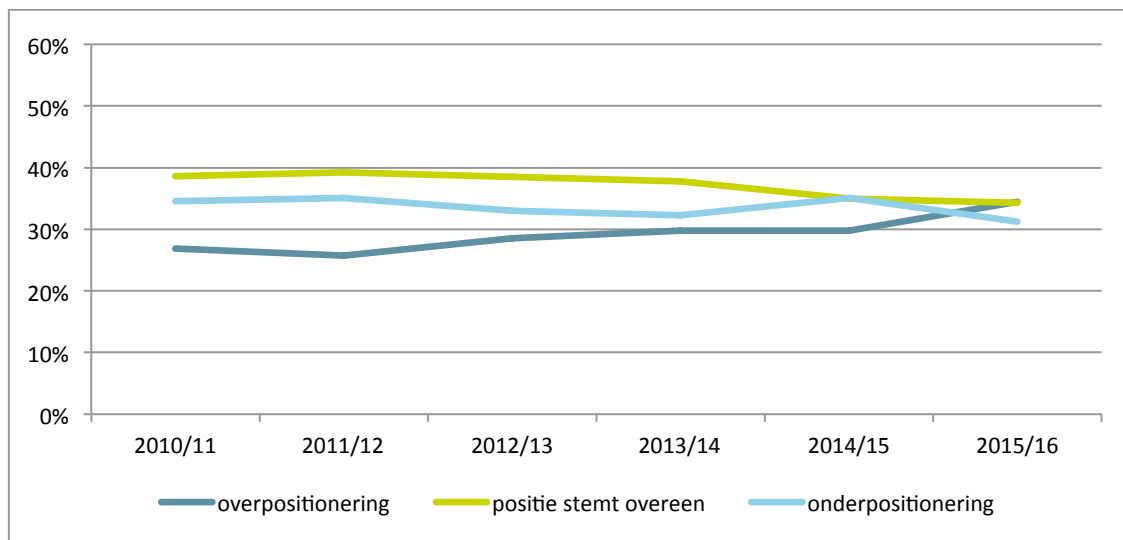
Tabel 5.9 *Percentages leerlingen over- en onderpositionering ten opzichte van eindtoetsscore*

mate van over-/onderpositionering	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
zeer sterke overpositionering	3%	3%	4%	5%	5%	6%
sterke overpositionering	7%	6%	7%	8%	8%	9%
beperkte overpositionering	17%	16%	17%	18%	16%	19%
positie leerjaar 1 vo stemt overeen met toetsscore	39%	39%	39%	38%	35%	34%
beperkte onderpositionering	20%	20%	19%	18%	19%	17%
sterke onderpositionering	9%	9%	8%	8%	10%	9%
zeer sterke onderpositionering	6%	7%	6%	6%	7%	6%

Een ruime meerderheid van de leerlingen komt in het eerste jaar van het vo terecht op een positie die hoogstens een half niveau afwijkt van de score op de eindtoets aangeeft (aflopend van 75% in 2010/11

tot 70% in 2015/16). In de periode 2010/11 t/m 2015/16 is er uitgaande van de score op de eindtoets sprake van enige toename in overpositionering (zie ook figuur 5.7).

Figuur 5.7 Percentages leerlingen over- en onderpositionering ten opzichte van eindtoetsscore

In de tabellen B.18 tot en met B.21 in de bijlage geven we de veranderingen in de mate van over- en onderpositionering op basis van eindtoetsscore weer over de periode 2010/11 tot en met 2015/16 uitgesplitst naar leerlinggewicht. De tijdreeksen voor beperkte overpositionering laten voor geen van de drie de leerlingcategorieën grote veranderingen zien. Beperkte overpositionering komt iets vaker voor bij 1.20-leerlingen. Bij sterke tot zeer sterke overpositionering is bij alle drie de categorieën een toename waar te nemen, vooral bij de 0.00-leerlingen. Beperkt onderpositionering neemt af bij 0.00-leerlingen en komt bij alle drie de groepen gewichtleerlingen in 2015/16 ongeveer even vaak voor. Sterke tot zeer sterke onderpositionering komt in 2015/16 het vaakst voor bij 0.30-leerlingen en het minst vaak bij 0.00-leerlingen.

5.4 Tevredenheid ouders/leerlingen over plaatsing in vo en mening scholen

5.4.1 Ouders en leerlingen

Een zeer ruime meerderheid van de leerlingen (93%) die in het schooljaar 2016/17 begonnen zijn in het vo zit op de school die zij als eerste voorkeur hadden opgegeven. 3 procent van de leerlingen zit op de school die de tweede voorkeur was en 3 procent op een school die niet de eerste of tweede voorkeur had.

Tabel 5.10 Zit uw kind op de vo-school die als eerste voorkeur was opgegeven (meting 2016)

	% ouders 2016/17
ja	93%
nee, op de school die de tweede voorkeur was	3%
nee, op een andere school	3%
weet ik niet meer	1%

Aan de ouders met kinderen die niet op de school van hun eerste voorkeur zitten, hebben we gevraagd of het snel duidelijk was naar welke school hun kind wel kon, nadat bekend was dat de school met de eerste voorkeur niet mogelijk was. Van deze groep ouders vond 79 procent dit snel duidelijk (eerste meting 87%) en 20 procent vond dit lang duren (eerste meting 9%).

Net als aan de vo-scholen hebben we ook aan de ouders gevraagd of vo-school bij plaatsing van hun kind op een bepaald niveau rekening heeft gehouden met hun wensen. Volgens 79 procent van ouders is dat het geval, volgens 13 procent niet en 8 procent weet het niet meer. De ervaring van ouders is op dit punt positiever dan de antwoorden van de vo-scholen doen vermoeden. Ruim de helft van de vo-scholen met verschillende brugklastypen (57%) houdt bij de plaatsing van leerlingen in een bepaald brugklastypen geen rekening met de wens van ouders of leerlingen. Van de totale groep vo-scholen betreft dit 43 procent. Dat betekent dat 67 procent van de vo-scholen wel rekening houdt met de wens van ouders en/of leerlingen of dat dit niet van toepassing is omdat alle brugklassen hetzelfde zijn.

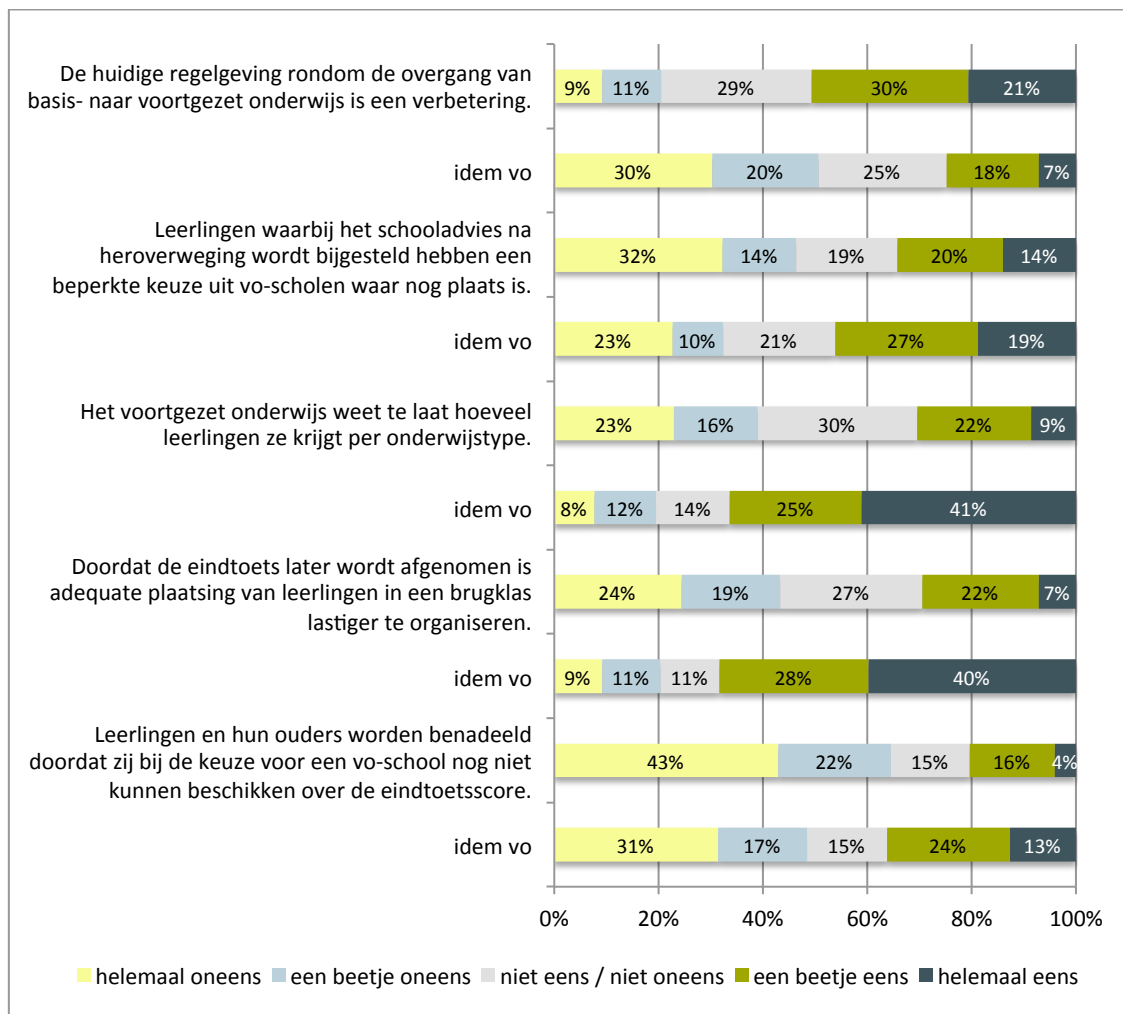
Tot slot hebben we aan de ouders gevraagd of hun kind tevreden is met de vo-school waar het zit. Een zeer ruime meerderheid van de ouders (94%) geeft aan dat hun kind tevreden is, 4 procent weet het nog niet en 1 procent zou liever op de school van de eerste voorkeur zitten.

5.4.2 Scholen

Voor alle uitspraken geldt dat de bao-scholen positiever antwoorden dan de vo-scholen (zie figuur 5.8). Bij de uitspraak die positief geformuleerd is, zijn meer bao-scholen dan vo-scholen het er een beetje/helemaal eens dan vo. Zo is 51 procent van de bao-scholen het eens met de uitspraak dat de huidige regelgeving rondom de overgang van bao naar vo een verbetering is, terwijl dit percentage in het vo 25 procent is. Bij de uitspraak. De overige uitspraken zijn negatief geformuleerd. Voor deze uitspraken geldt dat een groter percentage vo-scholen dan bao-scholen het er een beetje/helemaal mee eens is. In verhouding het minst positief zijn de vo-scholen over de uitspraken die te maken hebben met de toelating en plaatsing van leerlingen. Met de uitspraak dat een adequate plaatsing van leerlingen in een brugklas lastiger is te organiseren doordat de eindtoets later wordt afgenomen is 68 procent van de vo-scholen het eens (bao 30%) en met de uitspraak dat het voortgezet onderwijs te laat weet hoeveel leerlingen ze krijgt per onderwijstype is 66 procent van de vo-scholen het eens (bao 31%).

Verder zien we zowel in het bao als in het vo enkele verschillen tussen de eerste en de tweede meting. Bij deze uitspraken in het oordeel bij de tweede meting minder gunstig dan bij de tweede meting. In het bao is in 2016 51 procent het eens met de uitspraak dat de huidige regelgeving rondom de overgang van bao naar vo een verbetering is. Bij de uitspraken dat het voortgezet onderwijs te laat weet hoeveel leerlingen ze krijgt per onderwijstype en dat een adequate plaatsing van leerlingen in een brugklas lastiger is te organiseren doordat de eindtoets later wordt afgenomen is, zijn in 2016 respectievelijk 30 procent en 31 procent van de bao-scholen het eens. In 2015 waren deze percentages 16 procent en 15 procent. In het voortgezet onderwijs is bij de tweede meting 68 procent van de scholen het eens met de uitspraak dat een adequate plaatsing van leerlingen in een brugklas lastiger is te organiseren doordat de eindtoets later wordt afgenomen. Bij de eerste meting was dat 57 procent. De uitspraak dat leerlingen en hun ouders worden benadeeld doordat zij bij de keuze voor een vo-school nog niet kunnen beschikken over de eindtoetscore was bij de eerste meting 26 procent van de vo-scholen het eens en bij de tweede meting 36 procent.

Figuur 5.8 Mening scholen over uitspraken plaatsing en nieuwe regelgeving (meting 2016)

5.5 Samenvatting

Op bijna de helft van de scholen (49%) zijn alle brugklassen meervoudig. Ruim een vijfde van de vo-scholen (22%) heeft alleen enkelvoudige brugklassen en 29 procent van de scholen heeft zowel enkelvoudige als meervoudige brugklassen. Op de overige 48 procent van de scholen zijn alle brugklassen meervoudig.

Wanneer er sprake is van een meervoudig schooladvies overlegt 59 procent van de vo-scholen met brugklastype van verschillende niveaus met de basisschool over de plaatsing, 49 procent van deze scholen houdt bij de plaatsing (ook) rekening met de informatie die de basisschool heeft aangeleverd. Een derde van de scholen plaatst leerlingen met een meervoudig schooladvies meestal in een brugklas die overeenkomt met het hoogste type van het schooladvies.

Van de scholen met brugklastype van verschillende niveaus ervaart ongeveer twee derde (66%) druk van ouders om een leerling in een hoger brugklastype te plaatsen. Een ruime meerderheid (82%) van de

scholen met brugklastypen van verschillende niveaus hanteert duidelijke procedures om conflicten met ouders op dit punt te voorkomen.

Het verschil tussen het definitieve schooladvies en de uiteindelijke positie in het eerste leerjaar vo is (gemiddeld genomen) zeer beperkt. Leerlingen worden dus gemiddeld genomen geplaatst conform het schooladvies. Het percentage leerlingen, voor wie de onderwijspositie in leerjaar 1 vo minimaal een heel niveau afwijkt van het schooladvies is in de jaren 2010/11 tot en met 2012/13 stabiel (18%) en neemt daarna af tot 13 procent in 2015/16. 0.30- en 1.20-leerlingen komen in 2015/16 in het eerste leerjaar vo iets vaker dan 0.00-leerlingen terecht op een onderwijspositie minimaal één niveau boven het gegeven schooladvies.

Een ruime meerderheid van de leerlingen komt in het eerste leerjaar vo terecht op een positie die hoogstens een half niveau afwijkt van wat de score op de eindtoets aangeeft. In 2010/11 kwam 25 procent van de leerlingen uiteindelijk terecht op een positie die minimaal een heel niveau hoger/lager lag dan de score op de eindtoets. In 2014/15 en 2015/16 was dat 30 procent. De percentages leerlingen die terecht komen op een positie die één niveau of meer lager is dan hun toetsscore zijn in de periode 2010/11 tot en met 2015/16 weinig veranderd. Het percentage leerlingen met een onderwijspositie die minimaal één niveau hoger is dan hun toetsscore is in 2015/16 hoger dan in 2010/11 (16% versus 10%).

Leerlingen met een bijgesteld schooladvies hebben in beide schooljaren sinds invoering van de nieuwe wet- en regelgeving in het eerste leerjaar van het vo gemiddeld een lagere positie dan hun schooladvies en hun eindtoetsscore. Deze onderpositionering heeft wellicht te maken de bevinding dat er niet voor alle leerlingen met een bijgesteld schooladvies plaats is in een hoger brugklastype, eventueel op een andere school.

Van de vo-scholen heeft 60 geen procedure voor het geval het aantal aangemelde leerlingen groter is dan het aantal beschikbare plaatsen. Op 96 procent van deze scholen heeft de afgelopen jaren ook geen overaanmelding plaatsgevonden. De meest voorkomende procedures bij overaanmelding zijn een loting/matchingprocedure 25% en een broertjes/zusjes-regeling (20%). Bij ongeveer 80 procent van de vo-scholen heeft de afgelopen drie jaar geen overaanmelding plaatsgevonden. Bij scholen uit de G4 en bij scholen voor havo/vwo is er de afgelopen drie jaar relatief vaak sprake van overaanmelding.

Volgens de ouders zit een zeer ruime meerderheid van de leerlingen (93%) die in het schooljaar 2016/17 begonnen zijn in het vo zit op de school die zij als eerste voorkeur hadden opgegeven. Ook geeft een zeer ruime meerderheid van de ouders (94%) aan dat hun kind tevreden is met de vo-school waar het zit; 1 procent geeft aan dat hun kind liever op de school van de eerste voorkeur zou zitten.

Op basis van een aantal uitspraken hebben we gekeken naar de mening van bao- en vo-scholen over de nieuwe regelgeving met betrekking tot plaatsing in het vo. In het algemeen geldt dat de bao-scholen hierover positiever oordelen van de vo-scholen. Zo is 51 procent van de bao-scholen het eens met de uitspraak dat de huidige regelgeving rondom de overgang van bao naar vo een verbetering is, terwijl dit percentage in het vo 25 procent is. Verder zijn de vo-scholen in verhouding het minst positief over de uitspraken die te maken hebben met de toelating en plaatsing van leerlingen. Met de uitspraak dat een adequate plaatsing van leerlingen in een brugklas lastiger is te organiseren doordat de eindtoets later wordt afgenomen is 68 procent van de vo-scholen het eens (bao 30%) en met de uitspraak dat het voortgezet onderwijs te laat weet hoeveel leerlingen ze krijgt per onderwijstype is 66 procent van de vo-scholen het eens (bao 31%).

6 Samenwerking scholen voor basis- en voortgezet onderwijs

Op verzoek van het ministerie van OCW heeft Oberon vooruitlopend op deze tussenrapportage een onderzoek uitgevoerd naar plaatsingswijzers waarin bao- en vo-scholen afspraken maken over de overgang van bao naar vo.²⁶ De term 'plaatsingswijzer' is hierbij ruim opgevat; het kan bijvoorbeeld gaan om procesbeschrijvingen van aanmelding, toelating en plaatsing en om documenten die toetsnormen beschrijven op basis waarvan basisscholen hun schooladviezen opstellen of ondersteunen richting het VO. In de praktijk worden naast de term 'plaatsingswijzers' vele andere termen gebruikt zoals handboek overgang po-vo, kernprocedure po-vo, bovo-procedure en protocol overgang primair naar voortgezet onderwijs. In het onderzoek naar plaatsingswijzers hebben we aandacht besteed aan afspraken over de advisering, de plaatsing in het vo en de inhoud en overdracht van het OKR. Ook in voorliggend onderzoek hebben we gevraagd naar afspraken tussen bao- en vo-scholen. Er zijn twee verschillen tussen voorliggend onderzoek en het onderzoek naar de plaatsingswijzers. In dit laatste onderzoek hebben we ons beperkt tot afspraken die schriftelijk zijn vastgelegd door veelal grote groepen scholen. In voorliggend onderzoek richten we ons op alle afspraken, dus ook bijvoorbeeld mondelinge afspraken en afspraken tussen twee scholen. Ten tweede heeft het onderzoek naar de plaatsingswijzers meer verdiepende informatie opgeleverd, met name omdat interviews daartoe meer mogelijkheden bieden dan vragenlijsten.

6.1 Afspraken

6.1.1 Aantal scholen met afspraken

De bao-scholen hebben we gevraagd of zij afspraken hebben gemaakt met vo-scholen over de overgang van basis- naar voortgezet onderwijs. En aan de vo-scholen was de vraag of zij deze afspraken hebben met bao-scholen.

Tabel 6.1 Afspraken over de overgang van bao naar vo (meting 2016)

	% bao-scholen 2015/16	% vo-scholen 2015/16
Ja, er zijn op regionaal niveau afspraken.	34%	37%
Ja, er zijn op gemeentelijk niveau afspraken.	20%	19%
Ja, onze school heeft afspraken met de meerderheid van de vo/po-scholen.	22%	3%
Ja, onze school heeft afspraken met een of enkele vo/po-scholen.	17%	32%
Nee	8%	9%

Van de bao-scholen geeft 34 procent aan op regionaal afspraken te hebben gemaakt over de overgang van bao naar vo en 20 procent op gemeentelijk niveau. Voor de vo-scholen bedragen deze percentages respectievelijk 37 procent en 19 procent. Van de bao-scholen heeft 22 procent afspraken gemaakt met een meerderheid van de vo-scholen en 17 procent heeft deze met een of enkele vo-scholen. Afspraken

²⁶ Oomens, M., Ketelaars, M., Aarsen, E. van & Scholten, F. (2016). *Afspraken over de overgang van basis- naar voortgezet onderwijs*. Utrecht: Oberon.

met de meerderheid van de po-scholen heeft 3 procent van de vo-scholen en 32 procent heeft deze met een of enkele po-scholen. 8 procent van bao-scholen heeft geen afspraken gemaakt en 9 procent van de vo-scholen niet. Aan de scholen die geen afspraken hebben, hebben we gevraagd of zij deze afspraken in voorgaande jaren wel hadden. In het bao is dat voor geen enkele school het geval en in het vo bij 86 procent.

Vervolgens hebben we gekeken of er verschillen zijn tussen scholen uit de G4, de G33 en overige gemeenten. Naarmate bao- en vo-scholen in een grotere gemeente liggen, hebben zij vaker afspraken op gemeentelijk niveau gemaakt (bao: G4 73%, G33 35% en overig 7%; vo: G4 56%, G33 27% en overig 5%). Regionale afspraken worden daarentegen vaker gemaakt naarmate de gemeentegrootte van bao- en vo-scholen kleiner is (bao: G4 11%, G33 22% en overig 41%; vo: G4 12%, G33 33% en overig 46%). Verder zien we in het bao dat scholen uit de overige gemeenten vaker dan scholen uit de G4 en de G33 afspraken hebben met een of enkele vo-scholen (respectievelijk 21%, 7% en 8%) en scholen uit de G33 en de overige gemeenten hebben vaker dan scholen uit de G4 afspraken met meerdere vo-scholen (respectievelijk 29%, 23% en 0%). In het vo hebben scholen vaker afspraken met meerdere vo-scholen naarmate zij in een kleinere gemeenten liggen (G4 9%, G33 27% en overig 41%).

6.1.2 Inhoud van de afspraken

Aan de scholen die in het schooljaar 2014/15 en/of 2015/16 afspraken hebben, is gevraagd waarover deze afspraken gaan.

Tabel 6.2 Inhoud afspraken over de overgang van bao naar vo (meting 2016)

onderwerp	% bao-scholen 2015/16 van groep met afspraken	% bao-scholen 2015/16 totaal	% vo-scholen 2015/16 van groep met afspraken	% vo-scholen 2015/16 totaal
'warme overdracht'	96%	89%	89%	82%
overdracht van schriftelijke/digitale gegevens	89%	82%	86%	79%
tijdpad	73%	67%	74%	68%
zo min mogelijk gecombineerde (meervoudige) adviezen	45%	41%	47%	43%
bronnen waarop het advies gebaseerd wordt	55%	51%	61%	56%
procedure voor overaanmeldingen	45%	41%	49%	45%
hoogte van toetsscores voor bepaalde adviezen	41%	38%	31%	28%

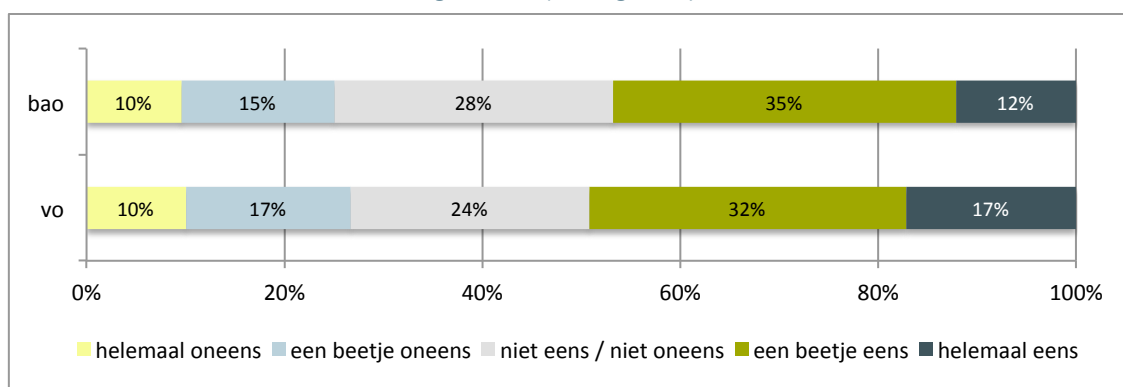
'Warme overdracht' wordt het vaakst genoemd als onderwerp waarover bao- en vo-scholen afspraken hebben gemaakt (bao 96% en vo 89%). Ook een zeer ruime meerderheid van de scholen heeft afspraken over de overdracht van schriftelijke/digitale gegevens (bao 89% en vo 86%) en het tijdpad (bao 73% en vo 74%). Afspraken over bronnen waarop het schooladvies gebaseerd wordt, heeft 55 procent van de bao-scholen en 61 procent van de vo-scholen. Afspraken over het geven van zo min mogelijk meervoudige schooladviezen komen in het bao bij 45 procent van de scholen voor en in het vo bij 47 procent van de scholen. Bij de eerste meting hadden meer scholen deze afspraak, namelijk bao 62 procent en vo 65 procent.

Zowel voor de bao-scholen als voor de vo-scholen geldt dat scholen in de G4 vaker afspraken hebben voor procedures voor overaanmelding dan scholen in de G33 en de overige gemeenten. Voor het bao zijn de percentages respectievelijk 73 procent, 43 procent en 41 procent en voor het vo 72 procent, 47 procent en 44 procent. Verder zien we in het bao een verschil naar gemeentegrootte wat betreft afspraken over het tijdpad (G4 85%, G33 77% en overige gemeenten 70%). Verder valt in het vo op dat er een verschil is naar gemeentegrootte wat betreft de afspraak zo min mogelijk meervoudige schooladviezen te geven. Scholen in de G4 hebben deze afspraak het minst vaak (31%), scholen in de G33 het vaakst (60%) en scholen in de overige gemeenten hebben een middenpositie (45%).

Bao-scholen die hebben aangegeven dat zij afspraken hebben gemaakt met vo-scholen over het geven van zo min mogelijk meervoudige schooladviezen, hebben we de volgende vraag voorgelegd: indien uw school een leerling wel een gecombineerd schooladvies wil geven, doet u dat dan? Van deze groep scholen geeft 63 procent aan dat te doen (32% van het totaal aantal bao-scholen), 17 procent geeft aan dat niet te doen (9% van het totaal aantal bao-scholen en 20 procent dat dit wisselt per leerling (10% van het totaal aantal bao-scholen).

Vervolgens hebben we aan de scholen met afspraken gevraagd of deze afspraken in 2015/16 (2014/15) veranderd zijn ten opzichte van het jaar daarvoor. Bij de tweede meting geven 27 procent van bao- en vo-scholen aan dat de afspraken in 2015/16 gewijzigd zijn ten opzicht van het jaar daarvoor. Bij de eerste meting was het percentage bao-scholen met in 2014/15 gewijzigde afspraken 40 procent en het percentage vo-scholen 48 procent. Dit komt waarschijnlijk omdat het schooljaar 2014/15 het eerste schooljaar was waarin de nieuwe regelgeving van kracht was. Veranderingen in het schooljaar 2015/16 betreffen onder meer meervoudige schooladviezen ook toestaan, tijdpad, digitale overdracht en loting/matching. In het schooljaar 2014/15 betrof de belangrijkste wijziging in de afspraken de bindende rol van het schooladvies.

Figuur 6.1 In hoeverre zijn scholen het eens met de uitspraak: de samenwerking tussen bao- en vo-scholen is voor verbetering vatbaar (meting 2016)

De bao- en vo-scholen verschillen nauwelijks wat betreft de mate waarin de onderlinge samenwerking volgens hen voor verbetering vatbaar is. In beide onderwijssoorten zijn de meningen van de scholen verdeeld; ongeveer een kwart van de scholen is van mening dat de samenwerking niet verbeterd hoeft te worden, bijna de helft denkt dat er wel verbetering nodig zijn en ongeveer een kwart antwoordt neutraal.

6.2 Overleg

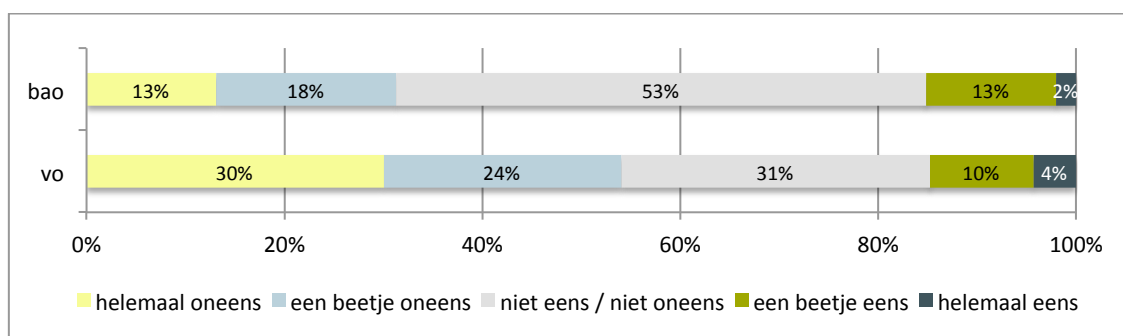
Zowel in de eerste als in de tweede meting hebben we scholen gevraagd of de nieuwe regelgeving rondom de overgang van bao naar vo heeft geleid tot meer overleg tussen bao en vo.

Tabel 6.3 Toename in overleg tussen bao en vo als gevolg van de nieuwe regelgeving (meting 2015 en 2016)

onderwerp	% bao-scholen 2014/15	% bao-scholen 2015/16	% vo-scholen 2014/15	% vo-scholen 2015/16
nee	63%	61%	53%	56%
ja, waarschijnlijk eenmalig in verband met bijstellen bestaande afspraken	17%	11%	13%	10%
ja, over meer leerlingen overleg (in het kader van 'warme overdracht')	10%	25%	21%	26%
ja, meer (structurele) overlegmomenten	9%	7%	16%	8%
ja, als gevolg van onduidelijkheden in de nieuwe regelgeving	nvt	5%	nvt	10%

Meer dan de helft van bao- en vo-scholen is van mening dat de nieuwe regelgeving niet heeft geleid tot meer overleg tussen bao en vo. Voor het schooljaar 2015/16 is het percentage in het bao 61 procent en in het vo 56 procent. Ongeveer een kwart van de scholen is van mening dat er in 2015/16 sprake is van meer overleg omdat er over meer leerlingen overlegd wordt. In het bao is dit percentage in 2015/16 hoger dan in 2014/15, toen het om 10 procent van de scholen ging. Een heel klein deel van de scholen geeft aan dat er meer overleg is als gevolg van onduidelijkheden in de nieuwe regelgeving (bao 5% en vo 10%).

Figuur 6.2 In hoeverre zijn scholen het eens met de uitspraak: het overleg tussen bao en vo is eenvoudiger na invoering van de nieuwe regelgeving (meting 2016)

De bao-scholen zijn positiever over het overleg tussen bao en vo na invoering van de nieuwe regelgeving dan de vo-scholen. 31 procent van de bao-scholen vindt dat het overleg tussen bao en vo (helemaal) niet eenvoudiger is geworden na invoering van de nieuwe regelgeving, terwijl dat percentage bij de vo-scholen 54 procent is.

6.3 Samenvatting

Vrijwel alle bao- en vo-scholen geven aan dat zij over de overgang van bao naar vo afspraken hebben gemaakt (bao 92% en vo 91%). Bij iets meer dan een derde van de scholen gaat het daarbij om afspraken tussen bao en vo op regionaal niveau (bao 33% en vo 37%) en bij ongeveer een vijfde van de scholen om gemeentelijke afspraken (bao 20% en vo 19%). Van de bao-scholen heeft 22 procent afspraken gemaakt met een meerderheid van de vo-scholen en 17 procent heeft deze met een of enkele vo-scholen. Afspraken met de meerderheid van de po-scholen heeft 3 procent van de vo-scholen en 32 procent heeft deze met een of enkele po-scholen. Naarmate bao- en vo-scholen in een grotere gemeente liggen, hebben zij vaker afspraken op gemeentelijk niveau gemaakt. Regionale afspraken worden daarentegen vaker gemaakt naarmate de gemeentegrootte van bao- en vo-scholen kleiner is. Onderwerpen waarover de gemaakte afspraken gaan, zijn bij een meerderheid van bao- en vo-scholen 'warme overdracht', overdracht van schriftelijke/digitale gegevens en het tijdpad.

De bao- en vo-scholen verschillen nauwelijks wat betreft de mate waarin de onderlinge samenwerking volgens hen voor verbetering vatbaar is. In beide onderwijssoorten zijn de meningen van de scholen verdeeld; ongeveer een kwart van de scholen is van mening dat de samenwerking niet verbeterd hoeft te worden, bijna de helft denkt dat er wel verbetering mogelijk is en ongeveer een kwart antwoordt neutraal.

Meer dan de helft van bao- en vo-scholen is van mening dat de nieuwe regelgeving niet heeft geleid tot meer overleg tussen bao en vo (bao 61% en vo 56%). Verder vindt 31 procent van de bao-scholen dat het overleg tussen bao en vo (helemaal) niet eenvoudiger is geworden na invoering van de nieuwe regelgeving, terwijl dat percentage bij de vo-scholen 54 procent is.

7 Informatie aan ouders

We hebben de ouders een aantal vragen gesteld die betrekking hebben op de informatie over de overgang van basis- naar voortgezet onderwijs en over afzonderlijke scholen voor voortgezet onderwijs. Deze vragen waren opgenomen in de meting van 2015 en 2016. We beschrijven in dit hoofdstuk de resultaten van de meting in 2016. Tenzij expliciet anders vermeld verschillen deze niet noemenswaardig van die van de eerste meting.

7.1 Overgang van basis- naar voortgezet onderwijs

Aan ouders is gevraagd of zij informatie hebben ontvangen of ingewonnen over de overgang van de basisschool naar het voortgezet onderwijs. 90 procent van de ouders geeft aan dat dit het geval is. We zien daarbij geen verschillen tussen ouders van kinderen met een verschillend leerlinggewicht. De ouders die hebben aangegeven informatie te hebben ontvangen of ingewonnen is vervolgens gevraagd naar de manier waarop.

Tabel 7.1 *Manieren waarop ouders informatie inwinnen/ontvangen over de overgang van basis-naar voortgezet onderwijs (meting 2016)*

manier	% ouders gewicht 0.00	% ouders gewicht 0.30	% ouders gewicht 1.20	% ouders totaal
informatiegids of -brochure van de gezamenlijke scholen voor voortgezet onderwijs / gemeente	71%	58%	28%	68%
informatieavond van de basisschool	59%	69%	36%	58%
gesprek met de basisschoolleerkracht van mijn kind	56%	64%	71%	57%
schriftelijke informatie van de basisschool	26%	23%	17%	25%

Een informatiegids of -brochure is de meest gebruikte informatiebron voor informatie over de overgang van basis- naar voortgezet onderwijs. Ook een informatieavond van de basisschool en een gesprek met basisschoolleerkracht van het kind zijn informatiebronnen die door meer dan de helft van de ouders gebruikt worden. Schriftelijke informatie van de basisschool is voor een kwart van de ouders een informatiebron.

Een uitsplitsing naar het leerlinggewicht van hun kind laat verschillen zien tussen groepen ouders. Naarmate het gewicht van hun kind hoger is, halen ouders minder informatie uit een informatiegids of -brochure; de percentages voor ouders met kinderen met een gewicht van 0.00, 0.30 en 1.20 bedragen respectievelijk 71 procent, 58 procent en 28 procent. Andersom zien we dat ouders van kinderen met een hoger gewicht vaker informatie inwinnen via een gesprek met de basisschoolleerkracht van hun kind (0.00: 56%, 0.30: 64% en 1.20: 71%). Ouders van kinderen met een 1.20-gewicht maken het minst gebruik van een informatieavond van de basisschool (36%); voor ouders van leerlingen met een 0.00-gewicht en een 0.30-gewicht is dit percentage respectievelijk 59 procent en 69 procent.

De manier waarop ouders informatie inwinnen over de overgang van basis- naar voortgezet onderwijs lijkt niet samen te hangen met de tevredenheid van ouders over deze informatie. Van de ouders die informatie hebben ingewonnen of ontvangen is 90 procent van mening dat de informatie duidelijk is en

89 procent dat de informatie tijdig beschikbaar is. We zien hierbij geen verschillen tussen ouders van kinderen met een verschillend leerlinggewicht.

7.2 Scholen voor voortgezet onderwijs

Aan ouders is gevraagd of zij informatie hebben ontvangen of gezocht over het aanbod aan vo-scholen in hun omgeving. Van alle ouders geeft 91 procent aan dat dit het geval is. Ouders van leerlingen met een 1.20-gewicht winnen deze informatie minder vaak in (81%) dan ouders van leerlingen met een 0.00 gewicht (92%) en een 0.30-gewicht (94%).

De ouders die hebben aangegeven informatie te hebben ontvangen of ingewonnen is vervolgens gevraagd naar de manier waarop.

Tabel 7.2 Manieren waarop ouders informatie inwinnen/ontvangen over het aanbod aan vo-scholen in hun omgeving (meting 2016)

manier	% ouders gewicht 0.00	% ouders gewicht 0.30	% ouders gewicht 1.20	% ouders totaal
op open dagen van scholen geweest	91%	72%	71%	89%
op informatieavonden van scholen geweest	75%	63%	44%	73%
gekeken op websites van scholen	71%	53%	50%	69%
informatiegids of -brochure van de gezamenlijke scholen voor voortgezet onderwijs / gemeente	63%	64%	33%	62%
gesproken met ouders van een leerling op een school voor voortgezet onderwijs	46%	25%	39%	44%
schriftelijke informatie van afzonderlijke scholen voor voortgezet onderwijs (brochure, schoolgids)	40%	19%	28%	39%
gesproken met leerlingen op een school voor voortgezet onderwijs	33%	19%	19%	32%
gekeken op kwaliteitskaarten van de onderwijsinspectie	18%	4%	3%	17%
met scholen gebeld	11%	5%	3%	5%
gekeken op Scholenopdekaart.nl	5%	5%	3%	10%

De informatiebronnen die door een (zeer) ruime meerderheid van de ouders gebruikt worden, zijn open dagen van scholen (89%), informatieavonden van scholen (73%), websites van scholen (69%) en informatiegids of -brochure van de gezamenlijke scholen / gemeente (62%).

Uitgesplitst naar leerlinggewicht van het kind valt op dat ouders van kinderen met een 0.0-gewicht over het algemeen vaker gebruik maken van de informatiebronnen dan ouders van kinderen met 0.30- en 1.20-gewicht. Wel geldt met name voor ouders van kinderen met een 1.20-gewicht dat het gebruik bij de meeste informatiebronnen in 2015/16 groter is dan in 2014/15. Zo is het bezoeken van open dagen gestegen van 49 procent naar 71 procent, het bezoeken van informatieavonden van 25 naar 44 procent en het bekijken van websites van 32 procent naar 50 procent.

Tot slot hebben we aan de ouders gevraagd of zij van mening zijn dat de informatie over het aanbod aan vo-scholen duidelijk en tijdig beschikbaar is. Volgens 92 procent van de ouders was de informatie duidelijk en volgens 93 procent tijdig beschikbaar. We zien daarbij geen verschillen tussen ouders van kinderen met verschillende gewichten.

7.3 Samenvatting

Er zijn verschillende manieren waarop ouders informatie inwinnen of ontvangen over de overgang van basis- naar voortgezet onderwijs en over het aanbod aan vo-scholen in hun omgeving. Een informatiegids of -brochure is de meest gebruikte informatiebron voor informatie over de overgang van basis- naar voortgezet onderwijs. Ook een informatieavond van de basisschool en een gesprek met basisschoolleerkracht van het kind zijn informatiebronnen die door meer dan de helft van de ouders gebruikt worden. Wat betreft informatie over het aanbod aan vo-scholen in de omgeving zijn de meest gebruikte informatiebronnen open dagen van scholen, informatieavonden van scholen, websites van scholen en informatiegids of -brochure van de gezamenlijke scholen / gemeente.

Van de ouders die informatie hebben ingewonnen of ontvangen is ongeveer 90 procent van mening dat deze duidelijk en tijdig beschikbaar is.

8 Onderwijskundig rapport

In de tweede meting waren vragen opgenomen over het onderwijskundig rapport (OKR). We hebben gevraagd naar de informatie die is opgenomen in het OKR, naar het moment van overdracht en naar het gebruik van de informatie uit het OKR. Ook hebben we gekeken of er vo-scholen zijn die behoefte hebben aan aanvullende informatie bij het OKR. Tot slot hebben we ouders gevraagd naar hun rol bij het OKR.

8.1 Informatie in OKR en moment van overdracht

8.1.1 Informatie in het onderwijskundig rapport

Aan bao-scholen hebben we gevraagd welke informatie van een leerling is opgenomen in het OKR dat zij overdragen aan vo-scholen en aan vo-scholen was de vraag welke informatie is opgenomen in het OKR dat zij ontvangen van bao-scholen.

Tabel 8.1 Informatie die is opgenomen in het OKR (meting 2016)

informatie	% bao-scholen 2015/16	% vo-scholen 2015/16
schooladvies	99%	98%
resultaten op toetsen uit het leerlingvolgsysteem	93%	94%
gedragskenmerken	92%	92%
plaatsingsadvies	80%	80%
eindtoetsscore	80%	52%
toelichting door de bao-school	71%	72%
zorgdossier van de leerling	67%	76%
resultaat capaciteitenonderzoek/intelligentieonderzoek	66%	60%
thuissituatie van de leerling	50%	55%
gegevens over de verzuimhistorie	35%	38%
resultaten op methodegebonden toetsen	19%	26%

Een zeer ruime meerderheid van bao- en vo-scholen geeft aan dat de volgende informatie is opgenomen in het OKR dat zij overdragen/ontvangen: schooladvies (bao 99% en vo 98%), resultaten op toetsen uit het leerlingvolgsysteem (bao 93% en vo 94%), gedragskenmerken (bao en vo 92%) en plaatsingsadvies (80%). Bij de eindtoetsscore zien we een opvallend verschil tussen de bao- en vo-scholen. Volgens 80 procent van de bao-scholen is deze opgenomen in het OKR, terwijl het percentage vo-scholen 52 procent is. Of de eindtoetsscore opgenomen kan worden in het OKR hangt samen met het moment en manier waarop dit wordt overgedragen (zie 8.1.2). Vaak is de eindtoetsscore nog niet bekend als het OKR wordt overgedragen. Uit de open antwoorden blijkt dat de eindtoetsscore op een later moment toch beschikbaar is omdat het OKR is opgenomen in een digitaal systeem waar bao-scholen de eindtoetsscore aan toevoegen of doordat het OKR in twee delen op verschillende momenten wordt overgedragen.

8.1.2 Moment van overdracht

Op welk moment draagt een bao-school het OKR van een leerling over aan de vo-scholen en op welk moment ontvangen vo-scholen het OKR doorgaans van vo-scholen? Volgens 64 procent van de bao-

scholen wordt het OKR overgedragen bij aanmelding en volgens 29 procent na toelating. Voor de vo-scholen bedragen deze percentages respectievelijk 79 procent en 15 procent. De resterende 7 procent van de bao-scholen en 6 procent van de vo-scholen antwoord 'anders'. Het gaat daarbij onder meer om scholen die het OKR in twee delen op twee verschillende momenten overdragen/ontvangen, bao-scholen die bij verschillende vo-scholen een ander moment van overdracht hanteren, vo-scholen die het OKR van verschillende bao-scholen op een ander moment ontvangen en bao-scholen die het OKR meegeven aan ouders bij het adviesgesprek.

8.2 Gebruik

8.2.1 Gebruik van het onderwijskundig rapport

Aan de vo-scholen is gevraagd waarvoor zij de informatie uit het OKR gebruiken.

Tabel 8.2 Gebruik van informatie uit het OKR door vo-scholen (meting 2016)

gebruiksvorm	% vo-scholen 2015/16
vormgeving van de benodigde zorg aan en ondersteuning van een leerling	91%
besluit over plaatsing van een leerling in een bepaald brugklatype	64%
besluit over toelating van een leerling (op basis van kennis, vaardigheden en/of ondersteuningsbehoefte)	58%

Van de vo-scholen geeft 91% aan het OKR te gebruiken voor de vormgeving van de benodigde zorg aan en ondersteuning van een leerling. Bijna twee derde van de vo-scholen (64%) gebruikt de informatie uit het OKR bij het besluit over plaatsing van een leerling in een bepaald brugklatype. Gebruik van de informatie uit het OKR voor een besluit over de toelating van een leerling op basis van kennis, vaardigheden en/of ondersteuningsbehoefte komt bij 58 procent van de vo-scholen voor.

Bij twee gebruiksvormen zien we verschillen tussen scholen naar onderwijstype. Gebruik van het OKR voor plaatsing in een bepaald brugklatype vindt plaats op 65 procent van de vmbo-scholen, op 44 procent van de havo/vwo-scholen en op 74 procent van de brede scholengemeenschappen. Voor het gebruik van de informatie uit het OKR voor een besluit over de toelating zijn de percentages 69 procent van de vmbo-scholen, 44 procent van de havo/vwo-scholen en 56 procent van de brede scholengemeenschappen.

De 58 procent van de vo-scholen die heeft aangegeven dat de informatie uit het OKR gebruikt wordt bij een besluit over toelating hebben we gevraagd bij welke leerlingen de informatie bepalend kan zijn bij het toelatingsbesluit.

Tabel 8.3 Bij welke leerlingen kan informatie uit OKR bepalend zijn bij toelating? (meting 2016)²⁷

leerlingen	% vo-scholen 2015/16 van groep die OKR gebruikt voor besluit over toelating	% vo-scholen 2015/16 totaal
leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften (passend onderwijs)	49%	29%
alle leerlingen ²⁸	48%	28%
leerlingen die zich hebben aangemeld voor een afdeling waarvoor zij specifieke kennis of vaardigheden nodig hebben	11%	6%
leerlingen die zich hebben aangemeld voor praktijkonderwijs	6%	4%

Bij 49 procent van de groep scholen die informatie uit het OKR gebruikt bij een besluit over de toelating van een leerling kan deze informatie een bepalende rol spelen bij de toelating van leerlingen met extra ondersteuningsbehoefte. Het betreft hier 29 procent van het totaal aantal scholen. Bij 48 procent van de scholen (28% van het totaal) kan de informatie bij alle leerlingen bepalend zijn bij toelating.²⁹ De informatie kan een bepalende rol spelen bij de toelating van leerlingen die zich hebben aangemeld voor een afdeling waarvoor zij specifieke kennis of vaardigheden nodig hebben bij 11 procent van de scholen (6% van het totaal). Het betreft hier onder meer afdelingen voor tweetalig onderwijs, vwo+ en sport. Tot slot kan de informatie uit het OKR bij 6 procent (4% van het totaal) bepalend zijn bij de toelating van leerlingen die zich hebben aangemeld bij het praktijkonderwijs.

8.3 Aanvullende informatie

8.3.1 Gevraagde informatie

Aan bao-scholen hebben we gevraagd of er leerlingen zijn waarvoor een vo-school vraagt om aanvullende informatie vraagt bij het OKR. Voor vo-scholen was de vraag of er leerlingen zijn waarvoor zij de bao-school vragen om aanvullende informatie. 76 procent van de bao-scholen geeft aan dat er aanvullende informatie gevraagd wordt en 93 procent van de vo-scholen zegt dat zij hierom vragen.

De groep bao-scholen en vo-scholen die aangeven dat zij om aanvullende informatie gevraagd worden/vragen hebben we aanvullende vragen gesteld. We hebben aan de bao-scholen gevraagd of het 'speciale' vo-scholen betreft die om aanvullende informatie vragen.

²⁷ De vraagstelling was identiek aan de titel van deze tabel. Doordat in deze vraag het woord 'kan' is opgenomen, weten we niet of de scholen de vraag voor een bepaalde groep leerlingen met ja beantwoord hebben, deze informatie ook daadwerkelijk voor alle leerlingen uit een bepaalde categorie gebruiken.

²⁸ De vraag is alleen gesteld aan scholen die hebben aangegeven dat het OKR gebruikt wordt voor een besluit over toelating van een leerling. We hebben echter niet gevraagd welke informatie uit het OKR ze hiervoor gebruiken. Uit een eerdere vraag weten dat het schooladvies bijna altijd is opgenomen in het OKR. Het kan daarom zo zijn dat scholen die antwoorden dat het OKR bij alle leerlingen bepalend kan zijn voor de toelating daarbij doelen op het schooladvies uit het OKR.

²⁹ Idem vorige voetnoot.

Tabel 8.4 Betreft het volgens bao-scholen 'speciale' vo-scholen die om aanvullende informatie vragen (meting 2016)

scholen	% bao-scholen 2015/16 van groep die zegt dat vo-scholen om aanvullende informatie vragen	% bao-scholen 2015/16 totaal
nee	57%	43%
ja, scholen die lwoo aanbieden	37%	28%
ja, scholen voor praktijkonderwijs	21%	16%
ja, scholen (met een afdeling) waarvoor de leerling specifieke kennis of vaardigheden moet beheersen	13%	11%

Van de bao-scholen die zeggen dat vo-scholen om aanvullende informatie bij het OKR vragen, geeft 57 procent aan dat dit geen 'speciale' vo-scholen betreft. Volgens de overige bao-scholen betreft het wel een of meer 'speciale' vo-scholen. Volgens 37 procent van de bao-scholen gaat het om scholen die lwoo aanbieden, volgens 21 procent om scholen voor praktijkonderwijs en volgens 13 procent om vo-scholen waarvoor leerlingen specifieke kennis of vaardigheden moet beheersen.

Vervolgens hebben we aan bao- en vo-scholen gevraagd om welke aanvullende informatie bij het OKR het gaat.

Tabel 8.5 Gevraagde aanvullende informatie bij het OKR (meting 2016)

informatie	% bao-scholen 2015/16 van groep die zegt dat vo-scholen om aanvullende informatie vragen	% bao-scholen 2015/16 totaal	% vo-scholen 2015/16 van groep die zegt om aanvullende informatie te vragen	% vo-scholen 2015/16 totaal
gedragskenmerken	61%	46%	70%	65%
zorgdossier van de leerling	58%	44%	78%	72%
mondelijke toelichting door de po-scholen	56%	43%	65%	60%
thuissituatie van de leerling	39%	29%	56%	52%
resultaat capaciteitenonderzoek/intelligentieonderzoek	31%	24%	37%	34%
plaatsingsadvies	22%	17%	26%	24%
resultaten op toetsen uit het leerlingvolgsysteem	21%	16%	21%	20%
schooladvies	18%	13%	21%	20%
eindtoetsscore	14%	11%	10%	9%
resultaten op methodegebonden toetsen	12%	9%	9%	8%
gegevens over de verzuimhistorie	9%	7%	29%	27%

De top drie van onderwerpen waarover aanvullende informatie gevraagd wordt is voor bao- en vo-scholen hetzelfde. De volgorde binnen deze top verschilt echter. Bao-scholen worden het vaakst

gevraagd om gedragskenmerken (61%), zorgdossier (58%) en mondelinge toelichting (56%). Vo-scholen vragen het vaakst om zorgdossier (78%), gedragskenmerken (70%) en mondelinge toelichting (65%). Niet alleen is de volgorde in de top drie anders, ook zijn de percentages in het vo hoger dan in het bao. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat vo-scholen niet voor alle leerlingen en als gevolg daarvan niet bij alle bao-scholen om aanvullende informatie vragen. Tot slot is het verschil bij verzuimhistorie opvallend. Van de bao-scholen wordt 9 procent hierom gevraagd, terwijl 29 procent van de vo-scholen erom vraagt.

Bij de vo-scholen hebben we gekeken zijn tussen scholen met verschillende onderwijstypen. Bij drie onderwerpen zien we hier verschillen: gedragskenmerken (vmbo 77%, havo/vwo 64% en brede scholengemeenschappen 67%), resultaat capaciteitenonderzoek/intelligentieonderzoek (vmbo 43%, havo/vwo 26% en brede scholengemeenschappen 36%) en gegevens verzuimhistorie (vmbo 33%, havo/vwo 16% en brede scholengemeenschappen 31%).

8.3.2 Gebruik aanvullende informatie

Zoals in de vorige paragraaf beschreven wordt 76 procent van de bao-scholen gevraagd om aanvullende informatie bij het OKR en vraagt 93 procent van de vo-scholen om deze aanvullende informatie. Deze scholen hebben we gevraagd waarvoor de vo-scholen/zij de aanvullende informatie wil gebruiken.

Tabel 8.6 Gebruik van aanvullende informatie bij het OKR (meting 2016)

gebruiksvorm	% bao-scholen 2015/16 van groep die zegt dat vo-scholen om aanvullende informatie vragen	% bao-scholen 2015/16 totaal	% vo-scholen 2015/16 van groep die zegt om aanvullende informatie te vragen	% vo-scholen 2015/16 totaal
vormgeving van de benodigde zorg aan en ondersteuning van een leerling	82%	63%	89%	83%
besluit over plaatsing van een leerling in een bepaalde brugklatype	57%	44%	53%	49%
besluit over toelating van een leerling (op basis van kennis, vaardigheden en/of ondersteuningsbehoefte)	41%	31%	49%	45%
weet ik niet	2%	2%	nvt	nvt

Volgens 82 procent van de bao-scholen (63% van het totaal) wil de vo-school de aanvullende informatie gebruiken voor de vormgeving van de benodigde zorg en ondersteuning van een leerling, volgens 57 procent (44% van het totaal) voor het besluit over de plaatsing van een leerling in bepaald brugklatype en volgens 41 procent (31% van het totaal) voor een besluit over de toelating van een leerling. Voor de vo-scholen bedragen deze percentage respectievelijk 89 procent (83% totaal), 53 procent (49% totaal) en 49 procent (45% totaal). Bij de vo-scholen zien wat betreft het beoogde gebruik verschillen naar onderwijstype. Het betreft het gebruik voor een besluit over toelating in een brugklatype (vmbo 58%, havo/vwo 35% en brede scholengemeenschappen 58%) en voor een besluit over toelating (vmbo 60%, havo/vwo 35% en brede scholengemeenschappen 43%).

De vo-scholen die hebben aangegeven dat zij de aanvullende informatie willen gebruiken bij een besluit over toelating hebben we gevraagd bij welke leerlingen de informatie bepalend kan zijn bij het toelatingsbesluit.

Tabel 8.7 Bij welke leerlingen kan aanvullende informatie bepalend zijn bij toelating? (meting 2016)³⁰

leerlingen	% vo-scholen 2015/16 van groep die aanvullende informatie gebruikt voor besluit over toelating	% vo-scholen 2015/16 totaal
leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften (passend onderwijs)	58%	28%
alle leerlingen	40%	19%
leerlingen die zich hebben aangemeld voor een afdeling waarvoor zij specifieke kennis of vaardigheden nodig hebben	12%	6%
leerlingen die zich hebben aangemeld voor praktijkonderwijs	9%	4%

Bij 58 procent van de scholen die de aanvullende informatie wil gebruiken voor een besluit over de toelating van leerlingen kan deze aanvullende informatie een bepalende rol spelen bij de toelating van leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften. Het betreft 28 procent van het totaal aantal vo-scholen. De aanvullende informatie kan volgens 40 procent van de scholen (19% van het totaal) bepalend zijn voor de toelating van alle leerlingen. Bij respectievelijk 12 procent (6% van het totaal) en 9 procent (4% van het totaal) kan de aanvullende informatie een bepalende rol spelen bij de toelating van leerlingen die zich hebben aangemeld voor een afdeling waarvoor zij specifieke kennis of vaardigheden nodig hebben en bij de toelating van leerlingen tot het praktijkonderwijs.

Tot slot hebben we aan de bao-scholen gevraagd of zij de aanvullende informatie leveren aan de vo-school en aan de vo-scholen of zij de aanvullende informatie ontvangen van de bao-school.

Tabel 8.8 Leveren/ontvangen van aanvullende informatie bij OKR (meting 2016)

	% bao-scholen 2015/16 van groep die zegt dat vo-scholen om aanvullende informatie vragen	% bao-scholen 2015/16 totaal	% vo-scholen 2015/16 van groep die zegt om aanvullende informatie te vragen	% vo-scholen 2015/16 totaal
ja, altijd	43%	33%	67%	62%
afhankelijk van het doel waarvoor de vo-school de informatie wil gebruiken (bao) / soms wel, soms niet (vo)	56%	42%	32%	30%
nee, nooit	1%	1%	0%	0%

Of zij de gevraagde aanvullende informatie leveren aan de vo-school is volgens 56 procent van de bao-scholen afhankelijk van het doel waarvoor de vo-school de informatie wil gebruiken. 43 procent van de

³⁰ De vraagstelling was identiek aan de titel van deze tabel. Doordat in deze vraag het woord 'kan' is opgenomen, weten we niet of de scholen de vraag voor een bepaalde groep leerlingen met ja beantwoord hebben, deze informatie ook daadwerkelijk voor alle leerlingen uit een bepaalde categorie gebruiken.

bao-scholen geeft aan de gevraagde aanvullende informatie altijd te leveren en 1 procent zegt dit nooit te doen. Ongeveer twee derde van de vo-scholen zegt de gevraagde aanvullende informatie altijd te ontvangen en 31 procent geeft aan dat dat soms wel en soms niet het geval is. Het percentage vo-scholen dat zegt de gevraagde informatie altijd te ontvangen is een stuk groter dan het percentage bao-scholen dat zegt de informatie altijd te leveren. Dit kan komen doordat deze vo-scholen aan bao-scholen informatie vragen voor een doel op basis waarvan de bao-school besluit de informatie te leveren. In de toelichting bij de vraag geven de bao-scholen aan alleen aanvullende informatie te leveren die in het belang is van de leerling. Andere scholen geven aan eerst toestemming te vragen aan de ouders voordat zij aanvullende informatie leveren.

8.4 Rol ouders

Ouders hebben wij gevraagd of de basisschool van hun kind hen de mogelijkheid heeft geboden het OKR van hun kind te bekijken. De ouders die deze vraag met ja beantwoord hebben, hebben vervolgens aangegeven of zij het OKR ook daadwerkelijk bekeken hebben.

Tabel 8.9 Inzage ouders van OKR (meting 2016)

	mogelijkheid tot inzage % ouders 2015/16	daadwerkelijk inzage	
		% ouders 2015/16 van groep met mogelijkheid tot inzage	% ouders 2015/16 totaal
Ja	55%	93%	51%
Nee	20%	3%	2%
Weet ik niet meer	24%	4%	2%

Iets meer dan de helft van de ouders heeft van de bao-school de mogelijkheid gehad het OKR te bekijken. 93 procent van deze ouders heeft het OKR ook daadwerkelijk bekeken. Deze ouders hebben we gevraagd of zij het OKR van hun kind ondertekend hebben en of zij de mogelijkheid hadden hun mening toe te voegen aan het OKR van hun kind.

Tabel 8.10 Ondertekenen van OKR door ouders (meting 2016)

	% ouders 2015/16 van groep die OKR bekeken heeft	% ouders 2015/16 totaal
Ja, ondertekend voor akkoord	56%	29%
Ja, ondertekend voor gezien	15%	8%
Nee, niet ondertekend	9%	5%
Weet ik niet meer	20%	10%

Van de ouders die het OKR bekeken hebben, heeft 56 procent het OKR ondertekend voor akkoord en 15 procent voor gezien. Een op de tien ouders geeft aan het OKR niet te hebben ondertekend.

Tabel 8.11 Toevoegen eigen mening aan OKR door ouders (meting 2016)

	% ouders 2015/16 van groep die OKR bekeken heeft	% ouders 2015/16 totaal
Ja	54%	28%
Nee	23%	12%
Weet ik niet meer	23%	11%

Van de ouders die het OKR bekeken hebben, heeft 54 procent de mogelijkheid gekregen hun eigen mening toe te voegen aan het OKR. Deze mogelijkheid is niet geboden aan 23 procent van de ouders. Eveneens een groep van 23 procent weet niet meer of zij deze mogelijkheid hadden.

8.5 Samenvatting

In het OKR dat bao-scholen overdragen aan de vo-school waar een leerling naar toe gaat, is een diversiteit aan informatie opgenomen. Volgens minimaal vier van de vijf bao- en vo-scholen is de volgende informatie opgenomen in het OKR: schooladvies, resultaten op toetsen uit het leerlingvolgsysteem, gedragskenmerken en plaatsingsadvies. Het OKR wordt in de meerderheid van de gevallen overgedragen bij aanmelding van een leerling.

Iets meer dan de helft van de ouders heeft naar eigen zeggen de mogelijkheid gehad het OKR gehad het OKR van hun kind te bekijken en een vijfde niet. Een kwart van ouders weet niet meer of ze de mogelijkheid tot inzage van het OKR hadden. Bijna alle ouders (93%) die de mogelijkheid hadden, hebben het OKR ook daadwerkelijk ingezien. Van de ouders die het OKR bekeken hebben, heeft 56 procent het ondertekend voor akkoord en 15 procent voor gezien. Bovendien heeft 54 procent van de ouders die het OKR in hebben gezien, de mogelijkheid gehad hun eigen mening toe te voegen aan het OKR, terwijl 23 procent deze mogelijkheid niet had.

Een zeer grote meerderheid van de vo-scholen (91%) gebruikt de informatie uit het OKR voor de vormgeving van de benodigde zorg aan en ondersteuning van een leerling. Bijna twee derde van de vo-scholen gebruikt de informatie bij het besluit over plaatsing van een leerling in een bepaald brugklatype en 58 procent bij een besluit over de toelating van een leerling op basis specifiek benodigde kennis en vaardigheden en/of ondersteuningsbehoefte.

Een zeer ruime meerderheid van de vo-scholen (93%) geeft aan dat er leerlingen zijn waarvoor zij de bao-school vragen om aanvullende informatie bij het OKR. Een meerderheid van deze vo-scholen vraagt om de volgende informatie: gedragskenmerken, zorgdossier, mondelinge toelichting en thuissituatie van de leerlingen. Deze scholen gebruiken de informatie het vaakst voor de vormgeving van de benodigde zorg aan en ondersteuning van een leerling (89%).

9 Referentieniveaus

Met ingang van het schooljaar 2015/16 geeft elke eindtoets niet alleen een toetscore, maar ook een score op de referentieniveaus voor taal en rekenen. Aan de vo-scholen is gevraagd of zij deze scores op de referentieniveaus van hun brugklasleerlingen ontvangen van de bao-scholen en zo ja, waarvoor zij deze gebruiken.

9.1 Taal en rekenen

Tabel 9.1 Percentage vo-scholen die scores op referentieniveaus taal en rekenen ontvangen van bao-scholen (meting 2016)

	taal	rekenen
ja, van alle leerlingen	29%	28%
ja, van de helft of meer van de leerlingen	36%	36%
ja, van minder dan de helft van de leerlingen	15%	15%
nee	20%	21%

Bijna 30 procent van de vo-scholen ontvangt van alle leerlingen de scores op de referentieniveaus taal en rekenen van de bao-scholen. 36 procent van de vo-scholen krijgt deze scores van de helft of meer van de leerlingen en 15 procent van minder dan de helft van de leerlingen. De resterende ongeveer 20 procent van de vo-scholen ontvangt van bao-scholen geen scores op de referentieniveaus taal en rekenen. Er zijn hierbij geen verschillen tussen scholen naar onderwijstype.

Aan de 79 procent van de scholen die voor een deel of al hun leerlingen de scores op de referentieniveaus voor taal en rekenen ontvangen, is gevraagd waarvoor zij deze gebruiken.

Tabel 9.2 Gebruik scores op referentieniveaus taal en rekenen (meting 2016)

	taal		rekenen	
	% vo-scholen van groep die scores ontvangt	% vo-scholen totaal	% vo-scholen van groep die scores ontvangt	% vo-scholen totaal
we gebruiken de scores niet	20%	16%	18%	14%
bepalen van het individuele (extra) onderwijsaanbod Nederlands / rekenen	59%	47%	60%	47%
bepalen van de extra onderwijstijd voor Nederlands / rekenen voor bepaalde leerlingen	24%	19%	28%	22%
bepalen van het klassikale onderwijsaanbod Nederlands / rekenen	15%	12%	16%	12%
bepalen van de klas/groepsindeling voor Nederlands / rekenen	9%	7%	8%	6%
bepalen van de onderwijstijd voor Nederlands / rekenen voor alle leerlingen	2%	1%	3%	2%

De vo-scholen gebruiken de scores op de referentieniveaus met name om het (extra) onderwijsaanbod voor individuele leerlingen te bepalen. Bij taal gebruikt 59 procent van de scholen die de scores ontvangt ze hiervoor en bij rekenen 60 procent. Het gebruik van de scores om de extra onderwijstijd voor bepaalde leerlingen te bepalen zien we bij ongeveer een kwart van de scholen (taal 24% en rekenen 28%). Gebruik van de scores op de referentieniveaus voor de klas/groepsindeling en voor het bepalen van de onderwijstijd voor alle leerlingen komt bij een kleine groep scholen voor (taal respectievelijk 9% en 2% en rekenen 8 en 3%). Tot slot zien we dat ongeveer een vijfde van de vo-scholen de scores op de referentieniveaus niet gebruikt (taal 20% en rekenen 18%).

Tabel 9.3 Gebruik scores op referentieniveaus taal en rekenen naar onderwijstype (percentage vo-scholen van scholen die scores op referentieniveaus ontvangen) (meting 2016)

	taal			rekenen		
	vmbo	breed	havo/vwo	vmbo	breed	havo/vwo
we gebruiken de scores niet	15%	22%	27%	11%	20%	28%
bepalen van het individuele (extra) onderwijsaanbod Nederlands / rekenen	66%	57%	48%	67%	57%	49%
bepalen van de extra onderwijstijd voor Nederlands / rekenen voor bepaalde leerlingen	29%	22%	16%	35%	27%	18%
bepalen van het klassikale onderwijsaanbod Nederlands / rekenen	20%	13%	5%	22%	15%	4%
bepalen van de klas/groepsindeling voor Nederlands / rekenen	16%	6%	0%	14%	5%	1%
bepalen van de onderwijstijd voor Nederlands / rekenen voor alle leerlingen	2%	2%	0%	3%	4%	0%

Bij het gebruik van de scores op de referentieniveaus zijn er verschillen tussen scholen naar onderwijstype. De groep havo/vwo-scholen die ze niet gebruikt is groter dan de groep vmbo-scholen, terwijl de brede scholengemeenschappen een middenpositie innemen (respectievelijk 27%, 15% en 22% bij taal en 28%, 11% en 20% bij rekenen). Bij vrijwel alle andere gebruiksvormen zien we dat deze vaker voorkomen op vmbo-scholen dan op havo/vwo-scholen en dat het gebruik op brede scholengemeenschappen hier tussenin zit.

9.2 Samenvatting

Bijna 30 procent van de vo-scholen ontvangt van alle leerlingen de scores op de referentieniveaus taal en rekenen van de basisscholen. Ongeveer de helft van de scholen ontvangt deze scores van een deel van hun leerlingen en 20 procent ontvangt ze niet. De vo-scholen die de scores op de referentieniveaus ontvangen gebruiken deze met name om het (extra) onderwijsaanbod voor individuele leerlingen te bepalen. Vmbo-scholen gebruiken de scores op de referentieniveaus taal en rekenen in verhouding het vaakst.

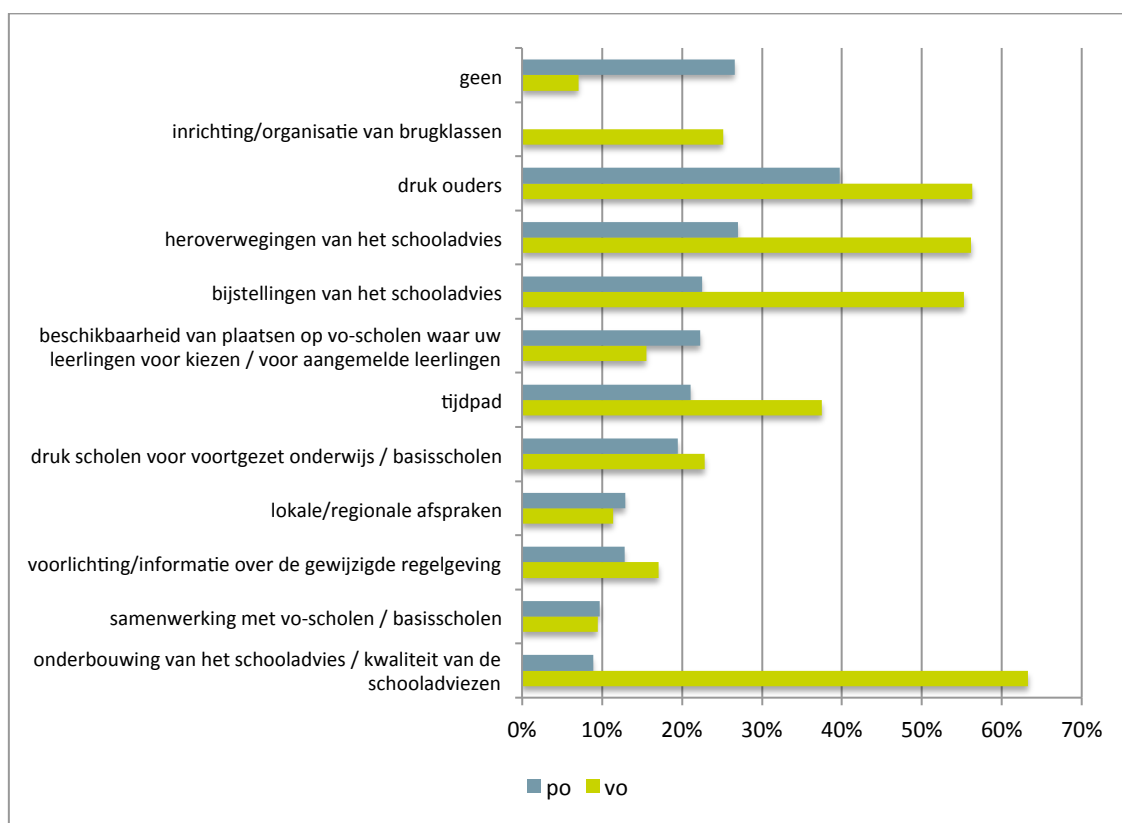
10 Tot slot

In dit laatste hoofdstuk gaan we in op de knelpunten die scholen ervaren rondom de overgang van bao naar vo. We hebben scholen ook gevraagd naar suggesties om deze knelpunten weg te nemen of te verminderen. Aan het einde van de vragenlijst hadden bao-scholen, vo-scholen en ouders de mogelijkheid om opmerkingen te maken. Deze suggesties en opmerking komen in veel gevallen overeen. Daarom maken we bij de beschrijving ervan geen onderscheid tussen suggesties en opmerkingen. Lang niet alle respondenten hebben suggesties of opmerkingen gegeven. Daarom geven deze geen representatief beeld, wel geven ze een indruk van wat er het meest leeft.

10.1 Ervaren knelpunten

Zowel aan bao-scholen als aan vo-scholen hebben we gevraagd welke knelpunten zij ervaren rondom de overgang van bao naar vo.

Figuur 10.1 Ervaren knelpunten bao- en vo-scholen (meting 2016)

Voor de bao-scholen is druk van ouders in verhouding het grootste knelpunt (40%), gevolgd door heroverweging van het schooladvies (27%). De overige knelpunten worden door een kwart of minder van de scholen ervaren. Ruim een kwart van de bao-scholen ervaart geen knelpunten (27%).

Voor vo-scholen is de kwaliteit van de schooladviezen het grootste knelpunt (63%), gevolgd door druk van ouders (56%), heroverweging van het schooladvies (56%) en bijstellingen schooladvies (55%).

Voor de vo-scholen wordt de kwaliteit van de schooladviezen genoemd (63%), gevolgd door druk ouders (56%), heroverweging schooladvies (56%), bijstellingen schooladvies (55%) en tijdspad (38%). Een beperkte groep vo-scholen (7%) ervaart geen knelpunten. Verder zien we dat het percentage vo-scholen dat de inrichting/organisatie van brugklassen als knelpunt noemt bij de is afgenomen van 37 procent bij de eerste meting naar 25 procent bij de tweede meting.

Een vergelijking tussen het bao- en vo-scholen laat zien dat meer vo-scholen knelpunten ervaren dan bao-scholen. Het percentage scholen dat geen knelpunten ervaart is in het bao 27 procent en in het vo 7%. Verder zijn er aantal knelpunten die door meer vo-scholen dan bao-scholen genoemd worden. Dat geldt voor de volgende knelpunten: druk van ouders (vo 56% en bao 40%), heroverwegingen van het schooladvies (vo 56% en bao 27%), bijstellingen van het schooladvies (vo 55% en bao 22%) en tijdspad (vo 38% en bao 21%). Verder valt op dat 63 procent van de vo-scholen de kwaliteit van de schooladviezen als knelpunt ervaart, terwijl maar 9 procent van de basisscholen de onderbouwing van het schooladvies als knelpunt noemt. Het grote verschil tussen deze twee percentages kan samenhangen met het feit dat vo-scholen leerlingen krijgen van meerdere bao-scholen. Stel dat een vo-school leerlingen krijgt van 10 bao-scholen en dat de kwaliteit van het schooladvies op een van deze scholen volgens de vo-school niet goed is, dan ervaart de vo-school dit als een knelpunt. Het ervaren knelpunt heeft dan echter maar betrekking op 10 procent van de bao-scholen.

10.2 Suggesties en opmerkingen van scholen en ouders

10.2.1 Scholen

De scholen zijn van mening dat er van de huidige regelgeving als het ware een dubbele boodschap uitgaat. De nieuwe regelgeving is ingevoerd om meer gewicht toe te kennen aan het schooladvies. Daarom is het schooladvies leidend geworden bij de overgang van bao naar vo. Als de uitslag op de eindtoets bekend is, wordt volgens hen alsnog de toetsscore leidend door de (toenemende) (na)druk op heroverweging en bijstelling. De scholen suggereren hiervoor verschillende (met elkaar tegenstrijdige oplossingen). Een eerste oplossing die zij voorstellen is het afschaffen van de eindtoets. Alleen op die manier wordt volgens de scholen recht gedaan aan de kennis die de bao-scholen hebben over de ontwikkeling van leerlingen gedurende een langere periode en op meerdere vlakken. De eindtoets is volgens hen slechts een momentopname en heeft bovendien alleen betrekking op taal en rekenen. Een tweede oplossing die genoemd wordt is het naar voren halen van de eindtoets en deze weer een rol laten spelen bij de advisering. Deze tweede oplossing wordt door vo-scholen iets vaker genoemd dan door bao-scholen. De eindtoets kan volgens de scholen op twee manieren een rol spelen bij de advisering. Een deel van de scholen geeft aan op dit punt terug te willen naar de oude situatie waarin de eindtoetsscore naast het schooladvies het tweede gegeven is voor toelating tot het voortgezet onderwijs. Een ander deel van de scholen stelt voor om het schooladvies mede te baseren op de eindtoetsscore. Een derde oplossing die scholen noemen om de dubbele boodschap in de regelgeving weg te nemen is het afschaffen van heroverwegingen en bijstellingen. De eindtoets zou dan bijvoorbeeld nog een rol kunnen spelen in het kader van doorgaande leerlijnen en om de kwaliteit van de schooladviezen van basisscholen te beoordelen.

Zoals we in de vorige paragraaf beschreven hebben, zijn heroverweging en bijstelling voor ongeveer een kwart van de bao-scholen en voor ruim de helft van de vo-scholen een knelpunt.³¹ Dit komt volgens de

³¹ Overigens zien we in de toelichting die scholen geven dat er enkele scholen zijn die denken dat het om verplicht bijstellen gaat.

scholen onder meer omdat vo-scholen als gevolg hiervan op een (te) laat moment in het schooljaar definitief weten hoeveel leerlingen zijn hebben. Scholen voor vmbo merken dat het aantal aangemelde leerlingen lager wordt na de bijstellingen. Hierdoor kunnen zij problemen krijgen met hun formatie. Scholen voor havo/vwo krijgen juist te maken met meer aanmeldingen na de bijstellingen, waardoor de klassen soms erg groot worden of er geen plek meer is voor leerlingen. Een ander gevolg van het heroverwegen en bijstellen is volgens de scholen dat de druk van met name hoog opgeleide ouders hierdoor toeneemt. Deze 'eisen' als het ware een bijstelling van het schooladvies als het schooladvies lager is dan het (op basis van de eindtoetsscore) verwachte advies. Een eerste oplossing die scholen aandragen, hebben we hiervoor al beschreven, namelijk het afschaffen van heroverwegingen en bijstellingen. Een tweede suggestie van scholen is om pas tot heroverweging en bijstelling over te gaan als het verschil minimaal anderhalf niveau is. Verder merken de scholen op het onlogisch te vinden dat er wel sprake is van heroverweging en bijstelling bij onder advisering, maar niet bij over advisering. Beide zijn volgens hen niet in het belang van het kind. Een volgende suggestie van scholen is om al bij het oorspronkelijke schooladvies aan te geven of er sprake is van twijfel. Alleen die leerlingen komen dan in aanmerking voor bijstelling als de toetsscore daar aanleiding toe geeft. Een laatste suggestie van scholen is dat vo-scholen enkele plaatsen vrij houden voor leerlingen met een bijgesteld schooladvies die zich later aanmelden.

Vo-scholen ervaren de kwaliteit van het schooladvies als knelpunt. Zij geven meerdere suggesties om dit knelpunt te verminderen. De schooladviezen zouden volgens vo-scholen altijd gegeven moeten worden door meerdere personen van de basisschool, waaronder naast de leerkracht van groep 8 ook de directeur en de intern begeleider. Overigens hebben we in paragraaf 3.1.2 beschreven dat volgens de bao-scholen de directie en de intern begeleider op respectievelijk 96 procent en 76 procent betrokken is bij de advisering. Een andere suggestie van de vo-scholen is het vergroten van de professionaliteit van het bao met betrekking tot advisering, zowel wat betreft de advisering zelf als wat betreft het omgaan met druk van ouders. Dat laatste wordt ook door bao-scholen voorgesteld. Een laatste suggestie van de vo-scholen om de kwaliteit van de schooladviezen te verbeteren is bao-scholen daar inzicht in geven of op controleren. Dat kan volgens de vo-scholen bijvoorbeeld door bao-scholen een terugkoppeling te geven over de doorstroom van oud-leerlingen in het vo. Naar eigen zeggen kunnen vo-scholen dit afzonderlijk regelen, maar er kunnen ook afspraken op lokaal/regionaal over gemaakt worden. Een andere optie volgens de vo-scholen is om de relatie tussen de schooladviezen en de doorstroom in het vo niet alleen mee te nemen bij het toezicht van de inspectie op vo-scholen, maar ook bij het toezicht op bao-scholen.

Druk van ouders is voor 56 procent van de vo-scholen een knelpunt en voor 40 procent van de bao-scholen. In de toelichting geven vo-scholen aan dat zij hiermee (ook) de druk van ouders in het bao bedoelen. Die heeft volgens de scholen tot gevolg dat bao-scholen soms toegeven aan ouders die om een hoger schooladvies vragen. Een mogelijke oplossing is hiervoor al beschreven, namelijk het vergroten van de professionaliteit van bao-scholen om hiermee om te gaan. Een andere suggestie van de scholen is om ouders in een vroeger stadium te informeren over het verwachte niveau in het vo voor hun kind, bijvoorbeeld door dit vanaf groep 5 te bespreken of door in groep 7 een preadvies te geven.

Tot slot merken scholen op behoefte te hebben aan tijd en rust om de nieuwe regelgeving te implementeren. Brieven vanuit de overheid waarin de regels voor het lopende schooljaar worden aangepast/aangescherpt komen de uitvoering in de praktijk volgens hen niet ten goede. Bovendien hebben scholen naar eigen zeggen de tijd nodig om aan de nieuwe situatie te wennen om tot de meeste passende werkwijze te komen.

10.2.2 Ouders

Een deel van de ouders geeft aan tevreden te zijn met de overgang van bao naar vo omdat alles goed is geregeld. Er zijn echter ook ouders die liever zouden zien dat de eindtoets afgeschaft wordt. Een toets is immers maar een momentopname. Het is volgens hen beter om alleen het schooladvies te gebruiken, dat gebaseerd is op jarenlang zicht van het bao op de brede ontwikkeling van het kind. Er zijn echter ook ouders die aangeven dat zij graag zouden zien dat de eindtoets eerder afgenomen wordt zodat deze een rol kan spelen bij de advisering.

Net als de scholen geeft een deel van ouders aan dat een bijstelling van het schooladvies tot problemen kan leiden omdat sommige vo-scholen dan geen plaatsen meer beschikbaar hebben. Het kind is hiervan volgens de ouders de dupe.

Ouders geven aan dat zij graag in groep 7 al zouden starten met de voorbereiding op het vo. De open dagen van vo-scholen vinden volgens hen vaak gelijktijdig plaats waardoor ouders en kinderen niet de mogelijkheid hebben om in groep 8 alle scholen waarin zij mogelijk interesse hebben te bezoeken. Verder merken ouders op het lastig te vinden om te bepalen welke scholen passen bij het niveau van hun kind omdat het schooladvies pas gegeven wordt, nadat de open dagen geweest zijn. Zij worden graag eerder geïnformeerd over het mogelijke schooladvies van hun kind.

Tot slot merken ouders op dat de overgang van bao naar vo voor kinderen soms erg groot is met name wat betreft huiswerk en plannen. Het zou volgens hen goed zijn als de bao-school de leerlingen wat dit betreft beter voorbereidt.

Bijlage 1 Aanvullende tabellen

Tabel B.1 Gemiddelde breedte schooladviezen per schooljaar naar leerlinggewicht

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
0.00-leerlingen	1,34	1,30	1,26	1,22	1,16	1,20
0.30-leerlingen	1,34	1,30	1,26	1,21	1,15	1,19
1.20-leerlingen	1,30	1,27	1,24	1,20	1,15	1,21

Tabel B.2 Gemiddelde breedte schooladviezen per schooljaar naar sekse

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
jongens	1,33	1,30	1,26	1,21	1,16	1,19
meisjes	1,33	1,30	1,26	1,22	1,16	1,20

Tabel B.3 Percentages leerlingen beperkte overadvisering ten opzichte van eindtoetscore naar leerlinggewicht (volgens huidige richtlijnen)

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	voor bijstelling	
							2014/15	2015/16
0.00-leerlingen	15%	15%	15%	16%	14%	16%	14%	16%
0.30-leerlingen	15%	15%	15%	15%	13%	14%	13%	14%
1.20-leerlingen	17%	15%	16%	16%	14%	15%	13%	15%

Tabel B.4 Percentages leerlingen sterke tot zeer sterke overadvisering ten opzichte van eindtoetscore naar leerlinggewicht (volgens huidige richtlijnen)

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	voor bijstelling	
							2014/15	2015/16
0.00-leerlingen	9%	8%	10%	11%	11%	14%	11%	14%
0.30-leerlingen	11%	11%	13%	13%	12%	13%	12%	13%
1.20-leerlingen	12%	12%	15%	14%	12%	13%	12%	13%

Tabel B.5 Percentages leerlingen beperkte onderadvisering ten opzichte van eindtoetscore naar leerlinggewicht (volgens huidige richtlijnen)

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	voor bijstelling	
							2014/15	2015/16
0.00-leerlingen	24%	23%	22%	22%	22%	19%	21%	19%
0.30-leerlingen	25%	25%	22%	22%	21%	21%	21%	20%
1.20-leerlingen	21%	22%	19%	19%	21%	21%	20%	20%

Tabel B.6 Percentages leerlingen sterke tot zeer sterke onder advisering ten opzichte van eindtoets score naar leerlinggewicht (volgens huidige richtlijnen)

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	voor bijstelling	
							2014/15	2015/16
0.00-leerlingen	10%	10%	10%	11%	16%	11%	17%	15%
0.30-leerlingen	14%	15%	15%	15%	23%	18%	25%	22%
1.20-leerlingen	12%	12%	11%	12%	19%	16%	22%	21%

Tabel B.7 Percentages leerlingen beperkte over advisering ten opzichte van eindtoets score naar sekse (volgens huidige richtlijnen)

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
jongens	14%	15%	14%	15%	15%	17%
meisjes	16%	15%	16%	16%	14%	16%

Tabel B.8 Percentages leerlingen sterke tot zeer sterke over advisering ten opzichte van eindtoets score naar sekse (volgens huidige richtlijnen)

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
jongens	8%	9%	10%	11%	13%	15%
meisjes	10%	9%	12%	12%	10%	13%

Tabel B.9 Percentages leerlingen beperkte onder advisering ten opzichte van eindtoets score naar sekse (volgens huidige richtlijnen)

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
jongens	24%	23%	23%	22%	21%	19%
meisjes	23%	24%	21%	22%	23%	20%

Tabel B.10 Percentages leerlingen sterke tot zeer sterke onder advisering ten opzichte van eindtoets score naar sekse (volgens huidige richtlijnen)

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
jongens	11%	12%	12%	12%	15%	12%
meisjes	9%	10%	10%	10%	16%	12%

Tabel B.11 Percentages 0.00-leerlingen met bijgestelde schooladviezen van oorspronkelijk schooladvies naar bijgesteld schooladvies (2014/15 en 2015/16 samen)

Oorspronkelijk schooladvies										
Bijgesteld schooladvies	pro	vmbo-b	vmbo-b/ vmbo-k	vbmo-k	vmbo-k/ vmbo(g)t	vmbo- (g)t	vmbo-(g)t/ havo	havo	havo/ vwo	vwo
vmbo-b	87,0%	3,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
vmbo-b/ vmbo-k	7,8%	26,9%	2,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
vbmo-k	3,9%	58,7%	40,1%	0,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
vmbo-k/ vmbo(g)t	0,0%	4,8%	17,3%	15,3%	1,8%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
vmbo-(g)t	1,3%	5,7%	34,1%	79,9%	79,6%	3,8%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
vmbo-(g)t/ havo	0,0%	0,2%	5,3%	3,4%	14,2%	44,2%	0,6%	0,0%	0,0%	0,0%
havo	0,0%	0,3%	0,8%	0,8%	2,9%	48,8%	84,4%	0,1%	0,0%	25,0%
havo/vwo	0,0%	0,0%	0,2%	0,1%	1,4%	2,8%	14,2%	57,4%	0,6%	0,0%
vwo	0,0%	0,0%	0,2%	0,0%	0,0%	0,4%	0,8%	42,6%	99,4%	75,0%
totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
aantallen	77	1115	531	3049	716	4645	1931	3190	1204	4

Tabel B.12 Percentages 0.30-leerlingen met bijgestelde schooladviezen van oorspronkelijk schooladvies naar bijgesteld schooladvies (2014/15 en 2015/16 samen)

Oorspronkelijk schooladvies										
Bijgesteld schooladvies	pro	vmbo-b	vmbo-b/ vmbo-k	vbmo-k	vmbo-k/ vmbo(g)t	vmbo- (g)t	vmbo-(g)t/ havo	havo	havo/ vwo	vwo
vmbo-b	87,0%	4,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	
vmbo-b/ vmbo-k	8,7%	27,4%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	
vbmo-k	4,3%	58,5%	40,6%	0,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	
vmbo-k/ vmbo(g)t	0,0%	1,8%	13,0%	18,5%	1,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	
vmbo-(g)t	0,0%	7,3%	43,5%	75,7%	80,6%	6,5%	0,0%	0,0%	0,0%	
vmbo-(g)t/ havo	0,0%	0,6%	1,4%	4,7%	9,0%	43,3%	0,0%	0,0%	0,0%	
havo	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%	7,5%	47,8%	86,4%	1,1%	0,0%	
havo/vwo	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,5%	2,4%	13,6%	65,3%	0,0%	
vwo	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	33,7%	100,0%	
totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
aantallen	23	164	69	276	67	245	88	95	19	0

Tabel B.13 Percentages 1.20-leerlingen met bijgestelde schooladviezen van oorspronkelijk schooladvies naar bijgesteld schooladvies (2014/15 en 2015/16 samen)

Oorspronkelijk schooladvies										
Bijgesteld schooladvies	pro	vmbo-b	vmbo-b/vmbo-k	vbmo-k	vmbo-k/vmbo(g)t	vmbo-(g)t	vmbo-(g)t/havo	havo	havo/vwo	vwo
vmbo-b	88,5%	2,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
vmbo-b/vmbo-k	7,7%	29,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
vbmo-k	3,8%	58,0%	35,9%	0,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
vmbo-k/vmbo(g)t	0,0%	6,2%	17,9%	16,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
vmbo-(g)t	0,0%	3,6%	42,3%	78,1%	84,7%	7,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
vmbo-(g)t/havo	0,0%	0,5%	3,8%	4,5%	11,9%	52,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
havo	0,0%	0,5%	0,0%	0,5%	1,7%	39,5%	80,0%	0,7%	0,0%	0,0%
havo/vwo	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,7%	1,0%	17,4%	72,0%	3,6%	0,0%
vwo	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,6%	27,3%	96,4%	100,0%
totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
aantallen	26	193	78	401	59	311	115	143	56	1

Tabel B.14 Percentages leerlingen beperkte overpositionering ten opzichte van schooladvies naar leerlinggewicht

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
0.00-leerlingen	20%	20%	20%	20%	22%	21%
0.30-leerlingen	18%	18%	18%	17%	19%	19%
1.20-leerlingen	20%	20%	19%	20%	21%	21%

Tabel B.15 Percentages leerlingen sterke tot zeer sterke overpositionering ten opzichte van schooladvies naar leerlinggewicht

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
0.00-leerlingen	6%	6%	7%	7%	6%	6%
0.30-leerlingen	9%	9%	9%	10%	9%	9%
1.20-leerlingen	12%	13%	12%	12%	11%	10%

Tabel B.16 Percentages leerlingen beperkte onderpositionering ten opzichte van schooladvies naar leerlinggewicht

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
0.00-leerlingen	16%	16%	15%	14%	13%	13%
0.30-leerlingen	15%	15%	15%	13%	12%	12%
1.20-leerlingen	14%	14%	14%	11%	10%	11%

Tabel B.17 Percentages leerlingen sterke tot zeer sterke onderpositionering ten opzichte van schooladvies naar leerlinggewicht

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
0.00-leerlingen	11%	11%	10%	9%	7%	8%
0.30-leerlingen	12%	13%	11%	11%	7%	8%
1.20-leerlingen	10%	11%	10%	9%	6%	6%

Tabel B.18 Percentages leerlingen beperkte overpositionering ten opzichte van eindtoetscore naar leerlinggewicht

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
0.00-leerlingen	17%	16%	17%	17%	16%	19%
0.30-leerlingen	17%	17%	18%	19%	16%	19%
1.20-leerlingen	22%	20%	22%	22%	20%	21%

Tabel B.19 Percentages leerlingen sterke tot zeer sterke overpositionering ten opzichte van eindtoetscore naar leerlinggewicht

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
0.00-leerlingen	9%	9%	11%	12%	13%	16%
0.30-leerlingen	11%	10%	13%	13%	14%	15%
1.20-leerlingen	15%	14%	16%	17%	16%	17%

Tabel B.20 Percentages leerlingen beperkte onderpositionering ten opzichte van eindtoetscore naar leerlinggewicht

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
0.00-leerlingen	20%	20%	19%	19%	19%	17%
0.30-leerlingen	19%	19%	17%	17%	17%	16%
1.20-leerlingen	16%	16%	15%	14%	15%	16%

Tabel B.21 Percentages leerlingen sterke tot zeer sterke onderpositionering ten opzichte van eindtoetscore naar leerlinggewicht

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
0.00-leerlingen	14%	15%	14%	14%	16%	14%
0.30-leerlingen	19%	20%	19%	19%	23%	20%
1.20-leerlingen	14%	15%	13%	14%	19%	16%

Oberon

Postbus 1423, 3500 BK Utrecht
t 030 230 60 90 | f 030 230 60 80
info@oberon.eu | www.oberon.eu

Utrecht, januari 2017

In opdracht van: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap